

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Ο'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1-15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1993

ΑΡΙΘ. 12

«Η ΥΠΑΘΗ ΑΥΘΕΝΤΙΑ» ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ*

Ἐναντίον τῶν ἀποφάσεων τῆς Α' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ περὶ τοῦ παπικοῦ πρωτείου καὶ ἀλαθίτου ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ΣΤ' εἶχε δηλώσει: «Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἐν τῇ ὅλῃ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ὑπάρχει ἐπίσκοπός τις ἀρχὼν καὶ κεφαλὴ ἄλλῃ καὶ ἄλλος παρὰ τὸν Κύριον· ὅτι Πατριάρχης τις ὑπάρχει ἀλάθητος καὶ ἀναμάρτητος, ὁμιλῶν ἀπὸ καθέδρας, καὶ ὑπέρτερος τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων... ἢ ὅτι οἱ Ἀπόστολοι ὑπῆρξαν ἄνισοι πρὸς ὕβριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος... ἢ ὅτι οὗτος ἦ ἐκεῖνος ὁ Πατριάρχης καὶ

οἱ Ὁρθόδοξοι ἐν τῷ προσώπῳ κάθε Προκαθημένου Αὐτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἔχει ὁρισμένες εὐθύνες καὶ ὁρισμένο περιεχόμενο. Ὅταν λέει ὁ ΛΔ' κανὼν τῶν Ἀποστόλων "τοὺς ἐπισκόπους ἐκαστοῦ ἔθνους χρὴ εἰδέναι τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν", δὲν λέει ἓνα κενὸ πρωτεῖο. Ἐχει περιεχόμενο τὸ πρωτεῖο αὐτό. Δὲν εἶναι ὁμῶς Παπικὸ πρωτεῖο...»²¹¹.

Τὰ πρεσβεῖα καὶ προνόμια τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης μέσα στὴν Ἡνωμένη Ἐκκλησίᾳ τῆς πρώτης χιλιετίας ἦσαν ἀνάλογα πρὸς τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα μέχρι σήμερον μέσα στὴν Ὁρθόδοξη Ἀνατολὴ ὑπάρχουν de facto γιὰ τὸν Πρωτόθρονο μέσα στὴν Ὁρθοδοξία Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη. Σοβαρὰ προσπάθεια προσδιορισμοῦ τῶν προνομίων αὐτῶν ἔγινεν, ὡς γνωστὸν, ἀπὸ τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτην Σάρδεων Μάξιμον (Χριστόπουλον)²¹². Ὁ γράφων φρονεῖ, ὅτι μία Πανορθόδοξος Σύνοδος πρέπει, μέσα στὰ πλαίσια τῆς αὐθεντικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησιολογίας καὶ Ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως, νὰ προσδιορίσῃ ἀκριβῶς τὰ προνόμια αὐτά, γιὰ νὰ ἡμποροῦν ὅλες οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίαις μὲ κοινὰ κριτήρια καὶ μὲ ἐνιαίαν αὐτοσυνειδησίᾳ νὰ συμμετέχουν τόσον στοὺς οἰκουμενικοὺς, ὅσον καὶ στοὺς διορθοδόξους ἢ πανορθοδόξους διαλόγους²¹³. Τὰ προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου
Ὁμοτ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

ὁ Πάπας ἔσχον τὰ πρεσβεῖα τῆς ἐδρας οὐκ ἀπὸ συνδικοῦ καὶ ἀνθρωπίνου, ἀλλ' ἐκ θεοῦ δικαίου, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια»²¹⁰.

Βεβαίως εἶναι αὐτονόητον, ὅτι τὰ πρεσβεῖα καὶ προνόμια τοῦ Πάπα ὡς πρώτου μεταξὺ ἰσῶν —κατὰ τὴν ὀρθόδοξη ἀκριβεία, ποὺ δὲν θὰ ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν τίς ἱστορικὲς κατ' οἰκονομίαν ἐθιμοτυπικὲς ἀβροφροσύνες— ἰσχύουν μόνον γιὰ ἓνα ὀρθόδοξο Πάπα. Εὐγλύπτως ὁ ἐκπροσωπῶν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Ὁρθόδοξος Συμπρόεδρος τῆς Διεθνούς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἐπισήμου Διαλόγου μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Αὐστραλίας κ. Στυλιανὸς ἔχει τονίσει σχετικῶς τὰ ἑξῆς: «Ὁ Πάπας σὲ μία διηρημένη σὲ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ ἢ ὁποιαδήποτε ἄλλῃ Ἐκκλησίᾳ, σ' ἓνα διηρημένο Χριστιανισμό, δὲν εἶναι πρῶτος μεταξὺ ἰσῶν... Ἀλλὰ ὅταν ἐπανενωθεῖ ὁ Χριστιανισμός, ὁ Πάπας θὰ εἶναι ὁ πρῶτος μεταξὺ ἰσῶν. Ὁ πρῶτος. Καὶ τὸ πρωτεῖο καλὰ θὰ κάνουμε οἱ Ὁρθόδοξοι νὰ τὸ σκεφθοῦμε λίγο καλλίτερα... Τὸ πρωτεῖο τὸ ἔχομε

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 370 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

210. Ἰω. Καρμίρη, Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τόμ. 2, ²1968, σ. 1008. Τοῦ ἰδίου, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, Ἀθήναι, 1993, σ. 643.

211. Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας Στυλιανοῦ, Ὁ μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Ρωμαιοκαθολικῶν Θεολογικῶν Διάλογος - Προβλήματα καὶ Προοπτικὲς, «Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρίδα» Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τόμ. 29, Θεσσαλονίκη 1986-1989, σ. 23.

212. Μάξιμον Σάρδεων, Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ, Θεσσαλονίκη 1972 (ἔχει μεταφρασθῇ καὶ σὲ γερμανικὴ γλῶσσα: Das Ökumenische Patriarchat in der Orthodoxen Kirche, 1980).

213. Τὸ 1989, ὅταν μίλησα γιὰ τὸ Παπικὸ Πρωτεῖο στὸ Regensburg, εἶπα τὰ ἑξῆς ὑπὸ μορφὴν λογοπαιγνίου: «Τὸ Πρωτεῖον εἶναι συχνὰ καὶ πρόβλημα τῆς Ὁρθοδοξίας, μέσα στὴν ὁποία —οὕτως εἶπεν— ὑπάρχει ὄχι ἓνας πάπας, ἀλλ' ὑπάρχουν πολλοὶ πάπες» (Der Primat ist oft ebenfalls ein Problem der Orthodoxie, in der es —so zu sagen— nicht einen Papst, sondern viele Päpste gibt): Evangelos Theodorou, Der päpstliche Primat aus der Sicht der Orthodoxen Tradition, σ. 25.

χου εἶναι πλήρως ἑναρμονισμένα πρὸς τὸ ἐπισκοπικοσυνοδικὸ σύστημα διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας²¹⁴. Ὡς εἶχε τονίσει ὁ ἀείμνηστος Ἀκαδημαϊκὸς Ἰωάννης Καρμίρης, τῆς ἱεράς Συνόδου ἐκάστης ἐπὶ μέρους Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας «προεδρεῖν ὁ οἰκίος πατριάρχης ἢ ἀρχιεπίσκοπος, ὅστις εἶναι *primus inter pares*, ἀποδιδόμενου αὐτῷ... πρωτείου τιμῆς... Τὸ τιμητικὸν πρωτεῖόν του ἐξισορροπεῖται διὰ τῆς ὑποχρεώσεώς του, ὅπως μηδὲν πρᾶτῃ ἄνευ τῆς συμφώνου γνώμης καὶ συγκαταθέσεως... τῶν ἐπισκόπων ἢ τῆς περὶ αὐτὸν Συνόδου ἢ, προκειμένου περὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ ἐπὶ γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, κατόπιν συνεννοήσεως καὶ ἀποφάσεως πανορθόδοξων Διασκέψεων καὶ Συνόδων. Πάντοτε ὅμως ἡ αὐθεντία τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι ἀνωτέρα πάσης ἄλλης Πατριάρχου ἢ ἐκκλησιαστικοῦ τινος σώματος»²¹⁵.

Γι' αὐτὸ ὁρθῶς ὁ ἀείμνηστος Μάξιμος Σάρδεων ἐπισημαίνει, ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον «οὐδέποτε ἤσκησεν ἢ εἶναι δυνατόν νὰ ἀσκήσῃ εἶδος "ἀνατολικοῦ Παπισμοῦ", πρᾶγμα ξένον καὶ ἀπαράδεκτον καὶ ἀπόβλητον ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ὁρθοδόξιας... Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης... δὲν ἔχει ποσῶς ἀξίωσιν, ὅτι εἶναι εἰς "παγκόσμιος ἐπίσκοπος". Δὲν διεκδικεῖ δογματικὸν ἀλάθητον, οὔτε ἄμεσον καὶ ἀπόλυτον δικαιοδοσίαν ἐφ' ὅλων τῶν πιστῶν. Δὲν εἶναι ὑπεράνω τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου... Δὲν ἔχει κοσμικὴν ἐξουσίαν, οὔτε ἀπόλυτον κυριαρχικὸν χαρακτῆρα». Ἀσκεῖ τὰ καθήκοντα αὐτοῦ «ὑπὸ τὴν βασικὴν καὶ ἀπαραίτητον πάντοτε προϋπόθεσιν τῆς ἀπολύτου διατηρήσεως ἐνθεν μὲν τῆς ἀρχῆς τῆς συνοδικότητος καὶ τῆς συλλογικότητος ἐν ταῖς εὐθύναις τῆς Ἐκκλησίας, ἐνθεν δὲ τῆς ἀρχῆς τῆς μὴ ἀναμιξεως εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ὑποθέσεις ἄλλων Ἐκκλησιῶν, τ.ἐ. τῶν δύο βασικῶν ἐκείνων κανονικῶν ἀρχῶν τῆς ἀνωτέρας ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, αἵτινες ἐξεφράσθησαν καὶ διευτυπώθησαν ἐν τῷ β' κανόνι τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου»²¹⁶.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου εὐγλωττες εἶναι καὶ οἱ ἐξῆς κρυσταλλίνης διαυγείας διατυπώσεις τοῦ ἀειμνήστου μακαριστοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου, ὁ ὁποῖος τὸν Νοέμβριον τοῦ 1973 κατὰ τὴν ἀντιφώνησίν του σὲ προσφώνησιν τοῦ καρδινάλιου Willebrands μέσῃ σὺν Πατριαρχικῷ Ναὸ τόνισε, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς: «Ὑποδεχόμεθα τὴν ὑμετέραν Σεβασμότητα, κύριε Καρδινάλιε, ὡς ἐκπρόσωπον τοῦ πρώτου κατὰ τὴν Δύσιν ἐπισκόπου καὶ Πατριάρχου, τοῦ Ἀγιωτάτου καὶ προσφιλεστάτου ἡμῖν προσβυτέρου ἀδελφοῦ Πάπα Παύλου τοῦ ΣΤ'. Ἴνα δὲ ὦμεν σαφεῖς, εἰλικρινεῖς καὶ ἐντιμοὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ πρὸς ἀλλή-

λους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν κόσμον ἅπαντα, ὀφείλομεν ἵνα ἐπαναλάβωμεν καὶ τονίσωμεν, ὅτι οὐδεὶς ἐν τῇ Χριστιανοσύνῃ ἐπίσκοπος κέκτηται προνόμιον, θεῖον ἢ ἀνθρώπινον, παγκοσμιότητος ἐπὶ τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὅτι πάντες ἡμεῖς, εἴτε ἐν Ρώμῃ, εἴτε ἐν τῇ Πόλει ταύτῃ, εἴτε ἐν οἰαδήποτε πόλει, ἀπὸ οἰασδήποτε ἐκκλησιαστικῶς ἱεραρχικῆς ἢ πολιτικῆς τοποθετήσεως, ἐσμὲν ἅπλως καὶ μόνον συνεπίσκοποι ὑπὸ τὸν μόνον ἄκρον ἀρχιερέα, τὴν κεφαλὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, πάντοτε ἐν τῇ ἀνέκαθεν ἐκκλησιαστικῶς παραδεδεγμένη ἱεραρχικῇ τάξει... Γνωρίζομεν καλῶς, ὅτι ἡ πορεία πρὸς μίαν τοιαύτην συμμαρτυρίαν εἶναι δυσχερής, διότι προϋποθέτει μίαν συνταύτισιν θεολογικῶν καὶ δι' ἐκκλησιολογικῶν ἀπόψεων μεταξὺ τῆς Ρώμης καὶ τῆς ἑδρας ταύτης, τῶν δύο τούτων ἐστῶν τοῦ Ἀποστολοπαράδοτου Χριστιανισμοῦ, ἐξ ὧν ἅπαντες οἱ ἄλλοι ἀναμένουσι καθοδήγησιν. Λέγομεν σήμερον ἐπ' ἐκκλησίας, ἐνώπιον ὑμῶν, τῶν τιμίων ἐκπροσώπων τῆς σεβασμίας Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἐνώπιον σύμπαντος τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου καὶ τοῦ κόσμου παντός, τοῦ θρησκευομένου καὶ μὴ, τοῦ πιστεύοντος εἰς τι ἢ εἰς οὐδέν, ὅτι οὐδενὸς φεισόμεθα ἵνα ὁμοῦ ἀγάγωμεν τοὺς πάντας εἰς Ἰησοῦν, πιστῶς ἐν τούτῳ ἀκολουθούντες τὸ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν ὅτι τὰ πάντα τοῖς πᾶσι ἐσόμεθα, ἵνα πάντως τινὰς σώσωμεν (Α' Κορ. 9,22)... Ἐπιθυμοῦμεν, ὡς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἵνα τονίσωμεν, ὅτι ἅπασαι αἱ ἐφεξῆς παγκαθολικαὶ καὶ πανορθόδοξοι συναντήσεις, διάλογοι καὶ διαβουλεύσεις, ἔσονται ἐπὶ τῶν ἀκολουθῶν θεμελιωδῶν βάσεων:

»Πρῶτον, ἡ ὑπάτη αὐθεντία τῆς μιᾶς, ἁγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας κεῖται ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς καθόλου Ἐκκλησίας.

»Δεύτερον, οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ καθολικῇ ταύτῃ Ἐκκλησίᾳ κέκτηται ἐξουσίαν ἢ δικαίωμα ἢ κανονικῶς ὑπαγορευόμενον δίκαιον ἐφ' οἰασδήποτε ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας, ἄνευ τῆς τοῦ ἐτέρου οἰκείας κανονικῆς βουλήσεως καὶ συγκαταθέσεως.

»Τρίτον, ἅπασαι αἱ ἀπὸ τοῦδε καὶ ἐφεξῆς πρὸς ἐνότητα συνεργασίαι καὶ διαβουλεύσεις ἡμῶν, καίτοι, κατὰ τὰς ἀποφάσεις τῆς Γ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως, δύνανται ἵνα ἀναπτυχθῶσιν ἐπὶ διμερῶν βάσεων, ὅμως ἡ τελικὴ ἔκβασις ἔσται ἐπὶ παγκαθολικοῦ καὶ πανορθόδοξου ἐπιπέδου.

»Ταῦτα λέγοντες, οὐδὲν ἕτερον ἐπιθυμοῦμεν εἰμὴ τὴν ὁρθήν, καὶ ἐπέκεινα πάσης παρεξηγήσεως καὶ παρερμηνείας, τοποθέτησιν τῶν ζητημάτων...»²¹⁷.

(Συνεχίζεται)

214. Ἰω. Καρμίρης, Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία, σ. 518 ἐξ.

215. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 527.

216. Μαξίμου Σάρδεων, μν. ἐ., σ. 2, 8, 251, 252, 350. Ἰωάννου Καρμίρης, ἐνθ' ἄνωτ., ὑπόσημ. 1.

217. Περ. «Ἐπίσκεψις», ἀρ. 90, 11.12.1973, σσ. 18-19. Theodor Nikolaou, Das Bischofsamt als das Dienstamt der Einheit in der Kirche, ἐν: Albert Rauch - Paul Imhof (Hg.), μν. ἐ., σ. 440.

ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΣΟΦΙΑΣ

ΤΡΙΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΥΨΗΛΗΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΒΡΕΤΑΝΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΤΟΥ «ΓΝΟΦΟΥ ΑΓΝΩΣΙΑΣ»

ΜΕΤΑΓΛΩΤΤΙΣΘΕΙΣ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ Κ. ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΚΟΡΙΝΘΟΥ
ΕΝΑ ΔΟΚΙΜΙΟ ΠΟΥ ΟΝΟΜΑΖΕΤΑΙ BENIAMIN (Θεωρία)*

Δέν προσκολλῶνται σὲ καμμιά ἀπ' αὐτὲς τὶς ἀντιθέσεις, ὅταν ἔρχονται, ἀλλὰ ἀπλᾶ χρησιμοποιοῦνται σὰν ὄργανα καὶ σὰν μέσα γιὰ τὸν πραγματικὸ θεοπτικὸ σκοπὸ. Ὁ δὲ μόνος πραγματικὸς σκοπὸς τὸ «ὄντως ἐφετὸν», εἶναι ὁ Θεός, ἡ πνευματικὴ ἐνόραση γι' αὐτόν, ὅση μπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ ὁ ἄνθρωπος σ' ἐτούτῃ ἐδώ τὴν πρόσκαιρῃ ζωῇ. Μὲ ὅλα ὅσα προανάφερα ἐννοῶ τὴν ψυχὴ ἐκείνη πού ἐνασκεῖται μὲ τὴ θεωρητικὴ ζωῇ, πού εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἐπιστέγασμα τὴν πνευματικὴ θεωρία. Πρόσεξε. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ψυχὴ στὴν διερεῦνήσῃ της καὶ στὴν προσπάθειά της αὐτῇ, τίποτε δὲν βλέπει πού νὰ εἶναι καταληπτὸ ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ὄραση τοῦ νοῦ της. Γιατί, ἐὰν μόνος ὁ Θεὸς εἶναι τὸ ἀντικείμενο τῆς ἀγάπης σου, εἶναι ὁ σκοπὸς σου, ἂν καὶ ποτὲ δὲν θὰ ἰδῇς κάτι περισσότερο ἀπὸ Ἐκεῖνον, μὲ τὰ μάτια τοῦ λογικοῦ τῆς καρδιάς σου. Ὅμως ἔχε ὑπ' ὄψιν σου ὅτι, ἓνα τέτοιο τυφλὸ βέλος μὲ τὴν ὀξεῖα αἰχμὴ του, οὐδέποτε παρεκκλίνει, ποτὲ δὲν χάνει τὸ σημάδι του, τὸ μοναδικὸ του στόχο, πού εἶναι Αὐτὸς Οὗτος ὁ Θεός. Ἔτσι γράφεται στὸ Ἄσμα Ἀσμάτων, «ἐπλήγωσες τὴν καρδιά μου ἀδελφὴ μου νύμφη, ἐπλήγωσες τὴν καρδιά μου μόνο μὲ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο σου μάτια» (4, 9). Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς εἶναι δύο, ἡ Λογικὴ καὶ ἡ Ἀγάπη. Μὲ τὴ λογικὴ ψηλαφοῦμε καὶ ἀντιλαμβανόμεθα πόσο Παντοδύναμος εἶναι ὁ Θεός, πόσο εἶναι Σοφός, πόσο Καλὸς εἶναι γιὰ τὴ δημιουργία, γιὰ τὰ πλάσματά Του, ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ ἐμβαθύνουμε πόσον ἀγαθὸς καὶ καλὸς εἶναι εἰς ἑαυτόν. Ὅμως ἐκεῖ πού ὁ Λόγος, ἡ Λογικὴ σταματᾷ καὶ ἀδυνατεῖ νὰ προχωρήσῃ, τότε ἡ Ἀγάπη ζῇ, ἐνεργοποιεῖται καὶ μπαίνει μέσα στὸ πραγματικὸ τῆς ἔργου, στὸν γνήσιό της προορισμό. Γιατί διὰ τῆς Ἀγάπης, βρίσκουμε τὸ Θεό, διὰ τῆς Ἀγάπης τὸν αἰσθανόμαστε καὶ ἀκόμη τὸν ἐννοοῦμε, ὅπως εἶναι, δηλαδὴ Τὸν ἐγγίζουμε καὶ Τὸν ψηλαφοῦμε στὸ μέτρο τοῦ ἐφικτοῦ, στὸ μέτρο τῆς δυνατότητας ὅσο εἶναι ἐφικτὸ στὴν ἀνθρώπινη φύση νὰ λάβῃ χαρισματικά.

Ἡ θερμὴ ἀγάπη αὐτὴ γιὰ τὸν Θεό, εἶναι τὸ ἓνα,

τὸ μοναδικό, τὸ πιὸ θαυμάσιο πού ὑπάρχει, μάτι, καὶ μόνον μιὰ καρδιά πού ἀγαπάει τὸν Θεό, μόνον μιὰ τέτοια καρδιά, μπορεῖ νὰ ἀπευθυνθῇ καὶ νὰ πῇ πρὸς Ἐκεῖνον. «Κύριε μου πλήγωσες τὴν καρδιά μου διὰ μέσου αὐτοῦ τοῦ μοναδικοῦ ματιοῦ τῶν ματιῶν Σου», πού γίνεται καὶ δικό μου διεισδυτικὸ μάτι καὶ πού εἶναι ἡ ἀγάπη, πού δρᾷ σὰν τυφλὴ σὲ τόσα ἄλλα πράγματα, πού μπορεῖ ὅμως καὶ βλέπει ἀλάνθαστα, μόνον ἓνα πράγμα, καὶ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ κατευθύνεται πρὸς ἓνα μόνο στόχο. Γιὰ τὸν λόγον αὐτὸν βρίσκει καὶ αἰσθάνεται καὶ σὰν βέλος καρφώνεται στὸν στόχο στὸν ὁποῖο κατευθύνεται, στοχεύει δὲ πολὺ πιὸ γρήγορα ἀπ' ὅ,τι θὰ κατάρθωνε, ἐὰν διασπαζόταν μέσα σὲ πολλὰ καὶ διάφορα πράγματα, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ νοῦ, πού ἀνακατεύεται καὶ διασκορπίζεται καὶ ἀσχολεῖται, μὲ ἀπασχολήσεις, ὅπως ἡ σιωπὴ ἢ ἡ ὁμιλία, ἡ ἀπλὴ ἢ ἡ αὐστηρὴ νηστεία, τὸ κοινόβιο ἢ ὁ ἀναχωρητισμὸς καὶ ὅλα τὰ παρόμοια, φροντίζοντας νὰ ἰδῇ καὶ νὰ πεισθῇ ποιὸ ἀπ' αὐτὰ εἶναι τὸ καλύτερο.

ΕΝΟΣ ΕΣΤΙ ΧΡΕΙΑ (Λουκ. 10, 42)

Πράξε σὲ παρακαλῶ ὅπως σοῦ λέω, καὶ παρότησε ὅσα σοῦ ἐξήγησα ὅτι πρέπει νὰ ἐγκαταλείψῃς. Θεώρησέ τα πὼς δὲν ὑπάρχουν καὶ ἂν ὑπάρξανε, ξέχασέ τα καὶ μὴ σὲ ἀπασχολήσουν πιά καὶ νὰ μὴν ξαναὑπάρξουν, γιατί ἔτσι θὰ ἀκολουθήσῃς τὸν θεωρητικὸ, τὸν πραγματικὸ δρόμο γιὰ νὰ βρῇς, γιὰ νὰ αἰσθανθῇς τὸν Θεὸ καὶ νὰ ἐνωθῇς μ' Αὐτόν. Δὲν ὑπάρχει, ὅπωςδήποτε, ἄλλος τρόπος καὶ ἄλλος δρόμος, πού θὰ σὲ ὀδηγήσῃ σταθερὰ καὶ γρήγορα στὴ Θεία Θεωρία. Γι' αὐτό, γιὰ σένα, καὶ γιὰ ὅσους ἄλλους προσπαθοῦν, ὅπως καὶ ἐγώ, σὲ προτρέπω καὶ σὲ παρακαλῶ μαζὶ μὲ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο καὶ σοῦ θυμίζω αὐτὰ πού ἔγραψε πρὸς τοὺς Κορινθίους καὶ πρὸς τοὺς Ἐφεσίους: «Βλέπετε τὴν κλήσιν σας στὴν ὁποία κληθήκατε ἀδελφοί», καί, «ὁ καθένας νὰ μένῃ σταθερὸς στὴν κλήσιν στὴν ὁποία ἐκλήθηκε», ἀκόμα δέ, «νὰ συμπεριφέρεσθε σύμφωνα μὲ τὴν κλήσιν στὴν ὁποία κληθήκατε» καὶ ἄλλα (Α' Κορινθ. 1,26. 7,20' Ἐφεσίους 4,1. 6,13). Ἡ κλήσις σου ἔτσι, θὰ γίνῃ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 381 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

πραγματική για την ἁγία Θεωρία, κλήση ὅμοια με την κλήση τῆς Μαρίας, ἡ ὁποία ἀντίθετα με την ἀδελφή τῆς τὴν Μάρθα «ποὺ μεριμνοῦσε καὶ ἐτύρβαζε περὶ πολλὰ», ἐκείνη ἐδιάλεξε τὸν Ἐνα, τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ τὸν Λόγο τοῦ Θεοῦ, τὴν μόνη μερίδα, ποὺ ποτὲ δὲν θὰ τῆς ἀφαιρεῖτο, ἐδιάλεξε τὴν «ἀγαθὴ μερίδα». Τὸ ἴδιο πράξε κι ἐσύ, γιατί, «ἐνός ἐστι χρεία» (Λουκᾶ 10,42) κι αὐτὸ εἶναι μόνον ὁ ΘΕΟΣ.

Αὐτὸς θὰ εἶναι ἡ προσήλωση τῆς καρδιάς σου. Αὐτὸν ζητᾶς. Αὐτὸν χρειάζεσαι. Αὐτὸν γλυκαίνεισαι νὰ Τὸν ἀγαπᾷς. Αὐτὸν ἀγάλλεσαι νὰ τὸν ἔχῃς κι ὄχι τὴ σιωπὴ ἢ τὴν ὁμιλητικότητα, ὄχι τὴν βαρεὶά νηστεία ἢ τὴν ἐλαφρυὰ ἢ τὴν κατάλυση, ὄχι τὴν μοναχικότητα ἢ τὴν συντροφικότητα, ὄχι αὐτὴ ἢ ἐκείνη τὴν ἐνδυμασία, γιατί κάποτε ἡ σιωπὴ εἶναι καλὴ, ἀλλ' ἡ ὁμιλητικότητα συγχρόνως εἶναι καλύτερη, ὅμως κανένα ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα δὲν εἶναι, τὰ κάλλιστα ἢ τὰ ἄριστα. Ἀκόμη ἄλλοτε ἡ ὁμιλητικότητα εἶναι καλὴ, ἀλλ' ἡ σιωπὴ τὸ ἴδιο χρονικὸ διάστημα εἶναι καλύτερη, ὅπως καὶ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα, ὅπως ἡ νηστεία, ἡ κατάλυση, ἡ ἀναχωρητικότητα, ἡ συντροφικότητα. Εἶναι ἄλλοτε τὸ ἓνα καλὸ καὶ τ' ἄλλο συγχρόνως καλύτερο. Ἀλλὰ κανένα ἀπὸ ὅλα δὲν εἶναι τὸ ὑπέρκαλο.

Γι' αὐτό, ἄφησε ὅποιο εἶναι καλὸ, νὰ μένῃ καλὸ, κι ὅποιο εἶναι καλύτερο νὰ εἶναι ἔτσι, γιατί ὅπωςδήποτε εἶναι πεπερασμένα καί, φυσικά, ἔχουν κάποιο τέλος. Διάλεξε λοιπὸν αὐτὸ ποὺ διάλεξε ἡ Μαρία, τὴν ἀγαθὴ μερίδα, τὸ Ὑπέρκαλο, τὸν καθρέπτη ποὺ σοῦ δίνει τὴν πραγματικὴ σου μορφή χωρὶς λάθη. Τὸ ὕψιστο, τὸ ὑπέρκαλο, τὸ ἄριστο, εἶναι ὁ παντοδύναμος Ἰησοῦς Χριστός, ποὺ εἶπε στὴ Μαρία καὶ σ' ὅλους τοὺς θεωρητικούς, ὅτι αὐτὸ ποὺ ἐπροτίμησεν ἡ Μαρία εἶναι ἡ ἐκλογὴ τῆς ἀγαθῆς μερίδας, ἡ ὁποία, ποτὲ δὲν θὰ τοὺς ἀφαιρεθῇ. Γι' αὐτό, μαζί με τὴν ἁγία αὐτὴ Μαρία, τὴν ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου, μὴ μένῃς ἢ στὸ καλὸ ἢ στὸ καλύτερο, ἀλλὰ τόξευσε χωρὶς δισταγμὸ καὶ κατάλαβε τὸ ἄριστο. Ἐγκατάλειψε λοιπὸν ὅλα ποὺ προαναφερθῆκανε, σιωπὴ κι ὁμιλία, νηστεία καὶ ἀνηστεία, μοναχικότητα καὶ κοινοβιότητα κι ὅλα τὰ τοιαῦτα καὶ μὴν τὰ κρατᾷς. Δὲν γνωρίζεις τὴν ἔννοιά τους, γι' αὐτὸ μὴν ἀπασχολῇς τὸν νοῦ σου μ' αὐτά. Κι ἂν καμμιά φορὰ σοῦ τὰ φέρουν στὸ νοῦ ἢ πρέπει νὰ μιλήσῃς γι' αὐτά, σκέψου κάθε φορὰ καὶ πὲς ὅτι εἶναι τόσο ὑψηλές καὶ τόσο ἀξιόλογες κι ἀξιοθαύμαστες καταστάσεις ποὺ ἀφοροῦν στὴν τελειότητα, ὥστε γιὰ νὰ γνωρίζῃς καὶ νὰ μιλήσῃς, ἐσύ, ἓνας ἁμαρτωλός, γιὰ ὁμιλία ἢ γιὰ σιωπὴ, γιὰ κατάλυση ἢ γιὰ νηστεία, γιὰ συντροφικότητα ἢ γιὰ ἀπομονωτικότητα (παρ' ὅτι τὰ γνωρίζεις αὐτὰ με τὴ βαθύτερη ἔννοια ποὺ σοῦ εἶπα), θὰ ἦταν ἐπιτολαιότητα καὶ ὑπερ-

φίαλη σκέψη, νὰ ἀνακατευθοῦν με σένα, καὶ ποὺ ἀφοροῦν σὲ ἓνα τέτοιο μεγάλο γεγονὸς ὅπως εἶναι ἡ τελειότητα. Ὅλα αὐτὰ ποὺ προανάφερα τόσες φορές, ἐπαναλαμβάνοντάς τα, εἶναι φυσικὲς πραγματικότητες ἢ καταστάσεις, ἀλλὰ οὐσιαστικὰ τί νὰ κάνῃς ἢ τί νὰ συμβουλευθῇς κάποιος γι' αὐτές, εἶναι θέμα ποὺ μόνον ἡ Θεία Χάρη μπορεῖ νὰ φωτίσῃ.

Χωρὶς ἀμφιβολία, αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ Θεία Χάρη οὐδέποτε συλλαμβάνεται καὶ ποτὲ δὲν κατεβαίνει σὰν ἀποτέλεσμα αὐστηρότατης σιωπῆς ἢ εἰδικῆς νηστείας, ἢ ἀπομόνωσης, δηλαδὴ με ὅλες αὐτὲς τὶς πρακτικὲς καὶ τὶς ἐνέργειες γιὰ τὶς ὁποῖες με ἐρώτησες, γιατί ὅλα αὐτά, προέρχονται καὶ γεννιῶνται με ἐξωτερικὸ τρόπο, με τὴν εὐκαιρία π.χ. τῆς ἀκοῆς, τῆς ὁρασης, ποὺ σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους συμβαίνουν. Ὅμως ἐὰν αὐτὴ ἡ Θεία Χάρη πρόκειται νὰ ἀποκτηθῇ, πρέπει νὰ ἐκπηγάσῃ ἀπ' τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπ' τὸ ἐσωτερικὸ σου, καὶ νὰ σοῦ μαθευθῇ διὰ μέσου τοῦ Θεοῦ, γιατί γιὰ τὸν Θεὸ λαχτάρησες πολὺ - πολὺ χρόνο, ἡμέρες καὶ νύχτες καὶ γι' Αὐτὸν ἐξέχυσες ὅλη τὴν ἀγάπῃ τῆς καρδιάς σου, παραμερίζοντας ἀπ' τὴ σκέψη σου κι ἀπὸ τὴν ψυχὴ σου κάθε ἄλλη σκέψη γιὰ οὔτε μὴν μικρότερο ἀπὸ Ἐκεῖνον, ἂν καί, μερικὰ ἀπὸ τὰ πράγματα, δηλαδὴ ἀπ' τὶς πρακτικὲς ἐνασχολήσεις ποὺ σοῦ εἶπα, νὰ τὶς ἐγκαταλείψῃς, θὰ φαινότουσαν σὲ μερικὸς, πολὺ ἀξιόλογοι τρόποι, γιὰ νὰ ὑψωθῇ κανεὶς μέχρι τὸν Θεό. Θὰ ἤθελα νὰ σοῦ παρατηρήσω νὰ τοὺς ἀφήσῃς νὰ σκέπτονται, ὅπως νομίζουν, ἀλλ' ἐσύ πράξε, ὅπως ἐγὼ σοῦ εἶπα. Τὸ ἀποτέλεσμα θὰ μιλήσῃ καὶ θὰ ἀποδειχθῇ ἀπὸ μόνον του. Γιατί γιὰ κείνον ποὺ εἶναι πρόθυμος καὶ σπεύδει γιὰ νὰ φτάσῃ, γιὰ νὰ ἀπολαύσῃ τὸ ὑπέρτατο αὐτὸ πνευματικὸ ἀγαθό, ὁ τρόπος, σὰν μέθοδος, ποὺ σοῦ ὑπέδειξα, εἶναι ὁ μοναδικὸς δρόμος καὶ δὲν χρειάζεσαι ἄλλο ἀπ' τὴν ἀταλάντευτὴ αὐτὴ σκέψη σου ἐπάνω στὸν Θεό, μέσα ἀπὸ σεβάσμια παρόρμηση, ἀδιάπτωτης ἀγάπης, γιὰ Ἐκεῖνον. Σοῦ τονίζω, ὅτι ἓνας εἶναι ὁ τρόπος νὰ φτάσῃς στὸ Θεό. Εἶναι ὁ Θεὸς καὶ μόνον Ἐκεῖνος. Πρόσεχε λοιπὸν καὶ διατήρησε καὶ κράτησε τὴν ἐπαφὴ τῆς παρόρμησης, τῆς ἀγάπης, με τὴν πείρα ποὺ θὰ σοῦ χαρίξῃ ἡ Θεία Χάρη καὶ μὴ ξεστρατίξῃς οὔτε ἐλάχιστα ἀπ' τὸν πνευματικὸ σου σκοπὸ.

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΞΙΩΣΗ

Τότε ἡ δική σου πνευματικὴ πείρα, ὅλα αὐτὰ ποὺ θὰ ἀποκτᾷς σὺ ὁ ἴδιος καὶ ποὺ θὰ σοῦ διδάσκῃ ἡ ἐσωτερικὴ, ἡ μυστικὴ ἐμπειρία σου, θὰ σὲ ἐκπαιδεύουν νὰ μπορῇς νὰ διακρίνῃς καθαρά, πότε πρέπει νὰ ἀσκήσῃς τὴν ὁμιλία καὶ πότε τὴν σιωπὴ, καὶ λοιπά, γενι-

καὶ δὲ θὰ σὲ ὁδηγοῦν σ' ὅλην αὐτὴν τὴν πνευματικὴν σου διαβίωσιν, μυστικῶς τῷ τρόπῳ, πῶς πρέπει νὰ ἀρχίζῃς ἢ νὰ τελειώῃς αὐτὰ τὰ πνευματικὰ πράγματα καὶ τίς ἐνασχολήσεις μὲ μεγάλη, μὲ κυρίαρχη σοφία καὶ διάκρισιν. Γιατί, ἐάν, μὲ τὴν Χάρη αὐτὴ τοῦ Θεοῦ κατορθώσῃς νὰ τὰ κάνῃς συνήθειά σου καὶ συνεχῶς ἔργον σου, τότε, ἐάν θὰ εἶναι ἀνάγκη καὶ ταχύτατα ἀπαραιτήτο ἢ νὰ μιλήσῃς ἢ νὰ νηστεύῃς συνηθισμένα, ἢ νὰ συντροφεύῃς, δηλαδὴ νὰ κάνῃς ὅλα αὐτὰ ποὺ εἶναι τῆς καθημερινῆς πρακτικῆς Χριστιανικῆς ζωῆς τῶν πιστῶν ἀνθρώπων, τότε θὰ σοῦ ὑπαγορεύουν αὐτόματα καὶ ἥρεμα, π.χ. νὰ μιλήσῃς καὶ γενικὰ νὰ πράξῃς τὸ σωστό, σὲ κάθε παρόμοια, ποὺ προβάλλει, περίπτωσι. Ἀντίθετα, ἐάν δὲν ἀνταποκριθῇς καὶ δὲν τὸ πράξῃς, τότε, θὰ αἰσθανθῇς σὰν μιὰ βελόνα νὰ τρυπάῃ τὴ συνείδησή σου, καὶ πόνον νὰ γεμίζῃ τὴν καρδιά σου, καὶ θὰ χάσῃς τὴν γαλήνην σου, μέχρις ὅτου ἐκπληρώσῃς αὐτὸ ποὺ πρέπει. Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο, ἐάν συμβαίῃ νὰ μιλάς ἢ νὰ βρίσκεσαι σὲ περιπτώσεις συνηθισμένες καὶ εἶναι ἀναγκαῖο καὶ ταχύτατο νὰ γίνῃς ἀμίλητος, δηλαδὴ νὰ κάνῃς κάτι τὸ ἐντελὲς ἀντίθετο, μέσα στὰ παραδείγματα τῶν ἀντιθέτων, ποὺ σοῦ ἀνάλυσσα, δηλαδὴ, ὁμιλία - ἀνομιλία, νηστεία - ἀνηστεία, μοναχικότητα - συντροφικότητα καὶ τὰ τοιαῦτα, τότε θὰ σὲ προωθῇ ποιοῦ, καὶ τί πρέπει νὰ ἐκπληρώσῃς. Ἔτσι μὲ τὴν πείρα αὐτῆς τῆς τυφλῆς ἐκπύγας ἀγάπης γιὰ τὸν Θεό, μιὰ ἀγιασμένη ψυχὴ ποὺ ἐπιποθεῖ τῇ Θεῇ Θεωρίᾳ, ἀνεβαίνει γρηγορώτερα στὴν ἀπόκτηση τοῦ Χαρίσματος τῆς Διάκρισης, ποὺ τὸν ἱκανώνει νὰ γνωρίζῃ καθαρὰ καὶ νὰ διακρίνῃ, πότε νὰ μιλήσῃ, πότε νὰ σιωπήσῃ, πότε νὰ καταλύσῃ, πότε νὰ νηστεύῃ, πότε νὰ εἶναι μὲ ἀδελφούς, πότε νὰ μένῃ στὴ μοναξιά καὶ τὰ παρόμοια, καὶ ἀντιλαμβάνεται γρηγορώτερα τὸ πρακτέον, σ' ὅλα ὅσα σοῦ ἔχω ἤδη εἰπῇ μὲ τὴν ἐσωτερικὴ αὐτὴ πηγαία παρῶθησιν, παρ' ὅτι τὸ συλλαμβάνει ὅποιοσδήποτε ἄλλος ἄνθρωπος μὲ τὴν ὥθησιν τῶν δυνάμεων τοῦ λογικοῦ του. Ἡ δευτέρη αὐτὴ περίπτωσι μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ νοῦ καὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὅχι μὲ τὴν ὀλοδύναμη συνέργεια τῆς Χάρης, συνεπάγεται μιὰ παροδικὴ λύπη, σχεδὸν χωρὶς καμμιὰ χρησιμότητα, παρὰ μόνον γιὰ ἐκείνους ποὺ εἶναι συνηθισμένοι μονάζοντες, ἢ γιὰ ὅσους βρίσκονται κάτω ἀπὸ κάποιο κανόνα γιὰ ποινὴ καὶ γιὰ μετάνοια, καὶ ἢ κάποια ὠφελιμότητα δὲν ἔγκειται παρὰ μόνον στὴν ὑποταγὴ τῆς ὑπακοῆς καὶ ὅχι σὲ ἐσωτερικὰ παρορμήσεις. Ἀλλοιῶς καὶ χωρὶς τίς ἀμέσως πάρα πάνω προϋποθέσεις, ἕνας ἐπώδυνος γιὰ ὅλους ποὺ τὸν υφίστανται πόνος. Ἀντίθετα ὁ ἀγαπητικὸς καὶ βουλευτικὸς πόθος γιὰ τὸν

Θεό, εἶναι μεγάλη καὶ παράξενη παρηγορία καὶ ἀληθινὴ γαλήνη καὶ πρόγευση αἰώνιας χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης.

Ἡ ΑΛΗΘΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΥΜΑΣ (Ἰωάν. 8, 32)

Ἔτσι λοιπὸν ἢ σταμάτα νὰ μιλάς, ὅπως ἀκριβῶς τὸ ἐπιθυμεῖς, τρώγε ἢ νήστευε κατὰ τὴ βούλησίν σου καὶ κατὰ παρόμοιο τρόπο μοναχοποιήσου ἢ συντροφοποιήσου, ὥστε ἡ Θεῖα Χάρη νὰ γίνῃ ὁδηγός σου.

Ἄσε ὅσους νηστεύουν νὰ νηστεύουν ὅπως θέλουν, καὶ ὅσους ἀσκούνται στὴ σιωπῇ νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ τὴν ἐκτελοῦν ὅσο τὴν ἐπιθυμοῦν καὶ νὰ ἀναχωροῦν ἢ νὰ συγχρωτίζονται μὲ ἄλλους, ἐπίσης κατὰ τὴ βούλησίν τους. Ἐσὺ ὅμως πρέπει νὰ εἶσαι συγχρωτισμένος καὶ σφιχτοδεμένος μόνον μὲ τὸν Θεό, ἀπ' τὸν Ὅποιο μόνον ἡ ἀλήθεια ἐκπηγάξει, ὁπότε ποτὲ δὲν θὰ ξεγελαστῇς. Μὴν ξεχνᾷς ὅτι ἡ σιωπῇ ἢ ἡ ὁμιλία, ἡ νηστεία ἢ ἡ κατάλυσις, ἡ συντροφία ἢ ἡ μοναξιά, ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ σὲ ἐξαπατήσουν. Καὶ ἐάν ἀκούσῃς γιὰ ὅποιονδήποτε ἀδελφό, ὅτι ἀσκήσῃ σιωπῇ ἢ ὅτι ἄλλος δὲν ἀσκεῖται σ' αὐτῇ, ὅτι ἄλλος νηστεύει αὐστηρὰ καὶ ἄλλος χαλαρὰ, ὅτι ἄλλος ἐπιμένει στὴν ἀπομόνωση καὶ ἄλλος εἶναι ὑπὲρ τῆς κοινοβιακῆς διαβίωσης, σκέψου γι' αὐτὰ καὶ πῆς στὸν ἑαυτό σου: Ἐάν σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ καθενὸς συμβαίνουν, ἅς συμβαίνουν, ὅπως συμβαίνουν. Ἐάν ὅμως γίνεται τὸ ἀντίθετο, οἱ ἐνασκούμενοι δὲν ξεύρουν πῶς ἐνεργοῦν καὶ τί ἐνεργοῦν. Ἐσὺ γιὰ τὸν ἑαυτόν σου πρόσεξε τί κάνεις, καὶ μὴ μιμῆσαι κανένα, γιατί ἔτσι θὰ μαῖμουδίσῃς καὶ ἐσύ, ἂν καὶ εἶμαι βέβαιος οὔτε θὰ μπορέσῃς νὰ τὸ πράξῃς, οὔτε ἡ διάθεσί σου θὰ εἶναι συμφωνή τους. Μὴν ἀκολουθῇς λοιπὸν τίς διαθέσεις τῶν ἄλλων καὶ τίς ἀποκλίσεις τους, ἀλλὰ ἐνέργησε αὐτὸ ποὺ ἐσὺ ἐπιθυμεῖς, ἐφ' ὅσον θὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι εἶναι τὸ σωστό, στὸ χρονικὸ δὲ διάστημα ποὺ διενεργῇς αὐτὸ ποὺ ἀπὸ μέσα σου ἐξέλεξες, ζήτησε τίς συμβουλὰς αὐτῶν ποὺ εἶναι ἐμπειρότεροι ἐπάνω στίς Διακρίσεις τῶν διαφόρων Παρορμήσεων, γιατί μόνον αὐτοὶ οἱ Πνευματικοὶ Ὁδηγοὶ ποὺ ἔχουν παρόμοιες μεγάλες καὶ βαθιεῖς ἐμπειρίες, εἶναι οἱ κατάλληλοι, ποὺ μποροῦν νὰ σὲ βεβαιώσουν γιὰ τὴ σωστὴ ἐσωτερικὴ σου ἐκλογή.

Αὕτη εἶναι ἡ ἀπαντητικὴ ἐπιστολὴ μου στὴν ἐρωτηματικὴ σου ἐπιστολή, νομίζω δὲ ὅτι, ἔκανα ὅτι καλύτερο μπόρεσα νὰ ἀπαντήσω ἱκανοποιητικὰ στὸ ἐρωτήματά σου, ποὺ εἶχες τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ ἀπευθύνης.

Εἶθε ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ νὰ εἶναι πάντοτε μαζί σου ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν.

**ΕΝΑ ΔΟΚΙΜΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΑΦΟΞΙΩΣΗΣ
ΩΦΕΛΙΜΟ Γ' ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΖΟΥΝ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΚΑΤΑΡΤΙΖΕΙ
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΩΝ**

«Ἐκάστῳ δὲ δίδεται ἡ φανέρωσις τῶν πνευμάτων... ἄλλῃ δὲ διακρίσεις πνευμάτων».

(1 Κορινθ. 12, 17-20)

Ἐπειδὴ εἶναι γεγονὸς ἡ ὑπαρξὴ διαφόρων εἰδῶν Πνευμάτων, εἶναι μιὰ ἀναγκαιότητα, ἡ ἱκανότητά μας νὰ μποροῦμε νὰ διακρίνουμε τὸ καθένα ἀπὸ αὐτά, γιατί ὅπως διδάσκει γράφοντας, ὁ Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, «ἀδελφοί μὴ πιστεύετε σὲ ὁποιοδήποτε Πνεῦμα» (Α' Ἰωάν. 4,1).

Κι αὐτό, γιατί εἶναι δυνατό μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἁδαιεῖς καὶ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἀκόμα ὑστεροῦν σὲ κατάρτιση στὰ πνευματικὰ αὐτὰ ζητήματα, νὰ νομίσουν ὅτι κάθε σκέψη ποὺ ἔρχεται καὶ σκάζει στὴν καρδιά τους, δὲν προέρχεται ἀπὸ κανένα ἄλλο Πνεῦμα, παρὰ ἀπὸ τὸ δικό τους ἀνθρώπινο Πνεῦμα. Ἀλλ' ὅμως δὲν εἶναι τὰ πράγματα ἔτσι, ἐπειδὴ καὶ ἡ καθημερινὴ πραγματικότητα καὶ ἡ Πίστη μας καὶ ἡ Ἁγία Γραφή διακηρύσσουν, π.χ. ὁ Προφητὰνάκτας Δαυὶδ, λέγοντας: «Θὰ ἀκούσω τί θὰ λαλήσῃ σ' ἐμένα ὁ Κύριος, γιατί θὰ λαλήσῃ εἰρήνη στοὺς ὀπίους του καὶ σ' αὐτοὺς ποὺ ἐπιστρέφουν τὴν καρδιά τους σ' Ἐκεῖνον» (Ψαλμὸς 84,9). Ἀκόμη ἓνας ἄλλος Προφήτης ὁ Ζαχαρίας διευκρινίζει, γράφοντας ὅτι, μίλησε σ' αὐτὸν ἓνας ἄγγελος (Ζαχαρ. 1, 9-19). Στους Ψαλμοὺς ξεκαθαρίζεται, ὅτι γιὰ λόγους δοκιμασίας καὶ δοκιμῆς μας, ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει δραστηριότητα καὶ σὲ «ἀγγέλους πονηροὺς» (Ψαλμὸς 77,49). Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μιλάει καθαρὰ γιὰ ἀνθρώπους ποὺ «φυσιοῦνται ὑπὸ τοῦ νοῦς τῆς σαρκὸς» (Κολοσ. 2,18), δηλαδὴ γι' αὐτοὺς ποὺ φουσκώνουν καὶ ὑπερεγκωμιάζονται ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς σαρκὸς, τὸ ὁποῖο δὲν εἶναι καλὸ πνεῦμα. Ἀκόμη ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μιλάει καὶ λέει καθαρὰ καὶ γι' αὐτὸν καὶ γιὰ ὅλους, ὅτι «ἐμεῖς δὲν ἐλάβαμε τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ νὰ γνωρίσουμε ἐκεῖνα ποὺ μᾶς χαριστήκανε ἀπὸ τὸν Θεὸ» (Α' Κορινθ. 2,12). Τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ εἶναι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ποὺ εἶναι ἡ ἐκλογὴ μας ἀπὸ τὸ Θεό, ὅπως ἀναφέρεται στὴν πρώτη πρὸς Θεσσαλονικεῖς Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου (Α' 4-7).

Ὑπάρχουν λοιπὸν δύο εἰδῶν Πνεύματα. Τὸ Πνεῦμα τῆς Σαρκὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Κόσμου τούτου, ποὺ ἦσαν καὶ εἶναι ὑπηρέτες τοῦ καταραμένου Ἀρχοντα τοῦ Σκότους, τοῦ διεστραμένου καὶ Πονηροῦ

Κυριάρχου τῆς Κόλασης. Ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τῆς φανότητας καὶ τῆς ἀπώλειας εἶναι ὁ ἐξουσιαστὴς τοῦ Πνεύματος τῆς Σαρκὸς καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ παρόντος μάταιου Κόσμου. Κανένα λοιπὸν ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία Πνεύματα δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστευόμαστε. Οὔτε τὸ Πνεῦμα τῆς Σαρκὸς, οὔτε τὸ Πνεῦμα τοῦ Κόσμου, οὔτε τὸ κυρίαρχο Πνεῦμα καὶ τῶν δύο πάρα πάνω, ποὺ εἶναι ὁ Ἀντίδικός μας ἢ Ὑπενάντιος ἢ Ἐωσφόρος ἢ Δαίμονας ἢ Σατανᾶς ἢ Πονηρὸς ἢ Πατέρας τοῦ Σκότους ἢ Διάβολος. Ὅποιαδήποτε προτροπὴ ἀπὸ τὰ πάρα πάνω τρία κακοποιὰ Πνεύματα, δηλαδὴ ἀπὸ τὸν Ἀρχοντα τοῦ Ἀδὴ ἢ ἀπὸ τοὺς δύο Ὑπηρέτες καὶ Πιστοὺς του, τὴν Σάρκα καὶ τὸν Κόσμο, ἐὰν τὴν ἀκούσουμε καὶ ἐὰν τὴ δεχθοῦμε καὶ τὴν ἀκολουθήσουμε, θὰ μᾶς ὀδηγήσουν στὴν καταστροφὴ καὶ στὴν ἀπώλεια καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς μας.

ΤΑ ΤΡΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΝΗΡΙΑΣ

Ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ διακρίνουμε ἐντοπιστικὰ τὸ κάθε ἓνα ἀπὸ αὐτὰ τὰ τρία κακὰ καὶ ἀπατηλὰ Πνεύματα ἀπὸ ὅ,τι λένε στὴν ψυχὴ μας καὶ ἀπὸ ὅσα μᾶς παροτρύνουν. Τὸ Πνεῦμα τῆς Σαρκὸς μᾶς μιλάει συνεχῶς καὶ μᾶς προτρέπει καὶ μᾶς χαϊδεύει μὲ πράγματα σωματικά, ὅπως ἡ κατοικία μας, ἡ καλοπέρασή μας, ἡ ἀπληστία, ἡ λαίμαργία, ἡ καλὴ διαβίωσή μας, οἱ σαρκικὲς ἐπιθυμίες κι ἐντροφησεις, μέχρι καὶ τὶς λαγνείες καὶ ὅλα τὰ σχετικά. Τὸ Πνεῦμα τοῦ Κόσμου ἐτούτου μᾶς μιλάει καὶ φροντίζει νὰ ὑποβάλῃ μέσα μας μάταια πράγματα, ὅπως ἡ δόξα, ἡ ὑπερφάνεια τῆς καρδιάς, ἡ περιουσία, τὰ ἀξιώματα, ἡ ἐπίδειξη καὶ τὰ παρόμοια, τέλος δὲ τὸ τρίτο Πνεῦμα τῆς κακίας καὶ τῆς μοχθηρίας φλέγεται νὰ μεταβιβάσῃ μέσα μας πικρὰ πράγματα καὶ τὴ σκληρότητα. Κι ὅταν συχνὰ ὁ νοῦς μας ἀπασχολεῖται μὲ τὸ τί θὰ φάμε, πῶς θὰ ντυθοῦμε, τί θὰ πιοῦμε, πῶς θὰ κοιμηθοῦμε, πῶς θὰ ἐκπληρώσουμε τὶς διάφορες ἐπιθυμίες μας, δηλαδὴ ὅταν ἀσχολούμεθα μὲ τὰ σχετικά, τὰ πάρα πάνω ποὺ ἀραδιάσαμε κι ἡ καρδιά μας τὰ λαχταράει σὰν νὰ καίγεται ἀπὸ τέτοιες καὶ διάφορες παρόμοιες προσδοκίες, γιὰ νὰ τὶς ἐκπληρώσῃ καὶ γιὰ νὰ τὶς ἀπολαύσῃ, ἔ τότε νὰ μὴν ἔχουμε καμμιὰ ἀμβιβλία, ὅτι αὐτὸ ποὺ μιλάει μέσα μας καὶ μᾶς προτρέπει καὶ μᾶς κινεῖ, εἶναι τὸ Πνεῦμα τῆς Σαρκὸς. Γι' αὐτὸ διώχτο ὅσο καλύτερα μπορεῖς μὲ τὴ θέλησή σου, ποὺ θὰ τὴν ἐνδυναμώσῃ ἡ Χάρη τοῦ Θεοῦ, γιατί τὸ Πνεῦμα αὐτὸ εἶναι ἓνας μεγάλος ἐχθρὸς σου.

Ὅταν πάλι λογχεύονται οἱ καρδιές μας ἀπὸ τὶς μάταιες χαρὲς τοῦ κόσμου τούτου, ἀναδεύοντας στὰ σωθικά μας τὴν αὐταρέσκεια, τὴν ἐπιθυμία μας νὰ κερδίσουμε τιμές, δόξες καὶ ὑπεροχὴ ἀπέναντι στοὺς

άλλους και νὰ ἀνεβούμε ψηλὰ και νὰ πιστευτοῦμε σὰν σοφοὶ και ἀνώτεροι και ὑπεροχώτεροι ἀπὸ κάθε ἄλλον και πὶὸ ἐνδιαφέροντες και λατρευτοὶ στὰ μάτια ὄλων, ἀλλὰ και στὰ δικά μας μάτια, χωρὶς καμμιὰ ἀμφιβολία, νὰ εἴμαστε βέβαιοι, ὅτι πίσω ἀπὸ ὅλα αὐτὰ και τὰ παρόμοιά τους, βρίσκεται και ἐλλοχεύει τὸ Πνεῦμα τοῦ παρόντος Κόσμου, ποὺ εἶναι ἐχθρὸς ἀκόμη χειρότερος κι ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τῆς Σάρκας και πολὺ πὶὸ δύσκολο γι' αὐτὸ χρειάζεται πολὺς, πὶὸ πολὺς κόπος και μεγαλύτερη προσπάθεια γιὰ νὰ ἐξουδετερωθῇ.

Ο ΑΡΧΟΝΤΑΣ ΤΟΥ ΣΚΟΤΟΥΣ

Πολλὲς φορὲς συμβαίνει ὥστε αὐτοὶ οἱ δύο δούλοι και ὄργανα τοῦ Προέγκλητα τῆς ὁργῆς ἢ ἀλλοιῶς οἱ Στρατηγοὶ τοῦ ὀργισμένου πολέμου τῆς ἐμπάθειας και τῆς φαυλότητος, συμβαίνει ὥστε ἢ μὲ τὴ βοήθεια τῆς Χάρης τοῦ Θεοῦ ἢ μὲ τὴν ἀντιστασιακὴ πείρα τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου νὰ νικῶνται και νὰ ποδοπατοῦνται ἢ ἄλλοτε συμβαίνει ὥστε νὰ ὑποχωροῦν μεθοδικὰ και μὲ συγκατάθεση τοῦ Ἀρχηγοῦ τους, τῆς κακίας. Αὐτὸ ὅμως γίνεται σχεδιασμένα γιὰ νὰ ἐπανεέλθουν μὲ σφοδρότερη ὁργὴ και κακοποιὸ διάθεση, σὰν τὸ λιοντάρι ποὺ ὀρμάει μὲ ἔξαψη στὴ λεία του, κι ἐδῶ γιὰ νὰ ἐπιτεθοῦν και νὰ κατασπαράξουν τὶς ἀδύνατες κι ἀβοήγητες ψυχές μας.

Ἀλλὰ αὐτὸ συμβαίνει, ὅταν ἡ καρδιά μας μᾶς κινεῖ ὄχι γιὰ σφοδρὲς φυσικὲς ἐπιθυμίες, οὔτε γιὰ μάταια κοσμικὴ δόξα, ἀλλὰ ὅταν κλίνουμε πρὸς τὴν ἀγανάκτηση, πρὸς τὸν φθόνο, ὅταν μᾶς περικυκλώνουν ὅλες αὐτὲς οἱ θλιβερὲς και γενικὰ δύσκολες καταστάσεις. Προσπαθεῖ νὰ μᾶς γονατίσῃ, ὅταν ἡ κατάσταση γύρω μας δὲν εἶναι εὐνοϊκὴ, δὲν εἶναι ψυχολογικὰ κατάλληλη κι οὔτε ἀρκετὰ χαρούμενη, ὅπως θὰ τὴν ἐπιθυμούσαμε. Τότε ἀρχίζουν νὰ γεννῶνται μέσα μας ἀμφιβολίες και περίεργες κακὲς ὑποψίες. Καὶ στὴ συνέχεια παρεξηγοῦμε και τὰ λόγια και τὶς κινήσεις και τὶς ἐκφράσεις, πολλὲς φορὲς ὄχι μόνο τὰ λόγια και τὰ ἔργα και τὰ θεωροῦμε ἄτοπα και κακεντρεχῇ ἢ τουλάχιστον καταπιεστικά, βαρυνκάρδια και τὰ θεωροῦμε ὅτι εἶναι ἐναντίον μας. Τὶς κρίσεις δὲ αὐτὲς και τὶς ἐρμηνείες τὶς κάνουμε πολὺ - πολὺ γρήγορα.

Αὐτὲς οἱ σκέψεις, οἱ ψυχικὲς διαθέσεις κι ἄλλες παρόμοιες σὰν αὐτὲς, καταστρέφουν τὴν ἐσωτερικὴ εἰρήνη, τὴ γαλήνη και μειώνουν τὴν ἐγρήγορση τῆς καρδιάς. Ὅμως πρέπει σὲ ὅλα αὐτὰ νὰ ἀντιστεκόμαστε ὄχι λιγώτερο ἀπ' ὅτι θὰ ἀντιστεκόμασταν στὴν ἐπίθεση τοῦ ἴδιου τοῦ Ἀρχοντα τοῦ Σκότους και τῆς Κόλασης. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ξεφύγουμε δυναμικὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ και τὰ παρόμοια, ὅπως θὰ προσπαθοῦσαμε

νὰ ξεφύγουμε μπροστὰ σὲ κάθε παγίδα και ἀπειλὴ ἐνάντια στὴν ἴδια τὴν πολύτιμη ψυχὴ μας. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι οἱ σκέψεις αὐτὲς και οἱ καταστάσεις εἶναι τῆς Σάρκας και τοῦ μάταιου Κόσμου και ἐνεργοῦν και κινητοποιοῦνται ἔτσι ὥστε νὰ μᾶς κάνουν νὰ χάσουμε τὴν ψυχὴ μας, ἀποτελοῦν δὲ μεγάλο κίνδυνο.

Ἀλλ' ὑπάρχει και μεγαλύτερος κίνδυνος ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Σατανᾶ, τὸν Πατέρα τῆς ἀπώλειας και τοῦ Κακοῦ. Αὐτὸ δέ, διότι ὁ Διάβολος μπορεῖ νὰ ἐνεργήσῃ ὅλα ἐναντίον τῆς ψυχῆς μας ἀπὸ μόνος του, χωρὶς τὰ ἄλλα δύο Πνεύματα τῆς Σάρκας και τοῦ μάταιου Κόσμου, ἐνῶ τὰ δύο Πνεύματα ποὺ ἀναφέρθηκαν δὲν μποροῦν νὰ πράξουν, δὲν μποροῦν νὰ ἐνεργήσουν χωρὶς τὸ τρίτο, τὸν Διάβολο. Ἐὰν ἡ ψυχὴ δὲν ἐλευθερωθῇ βαθειὰ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τῆς Σάρκας και ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τῆς ματαιότητος τοῦ Κόσμου τούτου και ἔχει ἀφήσει μέσα τῆς χώρῳ γιὰ κακία ἢ γιὰ ὁργὴ ἢ γιὰ φαυλότητα, πολὺ δύσκολο μπορεῖ νὰ σωθῇ, ἔστω κι ἂν διαθέτει κι ἄλλες ἀρετές. Ἐὰν ὅμως ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι τόσο πολὺ διαβρωμένη ἀπὸ τὰ δύο γνωστὰ μας κακὰ Πνεύματα, εἶναι δυνατόν μὲ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ, νὰ κρατηθῇ στὴν κατάστασή τῆς εἰρήνης και τῆς ἡπιότητος, στὴ συναναστροφή τῆς μὲ τοὺς ἄλλους Χριστιανοὺς κι ἀδελφούς, ἂν και τοῦτο εἶναι κάπως δύσκολο νὰ τὸ κατορθῶνῃ, ὅταν μάλιστα ἐπηρεάζεται ἀκόμα ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα δύο κακὰ Πνεύματα, ἀλλὰ κινδυνεύει λιγώτερο γιὰ νὰ χαθῇ, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἔχει ἐντελῶς καθαρισθῇ ἀπὸ τὴν ἐπήρεια τῶν δύο πνευμάτων, τῆς Σάρκας και τοῦ Κόσμου.

Ἔτσι, ἂν και αὐτὲς οἱ ἁμαρτωλὲς σκέψεις ποὺ ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὴν Σάρκα εἶναι κακὸ, γιὰτὶ ξεριζώνει τὴν ζωὴ τῆς πνευματικῆς ἀφοσίωσης ἀπ' τὴν ψυχὴ, ἢ ματαιοδοξία τοῦ Κόσμου τούτου εἶναι χειρότερο Κακό, γιὰτὶ στερεῖ τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἀληθινὴ χαρὰ ποὺ θὰ εἶχεν ἀπὸ τὴν σὲ βάθος ἐπίδοσή της σὲ πνευματικὲς και οὐράνιες ἐντροφήσεις, σκέψεις και ἐνασχολήσεις μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ὑψηλὰ πνευματικὰ πράγματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀσχολοῦνται ἀλλὰ και διδάσκουν οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλὰ τὸ χεῖριστο εἶναι τὸ τρίτο, γιὰτὶ μὲ τὶς κύριες ἐκφάνσεις τῆς μοχθηρίας, τῆς φαυλότητος και τῆς ὁργῆς ἀπομακρύνει τὴν ψυχὴ ἀπὸ τὴ Θεία Θεωρία, δηλαδὴ ἀπὸ τὴ Θεοπτία. Εἶναι ὅμως κρίμα, γιὰτὶ ὅπωςδήποτε τίποτε στὸν πλανήτη μας ἐτοῦτο, οὔτε ἐπιθυμίες, οὔτε πλοῦτος, οὔτε δόξες, οὔτε ἀξιώματα, οὔτε τιμές, οὔτε τόσα και τόσα ἄλλα τῆς Σάρκας και τοῦ παρόντος Κόσμου τῆς ματαιότητος, εἶναι δυνατόν νὰ ἀντισταθμίσουν τὴν ἀξία τῆς Θέωσης, ποὺ ὁ ἄν-

θρῶπος ἀνυψώνεται τόσο, ὥστε γίνεται κατὰ Χάρη Θεός.

Η ΕΙΡΗΝΗ, Η ΠΑΝΤΑ ΝΟΥΝ ΥΠΕΡΕΧΟΥΣΑ (Φίλιπ. 4, 7)

Εἶναι γεγονός, ὅτι ὅποιος δὲν ἔχει εἰρήνη καὶ ἐγρήγορηση τῆς καρδιάς του, δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν πολυπόθητη παρουσία τοῦ ὑπεραξιολάτρευτου Θεοῦ, τοῦ Ποιητῆ τῶν ὅλων, τοῦ Ἀρχοντα τῆς ὑπέρτατης Εἰρήνης, τῆς ὑπερουράνιας Ἀγάπης καὶ τῆς Πηγῆς τοῦ κάθε ἀγαθοῦ. Αὐτὸ τὸ ἔζησεν ὁ προφητὰς Δαυὶδ καὶ τὸ ἐκφράστηκε, ψάλλοντας: «ἐξέλεξεν ὁ Κύριος τὴν Σιών καὶ τὴν προτίμησε γιὰ κατοικία του. Αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ ἀναπαυτικὴ διαμονή μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος, ἐδῶ θὰ κατοικήσω γιὰ τὴν ἀγάπησα» (Ψαλμὸς 131, 13-14), καθὼς καὶ, «ἐγεννήθη ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτοῦ καὶ τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ στὴ Σιών» (Ψαλμὸς 75,3). Ἡ Σιών συμβολίζει τὸ ὄραμα τῆς εἰρήνης, τὸ ὄραμα δὲ τῆς ψυχῆς εἶναι ἡ ἐνδόραση τῆς ἰδίας τῆς ψυχῆς, μέσα στὴν ἰδια τὴ σκέψη τοῦ ἑαυτοῦ της. Ἐτοί ἡ ψυχὴ ἐκείνη ποὺ εἶναι ποτισμένη μετὰ τὴν εἰρήνη, ἔχει γίνεῖ χωρὶς ἀμφιβολία κατοικητήριο τοῦ Θεοῦ, ὅπως καὶ ἕνας γνωστὸς ἀπὸ τοὺς πιδ ἔμπειρους στὰ πνευματικὰ καὶ στὰ θεωρητικὰ, ἔγραψε: «θεωρία Θεοῦ, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ὄψη τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι ἡ τέλεια, ἡ ἀληθινὴ εἰρήνη». Ἀλλὰ καὶ Ἐκεῖνος ὁ ἴδιος ὁ Κύριος μετὰ τὸ στόμα τοῦ Προφήτου Ἡσαΐα εἶπε «ἐπάνω σὲ ποιόν θὰ ρίξω τὰ μάτια μου, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ταπεινὸ καὶ τὸν ἡσύχιον;» (66,2).

ΟΙ ΠΑΝΟΥΡΓΙΕΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΠΑΝΟΥΡΓΟΥ

Ἀπὸ τὰ πάρα πάνω συνάγεται ὅτι, ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὸν Θεὸ νὰ κατοικῇ συνεχῶς καὶ ἀκατάπαυστα μέσα του, ζῇ δὲ βουτηγμένος στὴν ἀγάπη καὶ ψηλαφεῖ μετὰ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά του «τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν εἰρήνην» τῆς Θεότητος, ποὺ ἡ ὑψηλὴ αὐτὴ πνευματικὴ κατάσταση καὶ ἐμπειρία εἶναι ἀνώτατη καὶ τὸ ἄριστο μέρος τῆς πνευματικῆς θεωρίας, ποὺ χαρίζεται στὴν ψυχὴ ἀπὸ ἐτούτῃ ἐδῶ τῇ ζωῇ, αὐτὸς λοιπὸν ποὺ ἔφτασε στὸ ὑψηλὸ αὐτὸ σημεῖο, πρέπει νὰ ἐπαγρυπνῇ ἡμέρα καὶ νύχτα γιὰ νὰ συντρίβῃ, ὅταν ἔρχονται, τὸ Πνεῦμα τῆς Σαρκός, τὸ Πνεῦμα τοῦ μάταιου τούτου Κόσμου, προπαντὸς δὲ τὸ δυνατότερο ἀπὸ τὰ πάρα πάνω δύο, τὸ τρίτο, τὸ Πνεῦμα ποὺ ἔχει μέσα του τὰ πνεύματα τῆς μοχθηρίας, τῆς ὀργῆς καὶ τῆς φαυλότητος, τὰ ὁποῖα βρωμίζουν καὶ μολύνουν τὰ πάντα περισσότερο ἀπὸ οἰδιόποτε ἄλλο. Κι εἶναι ἐπικίνδυνον νὰ ἀγνοῇ καὶ σωτήριο νὰ γνωρίζῃ τοὺς πονηροὺς τρόπους μετὰ τοὺς ὁποῖους ἐκεῖνο τὸ

πολυκάθαρο Πνεῦμα δουλεύει, ἐνεργεῖ καὶ ἐξαπατᾷ τοὺς ἀγωνιζόμενους τὸν καλὸ καὶ πνευματικὸ ἀντικτικὸ ἀγῶνα. Γιατὶ τὸ διεστραμμένο καὶ καταραμένο αὐτὸ πλᾶσμα, ποὺ ἐλεύθερα καὶ συνειδητὰ ἀποδορυφορήθηκε ἀπὸ τὸ Θεό, ὁ Σατανᾶς, μετασχηματίζεται σὲ ἄγγελον φωτὸς (Β' Κορινθ. 11,14), καὶ ἐξαπατῶντας τὶς ἐνασκούμενες οὐρανοδόρμες ψυχὰς μετὰ εἶδος καὶ χρῶμα δῆθεν ἀρετῆς καὶ ἀγιότητος, εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς προξενήσῃ ἀνυπολόγιστη ψυχικὴ φθορὰ καὶ ἀπροσμέτρητο κακὸ. Κι αὐτό, ἀλοῖμονο, τὸ γεγονός τῆς μετασχημάτισης τοῦ Διαβόλου σὲ φωτεινὸ ἄγγελο, εἶναι πηγὴ πικριῶν καὶ τῆς δυσαρμονίας, καὶ ὅσο φωτεινότερος παρουσιάζεται, τόσο σὲ περισσότερα βάθῃ σκοταδιοῦ καὶ ἀνωμαλίας ὁδηγεῖ.

Παραπλανᾷ πολλοὺς ἀνθρώπους σὲ δῆθεν μεγάλη ἀγιότητα καὶ τοὺς παροτρύνει νὰ νηστεύουν ὑπερβολικά, περισσότερο ἀπ' τοὺς ἄλλους, τοὺς σφυρίζει νὰ ντύνωνται μετὰ παλῆα ρούχα, νὰ παρουσιάζωνται μετὰ κουρελιασμένη ἀμφίεση καὶ γενικὰ νὰ ἐπιδίδωνται σὲ ἐξωτερικὲς παράξενες συνήθειες καὶ εὐσεβοφανεῖς πράξεις, ἀκόμη καὶ ἀγαθοεργίες καὶ ὁσιοφανὴ ἐμφάνιση, ἐνῶ συγχρόνως ἀπὸ πάνω μέμφονται καὶ κατηγοροῦν τοὺς ἄλλους γιὰ ἀμέλεια, ὀκηρία, ἔλλειψη εὐσέβειας, καλῶν πράξεων καὶ πολλὰ ἄλλα. Ὅλα αὐτὰ καθοδηγοῦνται ἀπὸ τὸν τρισεκατάρατο νὰ τὰ διαπραττοῦν, ἐμφανίζοντάς τα, κάτω ἀπὸ ἕνα μανδύα δῆθεν πνευματικότητας, εὐσέβειας καὶ εὐποιίας. Κι ὅλα αὐτὰ τὰ κάνουν ὄχι ἀπὸ χαρὰ καὶ γιὰ παράδειγμα καὶ γιὰ προτροπὴ γιὰ μίμηση καὶ ἀπὸ ἐσωτερικὴ ἀνάγκη, ἀλλὰ γιὰ νὰ δημιουργήσουν συζητήσεις, διχόνοιες καὶ κουτσομπολιά, ὅλα ἀποτελέσματα ἀκράτητου καὶ σχεδὸν συχαμεροῦ ἀτομισμού καὶ ἔλλειψης πραγματικῆς ἀγάπης, γνήσιας εὐσέβειας καὶ ὁρθοῦ προσανατολισμοῦ. Δυστυχῶς δὲ μερικοί, ὅπως προσδιορίστηκαν οἱ πάρα πάνω, ἔστω καὶ ἕνας ἢ δύο ἀρκοῦν νὰ ἀναστατώσουν ὁλόκληρες Ἀδελφότητες, Συνοδεῖες καὶ Κοινότητες, παρουσιαζόμενοι στοὺς ἀφελεῖς καὶ ἐπιλόλαιους, σὰν προοδευμένοι πνευματικά, καὶ εὐσεβεῖς καὶ ἅγιοι, σὲ δῆθεν ἀντίθεση μετὰ τοὺς ἄλλους, τοὺς πολλοὺς, αὐτοὶ οἱ λίγοι. Ὅμως στὰ μάτια τῶν σωφρόνων, τῶν εὐφυῶν καὶ τῶν πραγματικὰ πνευματικῶν ἀνθρώπων εἶναι πλανεμένοι, ἀτομιστές, εὐσεβοφανεῖς, χωρὶς βάθος, καὶ ἀποτελοῦν πηγὴ σκανδάλων γιὰ πολλοὺς. Πολλὲς φορὲς παρασύρουν πολλοὺς ἀδαεῖς, ἀφελεῖς καὶ κακεντρεχεῖς, ἀλλ' οὐδέποτε τὰ βέλη τοὺς ποὺ τοὺς τὰ προμηθεύει ἄφθονα ὁ Σατανᾶς χτυποῦν τὸν στόχο ποὺ βάζουν, ὅταν ρίχνωνται ἐνάντια σὲ ψυχὰς, «φρόνιμες ἐν Χριστῷ».

(Συνεχίζεται)

Η ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ

Ἐν τῷ τετάρτῳ Ἱερῷ Εὐγγελίῳ, τῷ ἄλλῳ καὶ πνευματικῷ καλουμένῳ, καταχωρίζεται ὁ μνημειώδης διάλογος τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ ἐκ τῆς τάξεως τῶν Φαρισαίων ἄρχοντος τῶν Ἰουδαίων¹, διδασκάλου τοῦ Ἰσραὴλ² καὶ μέλους τοῦ μεγάλου Συνεδρίου³, Νικοδήμου⁴. Ὁ διάλογος τοῦ Κυρίου μετὰ τοῦ εὐγενοῦς καὶ πλουσίου⁵ Ἰουδαίου Νικοδήμου⁶ ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν σπουδαιότερων περικυπῶν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Εἰς τὴν περίφημον συνέντευξιν «τοῦ τῆς πίστεως ἀρχηγοῦ καὶ τελειοτοῦ Ἰησοῦ»⁷ μὲ τὸν Νικόδημον ἐκτί-

ἀνελλιπῶς ὅλας τὰς συνηθείας καὶ τυπικὰς περὶ τελειῶν διατάξεις, φυλάττων δὲ κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν γράμμα τὰς δέκα ἐντολὰς ἦτο ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ καὶ εἶχεν βεβαίαν τὴν εἰσοδὸν του εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. Ὁ Νικόδημος, ὡς καὶ πᾶς Ἰσραηλίτης, ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἐκ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ καταγωγὴ παρῆχε τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς ἐπὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Μεσσίας.

Ἀλλὰ διὰ τῆς νέας περὶ ἀναγεννήσεως διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ «ἀπὸ Θεοῦ ἐληλυθότος διδασκάλου»¹¹, ἄρδην ἀνατρέπεται ἡ περὶ ἀποκτήσεως τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν ἰουδαϊκὴ διδασκαλία. Ἡ βασικωτάτη αἴτη τοῦ Κυρίου διδασκαλία, τὸ πρῶτον ἀκουομένη ὑπὸ τοῦ Νικοδήμου φαίνεται ὑπερβαλλόντως παράδοξος, διὰ τοῦτο καὶ προβάλλει ὡς προχειροτάτην ἀντίρρησην τὸ φύσει ἀδύνατον νέας γεννήσεως: «πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρον ὢν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι;»¹².

Ὁ Νικόδημος, ὡς εὐστόχως παρατηρεῖ ὁ Ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας (375-444 μ.Χ.), παρενόησε χονδροειδῶς καὶ «γέννησιν ἀκούων τὴν ἄνωθεν καὶ πνευματικὴν, σωματικὴν ἔτι γαστέρα φαντάζεται παλινδρομοῦσαν εἰς ὠδὶνα τῶν ἤδη γεγεννημένων»¹³. Ὁ ἄρχων οὗτος τῶν Ἰουδαίων καὶ μετὰ τὴ σαφὴ διευκρίνησιν ὑπὸ τοῦ Ὑψηλοῦ Συνομιλητοῦ Του, ὅτι ἡ νέα αὕτη γέννησις δὲν νοεῖται σαρκική, διότι «τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν»¹⁴, ἀλλὰ πνευματική, διότι «τὸ γενενημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστιν»¹⁵, πάλιν ἀπιστεῖ καὶ ἀμφιβάλλει καὶ θεωρεῖ τὴν ὑψηλὴν καὶ θεϊαν περὶ ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλίαν ἀδύνατον: «πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;»¹⁶. Ὁ Κύριος σαφέστατα διδάσκει εἰς τὸν Νικόδημον, πᾶν ὅ,τι ἔχει γεννηθῆ διὰ φυσικῆς γεννήσεως ἐκ τῆς σαρκὸς, εἶναι καὶ αὐτὸ σὰρξ καὶ δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πνευματικὴν Βασιλείαν, ἐνῶ ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἔχει γεννηθῆ διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος εἶναι ὑπαρξίς καὶ προσωπικότης πνευματικὴ καὶ θὰ ἀπολαύσῃ τὴν πνευματικὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Τοὺς λόγους τούτους τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ σχολιάζων ὁ ἐπιφανὴς συστηματικὸς θεολόγος καὶ ἐξηγητὴς Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς (ΙΑ' καὶ ΙΒ' μ.Χ. αἰών), λέγει: «οὐ σαρκική ἐστὶν ἡ γέννησις, ἀλλὰ πνευματικὴ... Λοιπὸν οὐκ ἡ μὲν σαρκική γέννησις, αἰσθητὴ ἐστίν, ἡ δὲ πνευματικὴ νοητὴ. Καὶ οὐ χρὴ αἰσθητῶς ἐξετάζειν τὸ νοητόν, οὐδὲ ἀνθρώπινως τὸ θεῖον πρᾶγμα»¹⁷. Ἡ ἀναγέννησις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σισανίου
καὶ Σιατίστης κ. **ΑΝΤΩΝΙΟΥ**

θενταί ἄνευ περιστροφῶν καὶ μετὰ δυνάμεως οὐ τῆς τυχούσης ἢ πνευματικότης τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἢ ἀνάγκῃ «τῆς ἄνωθεν ἀναγεννήσεως»⁸ ὡς ἀπαραίτητος ὁρος πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν προνομίων καὶ αἰωνίων καὶ ἀφθάρτων ἀμοιβῶν. Ὁ Κύριος εἰς τὴν συνδιάλεξιν μετὰ τοῦ ἄρχοντος καὶ μαθητοῦ τοῦ Νικοδήμου ἐμφανίζεται ὡς Μέγας Ἠθικὸς Διδάσκαλος, ὁ Ὅποιος ἀπεστάλῃ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα φωτίσῃ αὐτὸν καὶ ἀποκαλύψῃ τὰς σωτηριώδεις ὁδοὺς τοῦ Ἀγίου Θεοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἀσφαλῶς ὁ γέρον Νικόδημος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τοὺς λόγους τοῦ Χριστοῦ: «Ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»⁹, δηλαδὴ ἐὰν δὲν ἀναγεννηθῇ τις δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ τὰ ἀκήρατα ἀγαθὰ τῆς. Ὁ ἄρχων τοῦ Ἰσραὴλ Νικόδημος, πρὸς τὸν ὅποιον ὁ Κύριος ἀνέπτυξε τὴν θεϊαν καὶ πρωτάκουστον διδασκαλίαν περὶ τῆς ἀναγεννήσεως, μὲ τὴν χάριν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία παρέχεται εἰς πάντα πιστεύοντα χριστιανόν, δυνάμει τῆς θυσίας του ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ τὴν ὑψηλὴν καὶ θεϊαν ταύτην τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν, λέγει πρὸς Αὐτὸν «Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρον ὢν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι;»¹⁰. Ἐρωτᾷ ὁ Νικόδημος πῶς δύναται νὰ γεννηθῇ πάλιν ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἔχῃ πλέον γηράσει; Μήπως δύναται νὰ εἰσέλθῃ διὰ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς του καὶ νὰ γεννηθῇ ἐκ νέου; Ὁ Νικόδημος ἐδέχετο, ὡς ἄλλωστε καὶ ὅλοι οἱ ὁμόδοξοί του, ὅτι ἄνθρωπος γεννηθεὶς ἐξ Ἑβραίων, περιτετμεμένος τὴν ὀγδόην ἡμέραν, δεδιδαγμένος τὸν Νόμον τοῦ θεόπλου Μωϋσέως, τηρῶν πιστῶς καὶ ἐκπληρῶν

ἀπολύτως ἀναγκαία, διότι ἕκαστος ἀπόγονος τοῦ Γενάρχου Ἀδὰμ εἶναι ἀπὸ φύσεως «σαρκικὸς πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν»¹⁸, ὡς διδάσκει ὁ μακάριος Παῦλος εἰς τὴν μνημειώδη ἐκείνην περικοπήν, ὅπου γίνεται λόγος περὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ τῆς ἐσωτερικῆς πάλης κατὰ τῆς ἁμαρτίας¹⁹. Ὁ δὲ ἡμέτερος καθηγητὴς ἀείμνηστος Παναγιώτης Τρεμπέλας (1886-1977) σχολιάζων τοὺς λόγους τούτους τοῦ θείου Παύλου, λέγει: «Διὰ τῆς γεννήσεως ὁ ἄνθρωπος καθίσταται σάρξ. Ἡ διαφθορὰ ἔχει συνυφανθῇ μὲ τὴν φύσιν μας καὶ ἔχει εἰσχωρήσει μέχρις αὐτῶν τῶν ὀστέων μας. Πρέπει λοιπὸν ἡ φύσις μας νὰ ἀλλάξῃ ριζικῶς. Δὲν εἶναι ἀρκετὸν νὰ φορέσωμεν νέον ἔνδυμα ἢ νὰ προσλάβωμεν νέον πρόσωπον. Εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνωμεν νέοι ἄνθρωποι, νέα δημιουργία καὶ κτίσις»²⁰.

Ἀλλὰ ἡ θεία ἐκείνη καὶ ὑψηλὴ διδασκαλία τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ πρὸς τὸν Ἰουδαῖον ἄρχοντα Νικόδημον περὶ τῆς ἐκ Πνεύματος Ἁγίου νέας γεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἀφ' ἧς ἐποχῆς διευτυπώθη μέχρι σήμερον ἔχει ἀντιμετωπίσει πολλοὺς ὁμοϊδεάτας τοῦ Νικοδήμου, οἱ ὅποιοι ὅλως ἐσφαλμένως πιστεύουν ὅτι τὸ Μυστήριον τοῦ Ἱεροῦ Βαπτίσματος καὶ ἡ τυπικὴ τήρησις τῶν ἐξωτερικῶν τύπων τῆς θρησκείας θὰ ἐξασφαλίσῃ δικαίωμα εἰσόδου τῶν εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδεμίαν ἀνάγκην ἔχουν ὅπως διέλθουν διὰ νέας γεννήσεως.

Ἀλλὰ ἡ Δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ὑψίστην σπουδαιότητα ἀποδίδει εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, διότι σταθερῶς διδάσκει ὅτι ὁ πεπτωκὸς ἄνθρωπος τοσοῦτον ἠχρειώθη ὑπὸ ἡθικὴν ἔποψιν, ὥστε εἶναι τελείως ἀκατάλληλος νὰ μετέσχῃ τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ἐὰν δὲν μεταβληθῇ ριζικῶς καὶ ἀποβῇ νέος ἄνθρωπος. Καὶ καθὼς ὁ ἄνθρωπος ἄνευ τῆς σωματικῆς γεννήσεως δὲν δύναται νὰ λάβῃ ὑπαρξιν καὶ ζῆσιν ἐπὶ τῆς γῆς, οὕτω καὶ ἡ πνευματικὴ ζωὴ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς δὲν δύναται νὰ λάβῃ ἀρχὴν ἄνευ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς καρδίας. Ἡ δικαίωσις τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου τελεσιουργεῖται ἐν τῷ Ἱερῷ Μυστηρίῳ τοῦ Βαπτίσματος, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος καθαίρεται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας καὶ τοῦ ἐκ ταύτης προελθόντος ρύπου καὶ τῆς ἐνοχίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀναγεννᾶται πνευματικῶς, καθιστάμενος «ἐξ υἱοῦ σκότους καὶ ἀπωλείας»²¹ «υἱὸς φωτός»²² καὶ «τέκνον Θεοῦ»²³. Τὸ Ἱερὸν Βάπτισμα διὰ τὴν θαυμαστὴν ἀνακαινιστικὴν δύναμιν εὐστόχως χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὡς «λουτρὸν παλιγγενεσίας»²⁴, ὑπὸ τῶν Πατέρων δὲ χαρακτηρίζεται κυρίως ὡς φωτισμα ἢ φωτισμός»²⁵, ὡς ἐπίσης μυστικὸν λουτρὸν σωτηρίας, ὕδωρ αἰωνίου ζωῆς, δῶρον, ἀφθαρσίας ἐνδυ-

μα, φυλακτήριον, ὄχημα πρὸς οὐρανὸν κλπ.²⁶. Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖον ἐδούλευε πρὸ τοῦ Βαπτίσματος εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν φθοράν, μετὰ τὸ Βάπτισμα καθίσταται πεδίον ἀρετῆς καὶ «ναὸς τοῦ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντος Ἁγίου Πνεύματος»²⁷. Ὁ ἐσκοτισμένος νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας διὰ τοῦ φωτός τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας λαμπρύνεται θαυμασίως καὶ μεταβάλλεται εἰς «νοῦν Χριστοῦ»²⁸ καὶ πάντοτε «φρονεῖ τὰ τοῦ Θεοῦ»²⁹, ἡ δὲ θέλησις καὶ τὸ συναίσθημα αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα πρότερον ἐδούλευον ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ τῇ φθορᾷ, διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀποβάλλουν τὴν αἰσχύνην τῆς πλάνης καὶ τῆς ἀνομίας καὶ φέρονται σταθερῶς πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ τελειοποιούμενοι.

Ἐπομένως, ἵνα οἰκοδομηθῇ βίος ὄντως ἅγιος κατὰ πάντα σύμφωνος πρὸς τὰς αὐστηροτάτας ἀπαιτήσεις τῆς ὑψίστης ἠθικῆς τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἀναγκαία ἡ ἀναγέννησις τῆς ἁμαρτωλῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἀνάπλασις καὶ ἀνακαινίσις αὐτῆς. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ περὶ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ ἀνθρώπου χριστιανικὴ διδασκαλία τυγχάνει ἀναγκαιοτάτη διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, θὰ πρέπει νὰ κατανοήσωμεν πληρέστερον τὸ θεμελιώδες σημασίαν χωρίον τοῦ κατὰ Ἰωάννην Ἱεροῦ Εὐαγγελίου: «ἐὰν μὴ τις γεννηθῇ ἄνωθεν οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ»³⁰. Πρὸς τοῦτο δὲ δεόν ὅπως ἐξετάσωμεν τὴν φύσιν, τοὺς χαρακτήρας καὶ τὸν ἐργάτην τῆς ἀναγεννήσεως, ὡς καὶ τί σημαίνει ἡ φράσις τοῦ Κυρίου «Βασιλεία τοῦ Θεοῦ» καὶ διατὶ ὁ μὴ ἀναγεγεννημένος δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Κατὰ τὴν ὁμόφωνον διδασκαλίαν ἀμφοτέρων τῶν πηγῶν τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἥτοι τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, ὁ ὅρος ἀναγέννησις ἢ ὡς ἐδίδαξεν Αὐτὸς ὁ Κύριος εἰς τὸν Νικόδημον «γέννησις ἄνωθεν»³¹ σημαίνει μεταβολὴν τοῦ ἀνθρώπου ριζικὴν καὶ πλήρη. Ἀναγέννησις, ὡς διδάσκει ἡ Ὁρθόδοξος Δογματικὴ, εἶναι καὶ λέγεται ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ μεταβολὴ τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὴν ὁποίαν οὗτος τοῦτο μὲν μισεῖ καὶ ἀποστρέφεται τὴν ἁμαρτίαν, τοῦτο δὲ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ τοὺς συνανθρώπους του καὶ ὑποτάσσεται εἰς τὸν Ἅγιον Νόμον Του. Ἡ ἀναγέννησις λέγεται καὶ «γέννησις τοῦ Θεοῦ»³² «γέννησις ἄνωθεν»³³, καὶ «γέννησις ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος»³⁴. Ἀλλὰ γεννᾶται τὸ ἐρώτημα: διὰ τῆς ἀναγεννήσεως ποῖον ἐκ τῶν δύο στοιχείων, ἐκ τῶν ὁποίων σύγκειται ὁ ἄνθρωπος, ὑφίσταται τὴν ριζικὴν καὶ τελείαν μεταβολήν; Οὐχὶ βεβαίως τὸ φθαρτὸν καὶ ἐπίκηρον καὶ ὑλικὸν σῶμα, διότι τοῦτο

εἶναι ὄργανον οὐσιώδες τῆς ἀφθάρτου καὶ λογικῆς καὶ θείας ψυχῆς, ἡ ὁποία δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ τοῦτο κατὰ τὸ δοκοῦν. Τὴν ριζικὴν καὶ ὀλοσχερῇ μεταβολὴν ὑφίσταται τὸ κυρίαρχον στοιχεῖον τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀθάνατος ψυχὴ καὶ δὴ ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἐσωτερικὴ κλίσις αὐτῆς. Ἐπομένως ἡ μεταβολὴ δὲν εἶναι εἰς τὸ σῶμα, οὔτε εἰς τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς· ἀλλ' εἰς τὰς ἐσωτερικὰς διαθέσεις καὶ κλίσεις αὐτῆς, εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τῆς παλαιᾶς καρδίας. Ἐὰν ἐπέλθῃ ριζικὴ μεταβολὴ τῆς διαθέσεως καὶ τῆς ἐσωτερικῆς κλίσεως τῆς ψυχῆς, ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος πρὸ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς ἠὲ χαριστεῖτο εἰς τὸ κακόν, μετὰ τὴν ἀναγέννησιν αἰσθάνεται δυσαρέσκειαν καὶ ἀποστροφὴν πρὸς τὸ κακόν, ἡδονὴν δὲ καὶ εὐαρέσκειαν εἰς τὸ ἀγαθόν. Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος τὴν ἀλήθειαν, τὸ ἀγαθόν, τὴν ἀγιότητα, τὴν εὐσέβειαν καὶ πᾶσαν εὐαγγελικὴν ἀρετὴν ἀποστρέφεται καὶ θεωρεῖ ὡς πράγματα ἐπαχθῇ καὶ δυσάρεστα, ἐν ᾧ τούναντίον εὐχαριστεῖται ἐσωτερικῶς εἰς τὸ κακόν, τὸ ψεῦδος, τὴν ἀπάτην, τὸν δόλον καὶ εἰς πᾶν πονηρὸν καὶ ἀκάθαρτον, ἡ δὲ τοιαύτη κατάστασις συνεχίζεται μέχρις ὅτου ἐπέλθῃ ἡ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θεραπεία καὶ ἀνακαίνισις τῶν διαθέσεων καὶ ἐπιθυμιῶν τῆς ψυχῆς.

Εὐθύς ὡς ἤθελεν ἐπέλθῃ ἡ τοιαύτη ἀλλαγὴ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, οὗτος ἐπιστρέφει εἰς τὴν πρὸ τῆς πώσεως κατάστασιν, εὐχαριστούμενος εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἀποστρεφόμενος τὴν κακίαν, ἡ δὲ θέλησίς του ὅλως ἐλευθέρως ἐκλέγει καὶ προτιμᾷ ἐφ' ἐξῆς ὀριστικῶς τὸ ἀγαθόν. Ἡ καρδιά τοῦ ἀναγεννηθέντος, πλήρης ἀγάπης καὶ χαρᾶς πνευματικῆς, θερμαίνεται καὶ ζωογονεῖται ὑπὸ τῆς Χάριτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἡ ὁποία λαμπρύνει μὲν καὶ φωτίζει τὴν ψυχὴν, καθιστᾷ δὲ αὐτὴν ἀγνήν, καθαρὰν, ἀγίαν. «Ὡστε εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις»³⁵, διδάσκει ὁ θεὸς Παῦλος. Τοὺς λόγους τούτους σχολιάζων ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος (354-407 μ.Χ.), παρατηρεῖ: «Εἴ τις ἐπίστευσεν αὐτῷ, εἰς ἑτέραν ἦλθεν δημιουργίαν» καὶ γὰρ ἄνωθεν ἐγεννήθη διὰ Πνεύματος... Ἰδοὺ καὶ ψυχὴ καινὴ, ἐκαθάρθη γάρ, καὶ σῶμα καινόν, καὶ λατρεία καινὴ, καὶ ἐπαγγελία καιναί, καὶ διαθήκη, καὶ ζωὴ, καὶ τράπεζα, καὶ στολή, καὶ πάντα καινὰ ἀπλῶς»³⁶. Ὁ ἀναγεννηθεὶς χριστιανὸς λαλεῖ πάντοτε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἔχει τὴν ἀληθὴ ταπεινοφροσύνην, ἡ ὁποία εἶναι ἡ βάσις τῆς ἀληθοῦς χριστιανικῆς ζωῆς. Διὰ τῆς πνευματικῆς γεννήσεως ὁ ἄνθρωπος εἰσέρχεται εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν καὶ γίνεται τέκνον τοῦ Θεοῦ καθαρὸν καὶ ἁμωμον, διότι ὅσοι ἐδέχθησαν τὸν Κύριον καὶ ἐνεκολλώθησαν Αὐτὸν ὡς σωτῆρα των,

«ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι»³⁷. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκτεθέντων συνάγεται ὅτι ἀναγέννησις καλεῖται ἡ ριζικὴ καὶ τελεία μετατροπὴ τῶν διαθέσεων καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ λόγων καὶ πράξεων τῆς ψυχῆς τοῦ χριστιανοῦ.

Ἡ νέα αὕτη πνευματικὴ κατάστασις τοῦ ἀναγεννηθέντος ἀνθρώπου πάντοτε συνοδεύεται ὑπὸ ὁρθῆς ἀντίληψως τοῦ βάρους καὶ τῆς ἀηδίας τῆς ἁμαρτίας. Ὁ μὴ ἀναγεννηθεὶς ἄνθρωπος θεωρεῖ τὴν ἁμαρτίαν ὡς κακόν μόνον διότι βλέπει τὰ κακά τῆς ἀποτελέσματα καὶ τὴν βλάβην καὶ τὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ καὶ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ ἐπιστρέψας ὅμως εἰς τὸν Θεὸν ἄνθρωπος θεωρεῖ τὴν ἁμαρτίαν ὡς κατ' ἐξοχὴν βδελυρὸν πράγμα καὶ ἀποτρόπαιον, διότι αὕτη ἀποτελεῖ καταφανὴ καταπάτησιν τοῦ δεδηλωμένου θελήματος τοῦ Θεοῦ. Συνεπῶς ἡ ἀναγέννησις φωτίζει «τὸν ἀγρυπνον ἐν ἀνθρώποις δικαστὴν»³⁸, δηλαδὴ τὴν συνείδησιν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε ὁ ἀναγεννηθεὶς ἀποκτᾷ ὁρθὴν ἀντίληψιν καὶ ἐκτίμησιν τῆς ἁμαρτίας καὶ δὴ καὶ μάλιστα τῆς ἐνοχῆς δι' αὐτήν. Ἀποτελεσμα τῆς ριζικῆς καὶ ὀλοσχεροῦς μεταβολῆς τῶν διαθέσεων καὶ ἐπιθυμιῶν τῆς ψυχῆς εἶναι καὶ ἡ μεταβολὴ τῶν ἐλατηρίων καὶ τῶν σκοπῶν ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ. Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος ὡς ἐλατήριο πρὸς τὴν ἠθικὴν ἔχει τὸ κέρδος ἢ τὴν ἀποφυγὴν τῆς ζημίας, τοῦτέστι τὴν αὔξησιν διὰ μέσων ἀνεντίμων καὶ ἀθεμίτων τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν διότι φρονεῖ, ὡς καὶ ὁ εἰσηγητὴς τῆς ὁλεθρίου ταύτης διδασκαλίας, Ρωμαῖος Φλαῦνιος, ὁ ὁποῖος ἐδίδασκε καὶ προέτρεπε τοὺς συγχρόνους του, λέγων: «ὦ πολῖται, χρήματα ἐν πρώτοις, ἀρετὴ δὲ μετὰ τὰ χρήματα», ὅτι κύριον μέλημα τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι τὸ κέρδος καὶ ἡ κτηνώδης ἀπόλαυσις τῶν παροδικῶν ἡδονῶν τοῦ κόσμου. Σκοπὸς τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ διὰ παντὸς τρόπου καὶ μέσου ἱκανοποίησις τοῦ ἐγὼ καὶ τῆς ἰδίας του δόξης, δύο παμμεγίστων ψυχοκτόνων κακῶν, τὰ ὁποῖα ἐγένοντο αἰτία τῆς παρακοῆς καὶ τῆς πώσεως εἰς τὴν ἁμαρτίαν τῶν Γενναρχῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἀντιθέτως, τοῦ ἀναγεννηθέντος ἐν Χριστῷ ἀνθρώπου ἐλατήριο πρὸς ζωὴν ἀγίαν καὶ ἐνάρετον εἶναι ἡ ἀπεριόριστος ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις του πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸ ἅγιον θέλημά Του. Ὁ σκοπὸς τοῦ ἀναγεννηθέντος ἀνθρώπου εἶναι ἀντικρὺς ἀντίθετος ἐκείνου τοῦ ἁμαρτωλοῦ τοιοῦτου, διότι, ἐνῷ ὁ ἁμαρτωλός, ὁ ὁποῖος συστηματικῶς ἐπιμένει νὰ πράττῃ τὴν ἁμαρτίαν καὶ δὲν μετανοεῖ διὰ νὰ ἐγκολπωθῇ τὴν ἀλήθειαν, εἶναι δοῦλος καὶ αἰχμάλωτος τῆς ἁμαρτίας «ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας»³⁹

καὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐγὼ τοῦ, ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ διὰ συνεχῶν σκληρῶν καὶ παγγαλέπων ἀγώνων ἐναντίον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἐγὼ τοῦ ἔχει ἀναδειχθῆ νικητῆς τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ, ἡ δὲ νίκη αὕτη εἶναι ὅλων τῶν νικῶν ἀρίστη καὶ μεγίστη, ὡς διδάσκει εὐστοχῶτατα ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας Πλάτων (428-347): «τὸ νικᾶν ἑαυτὸν πασῶν ἀρετῶν ἐστὶ μεγίστη». Ὁ ἀναγεννηθεὶς ἐν Χριστῷ εἶναι νέος ἄνθρωπος καὶ ζητεῖ ὅχι τὴν ἰδίαν δόξαν καὶ τὰς ἐπευφημίας τοῦ ματαίου κόσμου, ἀλλὰ ἔχει θέσει ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς τοῦ τὴν διὰ παντὸς δικαίου μέσου δόξαν τοῦ Ἁγίου Θεοῦ καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς Βασιλείας Του ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ ἀναγεννηθεὶς χριστιανὸς ἀγαπᾷ τὰ αἰώνια καὶ τὰ ἄφθαρτα καὶ τὰ ἀθάνατα καὶ ὑπὲρ τούτων σκληρότατα ἐργάζεται καὶ ἀγωνίζεται καὶ μοχθεῖ. Ὁ ἀναγεννηθεὶς οὐδέποτε καυχᾶται διὰ τὰ ἀγαθὰ τοῦ ἡ τὰς ἀρετὰς τοῦ, ἀλλὰ, ὡς καὶ ὁ θεῖος Παῦλος, διὰ τὰς ἀσθενείας του⁴⁰ καὶ μάλιστα διὰ τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου⁴¹, διὰ τοῦ Ὁποίου ἐπῆλθεν ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἀληθὴς χριστιανὸς ζῇ ὅλος ἐν Χριστῷ καὶ διὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔχει ἀκράδαντον τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν αἰώνιον ἀμοιβὴν καὶ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς του, λέγων μετὰ τοῦ Ἁγίου Παύλου: «Ζῶ δὲ σὺκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»⁴².

Ἡ ἀναγέννησις ἀκόμη ἐπιφέρει εἰς τὸν χριστιανὸν μεταβολὴν καὶ εἰς τὸν πρακτικὸν βίον, διότι ἐνῷ ὁ μὴ ἀναγεννηθεὶς, ἀλλ' ἡθικὸς ἄνθρωπος ἔχει ὡς κανόνα τῆς ζωῆς τοῦ τὸ νὰ μὴ προξενήσῃ ζημίαν ἢ βλάβην εἰς τὸν συνάνθρωπὸν του, διὰ τοῦτο καὶ συγχωρεῖ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἁμαρτήματα, τὰ ὅποια δὲν προξενοῦν φανεράν τινα ζημίαν εἰς τινα, ὁ δὲ ἀναγεννηθεὶς ὡς κανόνα τῆς ζωῆς τοῦ ἔχει θέσει τὴν ὑπακοὴν ἐν πάσιν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὡς τοῦτο ἐκφράζεται ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ὁ ὁποῖος νόμος, ὡς γνωστὸν, ἀπαγορεύει καὶ αὐτοὺς τοὺς πονηροὺς διαλογισμοὺς καὶ τὰς διαθέσεις τῆς καρδίας, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Κύριος εἰς τὴν μνημειώδη ἐπὶ τοῦ Ὄρους Ὁμιλίαν Του⁴³.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης, ἡ ἀναγέννησις τῆς καρδίας τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἔργον τοῦ Θεοῦ καὶ μάλιστα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη πολυλαχοῦ διακηρύσσει τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ὅλοι δὲ οἱ ἱεροὶ ἄνδρες αὐτῆς ἀποδίδουν τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ ἀνθρώπου μεταβολὴν εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Προφήτης τῶν ὁράσεων Ἰεζεκιήλ (Ζ' καὶ Στ' π.Χ. αἰών) εἰς λαμπροτάτην προφητείαν, ὁμιλεῖ περὶ «καινοῦ πνεύματος»⁴⁴, ὅπερ δηλοῖ τὴν δι' ὕδατος καὶ πνεύματος ἀνακαίνισιν τοῦ Ἰσραήλ. Ὁ Ἅγιος Θεὸς διὰ «τοῦ στόματός του»⁴⁵, τοῦ Προφήτου Ἰεζε-

κιήλ λέγει τοὺς βαρυσημάντους τούτους λόγους: «καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω ἐν ὑμῖν καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς ὑμῶν καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκίνην. καὶ τὸ πνεῦμά μου δώσω ἐν ὑμῖν καὶ ποιήσω ἵνα ἐν τοῖς δικαιώμασι πορεύησθε, καὶ τὰ κρίματά μου φυλάξησθε καὶ ποιήσητε»⁴⁶. Ὁ παλαιὸς Ἰσραὴλ ἐκώφευσεν εἰς τὰς προτροπὰς καὶ παραινήσεις τῶν μεγαλωνύμων Προφητῶν, ὅπως μετανοήσῃ καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸν Θεόν, διὰ τοῦτο καὶ ἐστερήθη τῆς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀνακαινίσεως, τῆς ὁποίας ἔτυχον μόνον οἱ πιστεύσαντες εἰς τὸν Χριστόν, Ἰουδαῖοι καὶ Ἑθνικοί. Κατὰ τὴν ἐν λόγῳ προφητείαν, τὰ μέλη τοῦ βασιλείου τοῦ Νέου Ἰσραὴλ θὰ καθαρισθοῦν οὐ μόνον δι' ἐξωτερικῶν καθαρισμῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐσωτερικῶν τοιούτων. Ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος θὰ ἀναχωρεύσῃ αὐτοὺς καὶ θὰ μεταβάλλῃ εἰς εὐπειθεῖς ὑπηκόους του. Ἡ καρδιά τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν μακροαίωνα περίοδον τῆς δράσεως τῶν προφητῶν καὶ μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἦτο σκληρὰ καὶ ἀπειθὴς εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τῆς θείας Χάριτος. Ὁ Θεὸς τὴν τοιαύτην σκληρὰν καὶ ἀπειθὴ καρδίαν θὰ ἀντικαταστήσῃ διὰ τρυφεράς καὶ εὐπειθοῦς. Ἐπὶ τῆς λιθίνης καρδίας ἀδύνατον νὰ γραφῇ ὁ νόμος τῆς ἀγάπης, ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐνῷ ὁ καινὸς οὗτος νόμος καθίσταται δυνατὸν νὰ γραφῇ ἐπὶ τῆς σαρκίνης καρδίας, ὡς γράφει καὶ ὁ Ἅγιος Παῦλος εἰς τὴν Β' πρὸς Κορινθίους Ἐπιστολήν: «φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι Θεοῦ ζώντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλὰ ἐν πλαξὶ καρδαίαις σαρκίναίς»⁴⁷. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς Ὡριγένης (185-254 μ.Χ.) σχολιάζων τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιήλ⁴⁸, εὐστοχῶτατα παρατηρεῖ περὶ τῶν σκληροτραχέλων Ἰουδαίων: «λιθίνην ἔχοντας τὴν καρδίαν καὶ ἐσκληρυμένους πρὸς τὴν ἀλήθειαν»⁴⁹. Ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ διὰ τῆς φράσεως: «τὸ πνεῦμά μου δώσω ἐν ὑμῖν καὶ ποιήσω, ἵνα ἐν τοῖς δικαιώμασί μου πορεύησθε...»⁵⁰, διδάσκει ὅτι νέα ζωτικὴ δύναμις θὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῶν ἀνθρώπων, ἡ ὁποία θὰ δώσῃ τὴν δύναμιν ἐκτελέσεως θεῶν ἔργων⁵¹.

Καὶ «τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν»⁵², ἡ Καινὴ Διαθήκη, διὰ τῶν θεοπνευστῶν Ἱερῶν Συγγραφέων τῆς τὴν μεταβολὴν καὶ ἀνακαίνισιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου ἀποδίδει εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος ἐν τῷ τετάρτῳ Ἱερῷ Εὐαγγελίῳ λίαν εὐστόχως καὶ διεξοδικῶς ἐκθέτει τὴν βασικὴν ταύτην περὶ μεταβολῆς καὶ ἀνακαινίσεως τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου διδασκαλίαν, ἐν τῷ διαλόγῳ τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ Νικοδήμου⁵³. Κα-

τὰ τὴν ἐν λόγῳ τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν, ὁ τρόπος, κατὰ τὸν ὁποῖον τὸ Ἅγιον Πνεῦμα διενεργεῖ τὴν ἐσωτερικὴν μεταβολὴν καὶ ἀνακαίνισιν τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἀνεξήγητος. «Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, λέγει ὁ Κύριος εἰς τὸν Νικόδημον, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Πνεύματος»⁵⁴. Κατὰ τοὺς λόγους τούτους τοῦ Σωτῆρος, ὁ ἄνθρωπος μόνον τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀνέμου αἰσθάνεται, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ οὔτε τὴν πηγὴν οὔτε τὸ τέλος τούτου. Ὁ ἀναγεννηθεὶς ἄνθρωπος μόνον τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀναγεννήσεώς του βλέπει, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸν τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐνεργεῖ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ ἱερὸς Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς διηγούμενος εἰς τὸ ἱερὸν βιβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων τὰ κατὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, λέγει ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἦλθεν «ὡς περ φερομένη πνοὴ βιαία»⁵⁵. Αἱ ἰσχυραὶ ἐνέργειαι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς διδάσκει ὁ Προφήτης Ἰεζεκιήλ, ἐπὶ τῶν ἁμαρτωλῶν καρδιῶν παραβάλλονται πρὸς πνοὴν ἀνέμου: «καὶ εἶπε πρὸς με· προφήτευσον ἐπὶ τὸ πνεῦμα, προφήτευσον, υἱὲ ἀνθρώπου, καὶ εἶπε τῷ πνεύματι· τάδε λέγει Κύριος· ἐκ τῶν τεσσάρων πνευμάτων ἔλθε καὶ ἐμφύσησον εἰς τοὺς νεκροὺς τούτους, καὶ ζήσάτωσαν»⁵⁶. Αἱ δὲ γλυκεῖαι καὶ παρακλητικαὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιδράσεις, ὡς διδάσκει ὁ Προφητᾶναξ Σολομών (970-932 π.Χ.) εἰς τὸ βιβλίον του Ἄσμα Ἀσμάτων, ἐπὶ τῶν ἁγίων ψυχῶν παραβάλλονται πρὸς πνοὰς βορρᾶ καὶ νότου: «ἐξεγέρθητι, βορρᾶ, καὶ ἔρχου, νότε, διάπνευσον κήπὸν μου, καὶ ρευσάτωσαν ἀρώματά μου· καταβήτω ἀδελφιδός μου εἰς κήπον αὐτοῦ καὶ φαγέτω καρπὸν ἀκροδρύων αὐτοῦ»⁵⁷. Τὸ μόνον βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ ἀναγεννώμενος ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν ἐπ' αὐτὸν ἐπίδρασιν καὶ τὴν ἐργασίαν, ἡ ὁποία ἀναγεννᾷ αὐτόν, χωρὶς νὰ βλέπῃ ἀπὸ ποῦ πηγάζουν αἱ νέαι σκέψεις καὶ τὰ νέα συναισθήματα, τὰ ὁποία γεννῶνται εἰς αὐτόν, καὶ ποῦ ὁδηγοῦν αὐτὸν ταῦτα.

Λόγῳ τῆς, κατὰ τρόπον μυστηριώδη, μετατροπῆς τῶν πονηρῶν διαθέσεων τῆς ἁμαρτωλῆς καρδίας εἰς ἀγαθὰς τοιαύτας, ἡ ἀναγέννησις ὀνομάζεται ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ «καινὴ κτίσις»⁵⁸, ἥτοι νέα δημιουργία, καὶ «ἀνάστασις ἐκ νεκρῶν ἢ ζωοποιήσις». Ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος σχολιάζων τὴν Παύλειον φράσιν «καινὴ κτίσις»⁵⁹, παρατηρεῖ: «Καινὴν κτίσιν καλεῖ τὴν καθ' ἡμᾶς πολιτείαν διὰ ...τὰ γεγεννημένα μὲν, ὅτι ἡ ψυχὴ ἡμῶν παλαιωθεῖσα ἐν γῇρα ἁμαρτίας, ἁθρόως διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀνενεώθη, ὥσανεὶ ἀνακτισθεῖσα πάλιν: ...διὰ τὰ ἐσόμενα δέ, ὅτι καὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ καὶ πᾶσα ἡ κτίσις εἰς ἀφθαρσίαν μεταστήσεται μετὰ

τῶν σωμάτων τῶν ἡμετέρων»⁶⁰. Ὁ θεὸς Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν του λέγει ὅτι οἱ πιστοὶ τῆς Ἐφέσου, νεκροὶ ὄντες διὰ τὰς ἁμαρτίας των, ἐζωοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ⁶¹: «καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ· χάριτί ἐστε σεσωσμένοι»⁶². Τὴν ἀνάστασιν τῶν πνευματικῶς νεκρῶν καὶ ζωοποιήσιν μόνον ὁ Θεὸς ὡς δημιουργὸς δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ. Ἡ μεταβολὴ τοῦ νεκρωθέντος ἐν σχέσει πρὸς τὸν πνευματικὸν καὶ ἀόρατον κόσμον δὲν δύναται νὰ ἐπιτελεσθῇ οὔτε ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως, οὔτε καὶ ὑπὸ τῆς διδασκαλίας, ἡ ὁποία δύναται μόνον νὰ παρασκευάσῃ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν μεταβολὴν, τὴν ὁποίαν, ὡς διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφή, ἐπιτελεῖ μόνον τὸ παντοδύναμον Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δίδεται εἰς πάντα, ὁ ὁποῖος μετὰ «πίστεως ἀνυποκρίτου»⁶³ ζητεῖ τὴν ζωοποίησιν του «διὰ τοῦ ἐνὸς μεσίτου Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀνθρώπου Χριστοῦ Ἰησοῦ»⁶⁴. Ὁ νεκρωθεὶς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας θὰ παραμένῃ αἰωνίως νεκρός, ἐὰν δὲν παρέμβῃ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῇ, ὅπως ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτὸν ζωὴν, ὅπως ἄλλοτε ἔπραξεν ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ χοδὸς ληφθέντος Γενάρχου τῆς ἀνθρωπότητος: «καὶ ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζώσαν»⁶⁵. Ἡ Καινὴ Διαθήκη πολυλαχοῦ ὁμιλεῖ περὶ τῆς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐσωτερικῆς μεταβολῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἀρκεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Θεόν, ὅπως δοθῇ εἰς αὐτόν Τοῦτο (τὸ Ἅγιον Πνεῦμα), τὸ ὁποῖον ἐργάζεται ἐν ἡμῖν τὴν πνευματικὴν ζωὴν, εἶναι δὲ καὶ ὁ ἀρραβὼν τῆς μελλούσης καὶ αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος⁶⁶. Ὁ παρθένος τοῦ Κυρίου μαθητῆς, Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πνεύματος, ἡ ὁποία ἤδη ἤρξατο ἀπὸ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ περιλαμβάνει ὁλόκληρον τὸ μέλλον, κατὰ τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται ἡ Καινὴ Διαθήκη. Ἰδοὺ τι λέγει ὁ Κύριος εἰς τοὺς Μαθητάς Του: «Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν»⁶⁷. Δηλαδή, καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ λάβητε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ θὰ μὲ αἰσθανθῆτε νὰ ζῶ ἐντὸς ὑμῶν, δὲν θὰ ἔχητε πλέον ἀνάγκην νὰ μοῦ ὑποβάλλητε ἐρωτήσεις δι' οὐδὲν ἀπὸ αὐτά, τὰ ὁποῖα τώρα σὰς φαίνονται ἀκατανόητα. Ἀληθῶς, ἀληθῶς σὰς λέγω, ὅτι ὅσαδήποτε ζητήσετε διὰ προσευχῆς ἀπὸ τὸν Πατέρα ἐπικαλούμενοι τὸ ὄνομά μου, θὰ σὰς τὰ δώσῃ. Τοὺς λόγους τούτους τοῦ Κυρίου σχολιάζων ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνός, λέγει: «Οὐκ ἐρωτήσετέ με οὐδέν, ὃν ἐρωτᾶτε νῦν, οἶον, Ποῦ ὑπά-

γεις; καί, Δείξον ἡμῖν τὸν Πατέρα, καὶ τὰ τοιαῦτα, διδασκόμενοι πάντα ὑπὸ τοῦ Παρακλήτου»⁶⁸. Καὶ ὁ Ἅγιος Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος († 62 μ.Χ.) ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐπιστολῇ του διδάσκει ὅτι ὁ χριστιανὸς πᾶν ὅ,τι ζητήσει διὰ προσευχῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ μετὰ θερμῆς καὶ εἰλικρινοῦς καὶ ἀδιστακτοῦ πίστεως θὰ εἰσακουσθῇ ἀπὸ τὸν δοτῆρα «παντὸς ἀγαθοῦ καὶ παντὸς δωρημάτος τελείου»⁶⁹. Ἅγιον Θεόν, ὁ ὁποῖος καὶ θὰ ἐκπληρώσῃ τὸ αἷτημά του. «Αἰτεῖται δὲ ἐν πίστει, λέγει ὁ δίκαιος ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων Ἅγιος Ἰάκωβος⁷⁰, μηδὲν διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζόμενῳ καὶ ριπιζόμενῳ· μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεται τι παρὰ τοῦ Κυρίου»⁷¹.

Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ἡ ἐσωτερικὴ μεταβολὴ καὶ ἀνακαίνισις τῆς καρδίας συνδυάζεται καὶ πρὸς τὸ Ἱερὸν Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, διότι, ὡς γνωστὸν, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τὴν μεταποστολικὴν τοιαύτην, οἱ ἀσπαζόμενοι τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν κατὰ τὸ πλεῖστον ἦσαν ἐνήλικοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες, οἱ ὁποῖοι ἐβαπτίζοντο, ἀφοῦ πρότερον κατηχούμενοι ὑπὸ τῶν διδασκάλων καὶ ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας ἐπίστευον καὶ ἀνεγεννῶντο ἐσωτερικῶς. Ἀλλὰ καὶ ἡ βάπτισις τῶν νηπίων ἐμφανίζεται λίαν ἐνωρὶς εἰς τὴν χριστιανικὴν πράξιν. Τινὲς διαβλέπουν τὴν βάπτισιν καὶ τῶν παιδῶν ἤδη ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκεῖνας, κατὰ τὰς ὁποίας ἀναφέρεται, ὅτι ἐβαπτίσθησαν ὁλόκληροι οἴκοι, ἥτοι οἰκογένειαι⁷². Διὰ τοὺς εἰς προκεχωρημένην ἡλικίαν προσερχομένους εἰς τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν τὸ δι' ὕδατος βάπτισμα ἦτο τύπος καὶ παράστασις τοῦ διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γενομένου ἡδὴ ἐσωτερικοῦ καθαρμοῦ τῆς ψυχῆς, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ εἰς τὸ ἱερὸν βιβλίον τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων⁷³, ὡς συμβαίνει ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ νηριοβαπτισμοῦ⁷⁴, ὅτε διὰ τὰ βαπτιζόμενα νήπια εἶναι τύπος καὶ παράστασις τῆς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀναγεννήσεως, ἡ ὁποία πρόκειται νὰ πραγματοποιηθῇ, ἐὰν μετὰ τὸ Ἅγιον Βάπτισμα ἀκολουθήσῃ χριστιανικὴ ἀγωγή καὶ διδασκαλία⁷⁵, ὅποτε θὰ μορφωθῇ ἀτομικὴ πίστις εἰς τὸν Χριστὸν διὰ σωτηρίαν. Τὸ τοιοῦτον ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐνῷ ὅλοι οἱ καλούμενοι χριστιανοὶ εἶναι ἀπὸ τῆς νηπιακῆς ἡλικίας βεβαπτισμένοι, ὅμως οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν δὲν φέρουν τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς ἀναγεννήσεως. Τὸ βασικώτερον γνώρισμα τῆς ἀναγεννήσεως εἶναι ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀναγέννησις τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ σαρκικοῦ ἀνθρώπου, ἡ αἰτία τῆς ὁποίας εἶναι αὐτὸς ὁ Ἅγιος Θεὸς διὰ τῆς Θείας Χά-

ριτος. Ὁ Θεὸς παρέχει ἀφθόνως εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τῆς «πίστεως δι' ἀγάπης ἐνεργουμένης»⁷⁶ καὶ τῶν Μυστηρίων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ κυρίως ἀγωγὸς τῆς Θείας Χάριτος εἶναι ἡ πίστις εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ παθόντα καὶ ἀναστάντα Ἰησοῦν Χριστόν. Ὁ μὴ πιστεύων εἰς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν δὲν ἀναγεννᾶται· δὲν καθαίρεται διότι δὲν ἔχει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. «Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται»⁷⁷, διδάσκει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ θεοπνεύστου ἱεροῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου. Τοὺς λόγους τούτους σχολιάζων ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνός, παρατηρεῖ: «Σωθήσεται, εἴ γε τὴν πίστιν καὶ τὸ βάπτισμα καθαρὰ καὶ ἀσπιλα συντηρήσῃ, ἢ καὶ μετὰ τὸ σπιλῶσαι καθαρίσῃ»⁷⁸.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὁ Θεός, ὡς Κύριος ἀπόλυτος τοῦ Σύμπαντος, εἶναι ὁ μόνος ἐν αὐτῷ Βασιλεὺς, ὁ ὁποῖος τὰ πάντα ἐδημιούργησε πρὸς τὴν ἰδίαν Του δόξαν καὶ πρὸς τὴν εὐτυχίαν τῶν δημιουργημάτων Του. Ἀλλὰ συμβαίνει τὸ ἐξῆς παράδοξον. Ἐνῷ ἐν τῇ φύσει βασιλεύει τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ, δὲν παρατηρεῖται δυστυχῶς τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν τῇ ὁποίᾳ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βασιλεύει ὁ Σατανᾶς, «ὁ ἄρχων τοῦ αἰῶνος τούτου»⁷⁹, καὶ τὸ πονηρὸν τοῦ θέλημα, εἰς τὸ ὁποῖον ταπεινῶς δουλεύει ἡ πλειονότης τῆς δυστυχοῦς ἀνθρωπότητος. Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ κατορθώσῃ νὰ ἀπελευθερωθῇ διὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς βοηθείας τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἀπὸ τῶν παθῶν καὶ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας καὶ ὁλοφύχως ὑποτάξῃ ἑαυτὸν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀμέσως γίνεται ὑπήκοός Του καὶ ἀποτελεῖ μέλος ἐκλεκτὸν τῆς Βασιλείας Του. Ὁ Κύριος, κατὰ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦ ἐκουσίου σταυρικοῦ Του θανάτου ἐξηγόρασε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ αἰωνίου θανάτου καὶ τῆς ἁμαρτίας, ἰδρυσεν δὲ τὴν πνευματικὴν Του Βασιλείαν, τῆς ὁποίας πολῖται καὶ τέκνα εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι πιστεύουν ἐμπράκτως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς Υἱοῦ τοῦ Οὐρανίου Πατρὸς καὶ Σωτῆρος τοῦ κόσμου. Τῆς πνευματικῆς ταύτης Βασιλείας, δηλαδὴ τῆς Ἐκκλησίας, κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ ἰδρυτὴς αὐτῆς, ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος ἀνέστη ἐκ τῶν νεκρῶν, διὰ νὰ γίνῃ αὐτὸς καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν του πρωτεύων εἰς ὅλα· πρῶτος δηλαδὴ καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει· «καὶ αὐτὸς ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας· ὃς ἐστὶν ἀρχή, πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πασὶν αὐτὸς πρωτεύων»⁸⁰. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βουλγα-

ρίας Θεοφύλακτος (1030;-1126;) σχολιάζων τοὺς λόγους τούτους τοῦ Παύλου, παρατηρεῖ: «Οὐκ εἶπε δὲ τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ, τοῦ σώματος, ἵνα δείξη τὴν ἀκριβειαν τῆς πρὸς ἡμᾶς οἰκειότητος αὐτοῦ, καὶ ὅτι ὁμοούσιον ἡμῖν ἀνέλαβε σάρκα»⁸¹.

Ὁ χαρακτήρ τῆς Βασιλείας τοῦ Χριστοῦ εἶναι πνευματικῆς καὶ ἡθικῆς φύσεως, σύμφωνος πρὸς τὸν σκοπὸν καθόλου τῆς θείας οἰκονομίας. Τὸν χαρακτήρα τοῦτον τῆς Βασιλείας Του ἐδήλωσε ρητῶς ὁ Κύριος πρὸ τοῦ Ρωμαίου διοικητοῦ Πιλάτου (26-36 μ.Χ.) παριστάμενος, ὅταν ῥωτηθῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐὰν ἦτο βασιλεὺς. «Ἡ Βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου»⁸², διεκήρυξεν ὁ Ἰησοῦς. Διὰ τοῦ θεμελιώδους τούτου χωρίου «ἡ Βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου» ὑπονοεῖται σαφῶς οὐχὶ ἀνταγωνισμὸς τις τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν κοσμικὴν ἐξουσίαν ἀλλ' ἀπόλυτος εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων ἐπικράτησις πνεύματος ἀνοχῆς, πραότητος, μετριοφροσύνης, μακροθυμίας, ἀνεξικακίας καὶ μονίμου πρὸς πάντας ἀγάπης, ἀνοθεύτου καὶ ἀκιβδήλου. Ἐπομένως Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ κατάστασις ἐκείνη τῆς ψυχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς τὴν διάνοιαν καὶ τὴν βούλησιν καὶ εἰς τὰ αἰσθήματα καὶ εἰς τὰς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας βασιλεύει τὸ ἀγαθὸν καὶ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ. Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν συγκροτοῦν ὅλοι οἱ διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀναγεννηθέντες, εἶναι ἡ μακαρία ἐκείνη κατάστασις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐν αὐτῇ βασιλεύει «ἡ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα εἰρήνη τοῦ Θεοῦ»⁸³, ἡ γαλήνη τῶν λογισμῶν, ἡ ἀνεκλάλητος εὐφροσύνη τῆς μακαρίας ἐλπίδος, ἡ ἰλαρὰ τῆς Θείας Χάριτος αἶγλη, ἡ ἀνταύγεια τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἡ χαρὰ, ἡ πρὸς πάντας καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἀγάπη, ἡ ἀγαθότης, ἡ πραότης, τὰ φιλόφρονα αἰσθήματα, ἡ ἀληθεια καὶ ἐν γένει πᾶσα ἀρετὴ. Ἡ οὐρανία καὶ πνευματικὴ αὕτη κατάστασις, δηλαδὴ ἡ ἐπικράτησις τοῦ Ἁγίου θελήματος τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἅπαξ μορφωθείσα εἰς τὸν ἄνθρωπον θὰ ἐξακολουθῇ νὰ προάγῃ τὴν εὐτυχίαν του καὶ νὰ ἀναδεικνύῃ ὁσημέραι αὐτὸν χρησιμώτερον καὶ ὠφελιμώτερον καὶ εἰς τοὺς συνανθρώπους του.

Ἐνῶ ὁ ἀναγεννηθεὶς διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς «καινὴν κτίσιν»⁸⁴ καθίσταται μέλος τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ζῇ τὴν μακαρίαν ζωὴν καὶ αἰσθάνεται πνευματικὴν ἡδονὴν καὶ χαρὰν, ὁ μὴ ἀναγεννηθεὶς τοῦναντίον οὔτε τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ ἴδῃ οὔτε νὰ διακρίνῃ τὰς καλλονὰς τῆς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ ἐκτίμησιν τὴν μεγίστην ἀξίαν τῆς. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου πάσης ἐποχῆς χλευάζουν καὶ ἐμπαίζουν τοὺς θαυμαστὰς τῆς Βασιλείας

τοῦ Θεοῦ, τοὺς ὁποίους κατὰ κανόνα θεωροῦν καθυστερημένους πνευματικῶς, διότι οἱ δεδεμένοι μὲ τὰς φοβερὰς ἀλύσεις τῶν ἡδονῶν καὶ ἀπολαύσεων τῆς ζωῆς, καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ δυνάμενοι νὰ ἴδωσι τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἔξοχον εὐτυχίαν τῆς καὶ εὐδαιμονίαν, νομίζουν ὅτι αὕτη εἶναι ἀνύπαρκτον πρᾶγμα, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἀνάξιον νὰ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν των.

Ὁ μὴ ἀναγεννηθεὶς ἄνθρωπος διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἐννοήσῃ τὴν ἀξίαν τῆς, οὔτε νὰ ἀγαπήσῃ αὐτήν, οὔτε νὰ μετᾶσχῃ τῶν εὐλογιῶν τῆς, οὔτε νὰ μετέχῃ τῶν ἐλπίδων τῆς. Ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ ζῇ βίον ἅγιον καὶ ἐνάρετον, ἐπειδὴ δὲν βασιλεύει ἐν τῇ καρδίᾳ του ὁ Θεός. Τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ θὰ μετᾶσχουν μόνον οἱ ἀληθεῖς καὶ γνήσιοι Μαθηταὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, οἱ ὁποῖοι «γενόμενοι μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ»⁸⁵ καὶ ἀναγεννηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «ὡς τέκνα τοῦ Θεοῦ ἀγαπητὰ περιπατοῦν ἐν ἀγάπῃ»⁸⁶, ἀξιούμενοι τῆς ἀρετῆς ἀπολαύσεως τῶν αἰωνίων καὶ ἀφθάρτων ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα «ὁ Κύριος ἡτοίμασε τοῖς ἀγαπῶσιν Αὐτόν»⁸⁷.

(Τέλος)

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἰωάννου, 3,1.
2. Ἰωάννου, 3,10.
3. Ἰωάννου, 7,50.
4. Ἰωάννου, 3,1-21.
5. Ἰωάννου, 19,39.
6. Ὁ Νικόδημος ἀνέκων εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Φαρισαίων, ἐπεσκέφθη ἐν καιρῷ νυκτός, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, τὸν Ἰησοῦν καὶ συνεζήτησε μετ' Αὐτοῦ περὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἐγένετο θαυμαστὴς τοῦ Κυρίου καὶ συμμετέχει μετὰ Ἰωσήφ τοῦ ἀπὸ Ἀρμαθαίας εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ θείου Διδασκάλου καὶ μάλιστα φέρει «μεῖγμα σμύρνης καὶ ἁλός ὡς λίτρας ἑκατὸν» (Ἰωάννου, 19,39).
7. Ἑβραίους, 12,2.
8. Ἰωάννου, 3,3.
9. Ἰωάννου, 3,3.
10. Ἰωάννου, 3,4.
11. Ἰωάννου, 3,2.
12. Ἰωάννου, 3,4.
13. Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἑρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, Βιβλίον ΙΙ, Κεφ. ΙΙΙ,4 MPG. 73,244B.
14. Ἰωάννου, 3,6.
15. Αὐτόθι.
16. Ἰωάννου, 3,9.
17. Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, Ἑρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, Κεφ. ΙΙΙ,6, MPG. 129,1161.
18. Ρωμαίους, 7,14.
19. Ρωμαίους, 7,14-25.
20. Βλ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, σελ. 109, Ἔκδοσις τρίτη, Ἀθήναι, 1979.
21. Ἰωάννου, 17,12.
22. Ρωμαίους, 8,16. Φιλιπησίους, 2,15. Α' Ἰωάννου, 3,1,9,10.

23. Ιωάννου, 1,12.
24. Τίτου, 3,5.
25. Πρβλ. Έβραίους, 6,4, 10,32. Έφεσίους, 5,8 κλπ.
26. Βλ. Ιωάννου Κασσομενάκη - Άρχιμανδρίτου Άντωνίου Κόμπου, Έγχειρίδιον Δογματικής Όρθοδόξης Άνατολικής Έκκλησίας, σελ. 314, Θεσσαλονίκη, 1970.
27. Α' Κορινθίους, 3,16, 6,19.
28. Α' Κορινθίους, 2,16.
29. Ματθαίου, 16,23.
30. Ιωάννου, 3,3.
31. Αυτόθι.
32. Ιωάννου, 1,13.
33. Ιωάννου, 3,3.
34. Ιωάννου, 3,5.
35. Β' Κορινθίους, 5,17.
36. Ιωάννου Χρυσοστόμου, Υπόμνημα εις την προς Κορινθίους Δευτέραν Έπιστολήν, Όμιλία ΙΑ', β', MPG. 61,475-476.
37. Ιωάννου, 1,12.
38. Ιωάννου Χρυσοστόμου, Λόγος Δ' εις τον πλούσιον και τον Λάζαρν, δ', MPG. 48,1011.
39. Ιωάννου, 8,34.
40. Β' Κορινθίους, 12,5: «...ὅτι ἐν ἐμοὶ οὐ καυχῶμαι εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου».
41. Γαλάτας, 6,14: « ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι ἐμὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ...».
42. Γαλάτας, 2,20.
43. Ματθαίου, 5,21-48, κεφ. 6-7,1-27.
44. Ίεζεκιήλ, 36,26.
45. Ίερεμίου, 1,9.
46. Ίεζεκιήλ, 36,26-27.
47. Β' Κορινθίους, 3,3.
48. Ίεζεκιήλ, 36,26.
49. Όριγένους, Όμιλίες εις Ίερεμίαν, Όμιλία Δ' Ίερεμίου, 3,6-11,5. Β.Ε.Π. σελ. 30, τόμος 11, Άθήνα, 1957. Πρβλ. Όριγένους, Περί Άρχών, τόμος Γ', κεφ. Α', 15. Β.Ε.Π. σελ. 320-321, τόμος 16, Άθήνα, 1958.
50. Ίεζεκιήλ, 36,27.
51. Πρβλ. Ιωήλ, 3,1.
52. Ματθαίου, 5,17.
53. Ιωάννου, 3,1-21.
54. Ιωάννου, 3,8.
55. Πράξεων, 2,2.
56. Ίεζεκιήλ, 37,9.
57. Άσμα Άσμάτων, 4,16.
58. Γαλάτας, 6,15.
59. Πρβλ. Β' Κορινθίους, 5,17.
60. Ιωάννου Χρυσοστόμου, Υπόμνημα εις την προς Γαλάτας Έπιστολήν, Κεφ. Στ, γ', MPG. 61,679.
61. Έφεσίους 2,1-10.
62. Έφεσίους 2,5.
63. Α' Τιμοθέου, 1,5.
64. Α' Τιμοθέου, 2,5.
65. Γενέσεως, 2,7.
66. Λουκά, 11,13.
67. Ιωάννου, 16,23.
68. Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, Έρμηνεία εις τὸ κατὰ Ιωάννην Εὐαγγέλιον, Κεφ. XVI, 23, MPG. 129,1432.
69. Ιακώβου, 1,17.
70. Ό πρώτος Έπίσκοπος των Ίεροσολύμων Άγιος Ιάκωβος ἦτο τόσο ἐνσεβής, ὥστε καὶ εἰς αὐτόν, ὅπως εἰς τὸν Ἰησοῦν, νὰ δοθῇ ὁ τίτλος «δίκαιος» (Πράξεων, 3,14, 7,52. Ιακώβου, 5,6).
71. Ιακώβου, 1,6,7.
72. Πράξεων, 16,15, 18,8. Α' Κορινθίους, 1,16.
73. Πράξεων, 10,44-48.

74. Εὐρεῖαν διάδοσιν τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ παρατηροῦμεν κατὰ πρότον ἐν τῇ Έκκλησίᾳ τῆς Καρχηδόνης μεσοῦντος τοῦ Γ' αἰῶνος. Έχει δὲ γενικῶς ἐπικρατήσει κατὰ τὸν Ε' μ.Χ. αἰῶνα, ὅτε τοῦτο ἐπεβλήθη καὶ διὰ νόμου τῆς Πολιτείας (Πρβλ. 116ην Νεαράν τοῦ Ἰουστινιανοῦ).

75. Ό ἀνάδοχος ὄφειλε νὰ εἶναι ὄχι μόνον βαπτισμένος χριστιανός, ἀλλὰ καὶ ἐγνωσμένης ἠθικῆς ὑποστάσεως ἀνὴρ ἢ γυνὴ καὶ ὠρίμου ἡλικίας. Μετὰ δὲ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ νηπιοβαπτισμοῦ (ἀπὸ τοῦ ΣΤ' μ.Χ. αἰῶνος κυρίως) οἱ ἀνάδοχοι ἀνεδέχοντο ν' ἀναπληρώσουν τὴν φυσικὴν παρὰ τοῖς νηπίοις ἑλλειψιν τῆς πίστεως καὶ τῆς μετανοίας, φροντίζοντες ἐν καιρῷ μετὰ τὸν γονέων περὶ τῆς κατὰ Χριστὸν μορφώσεως καὶ ἀνατροφῆς αὐτῶν.

76. Γαλάτας, 5,6.

77. Μάρκου, 16,16.

78. Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, Έρμηνεία εις τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον, Κεφ. XVI, 16, MPG. 129,849.

79. Έφεσίους, 2,2.

80. Κολοσσαεῖς, 1,18. Βλ. καὶ Παναγιώτου Τρεμπέλα, Υπόμνημα εις τὰς Έπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης, Τόμος Β', σελ. 233-234, Άθήνα 1979.

81. Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας, Έρμηνεία τῆς προς Κολοσσαεῖς Έπιστολῆς, Κεφ. Ι, 18, MPG. 124,1224.

82. Ιωάννου, 18,36. Ἡ Βασιλεία τοῦ Χριστοῦ, ἐν τελευταῖα ἀναλύσει, εἶναι νέος κόσμος ἐντὸς τοῦ κόσμου τούτου.

83. Φιλιππησίους, 4,7.

84. Β' Κορινθίους, 5,17.

85. Έφεσίους, 5,1.

86. Αυτόθι.

87. Α' Κορινθίους, 2,9.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Στή σειρά «Θεωρία καὶ πράξη»:

★ Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ (Εἰσαγωγή στήν Καινὴ Διαθήκη). Τοῦ Γεωργίου Π. Σωτηρίου. Άριθμὸς 5, σελίδες 144.

★ ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ. Συμβολὴ στήν ποιμαντικὴ διακονία τῶν προσερχομένων στήν Όρθόδοξη Έκκλησία. Τοῦ ἀρχιμ. Ίεροθέου Σ. Βλάχου. Άριθμὸς 6, σελίδες 214.

Στή σειρά «Φυλλάδια ἐπικαιρότητας»:

★ Ο ΝΕΟΣ ΑΓΙΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ ΙΕΡΕΥΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΝΑΣ. Τοῦ ἀρχιμ. Νικ. Ί. Πρωτοπαπᾶ. Άριθμὸς 32, σελίδες 48.

★ ΣΕ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΛΗΣΤΗ. Τοῦ ἀρχιμ. Γεωβ. Ί. Ραπτοπούλου. Μία συγκινητικὴ καὶ διδακτικὴ ἱστορία ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ ἁγίου Ιωάννου τοῦ Θεολόγου. Άριθμὸς 33, σελ. 40.

Έπίσης κυκλοφόρησε:

★ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΕΩΡΟΣ — Ἡ Ρωμαϊκὴ Ίδεα καὶ τὸ δράμα τῆς Εὐρώπης. Τοῦ πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ, Καθηγητοῦ. Μία σὲ βάθος θεώρηση τῆς ἱστορίας τοῦ Νέου Έλληνισμοῦ. Σελίδες 380.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. Πρωτ. 2137
Διεπκ. 883

Ἀθήνησι τῇ 5ῃ Ἰουλίου 1993

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 2556

Πρὸς
τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Τοὺς ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ κατορθώμα-
σιν ἀρετῆς καὶ μαρτυρικῷ θανάτῳ τελειωθέν-
τας εὐλαβεῖσθαι καὶ τιμᾶν, ἐτησίους τε τελε-
ταῖς καὶ ἐγκωμίους γεραίρειν ὅσιον καὶ τῷ τῆς
Ἀγίας Ἐκκλησίας πληρώματι λυσιτελέστατον
πέφυκεν, ἐπειδὴ ἡ τούτων μνήμη πρόξενος
τυγχάνει ὠφελείας ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς
τοῦ Χριστωνύμου πληρώματος.

Ἐπειδὴ τοίνυν τοιοῦτοι τὸν βίον καὶ τὴν
πολιτείαν ἀνεδείχθησαν καὶ οἱ ἐν ἔτει 1922 ἐν
Μικρᾷ Ἀσίᾳ διὰ τὴν ἀμώμητον ἡμῶν ὀρθόδο-
ξον πίστιν μαρτυρήσαντες Ἐπίσκοποι Χρυσό-
στομος Σμύρνης, Γρηγόριος Κυδωνίων, Ἀμ-
βρόσιος Μοσχονησίων, Προκόπιος Ἰκονίου,
Εὐθύμιος Ζήλων καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς κληρικοί τε
καὶ λαϊκοὶ ζήσαντες εἰς χρόνους δυσχερεῖς,
πιστῶς δὲ καὶ θεαρέστως τὸν ἐπίγειον διανύ-
σαντες δόλιχον, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς
Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν
τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ συνελθοῦσα
εἰς τακτικὴν Συνεδρίαν τῇ 4ῃ τοῦ μηνὸς Νοεμ-
βρίου σωτηρίου ἔτους 1992, πρὸς τὴν θεάρε-
στον πολιτείαν καὶ τὸ μαρτύριον τούτων ἀπι-
δοῦσα, λαβοῦσα δ' ἅμα ὑπ' ὅψιν τὰ ὅσα δι'
αἰτήσεων καὶ ἐκθέσεων πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν
ὑπέβαλον μικρασιατικὰ σωματεῖα, οὐ μὴν ἁλ-
λὰ καὶ αὐτόπται τοῦ μαρτυρίου μάρτυρες, ὡς
καὶ τὰ διαλαμβανόμενα ἐν σχετικῇ ἐκθέσει τῆς
ἐπὶ τῶν Νομοκανονικῶν Ζητημάτων Συνοδικῆς
Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἐγνώ, συνωδὰ τῷ
κοινῷ τῆς Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας
ἔθει, καὶ τῇ παραδόσει κατακολουθοῦσα, τὴν
ἐποφειλομένην τοῖς ἐν Θεῷ τελειωθείσι καὶ
μαρτυρήσασιν ἐν ἔτει 1922, ὡς προεῖρηται, Ἱε-
ράρχαις καὶ λοιποῖς κληρικοῖς καὶ λαϊκοῖς, τὴν
τοῖς ἀγίοις προσήκουσαν ἀπονεῖμαι τιμὴν.

Διὸ καὶ θεοπιζόμεν Συνοδικῶς καὶ διοριζό-
μεθα καὶ ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι διακελευόμεθα, ὅ-
πως ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἐξῆς καὶ εἰς αἰῶνα

τὸν ἅπαντα οἱ ἐν λόγῳ μάρτυρες συναριθμῶν-
ται τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἀγίοις καὶ μάρτυσι τῆς
Ἐκκλησίας, ἱεροτελεσταῖς τιμώμενοι καὶ ὑμ-
νοις ἐγκωμίων γεραιρόμενοι κατ' ἔτος τῇ Κυ-
ριακῇ πρὸ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

Ὅθεν, ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος ἐν δοξο-
λογίᾳ πολλῇ πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν ἀνακοι-
νοῦσα ὑμῖν ταῦτα, παρακαλεῖ, ὅπως δι' ἐγκυ-
κλίου ὑμῶν ἀναγγεῖλητε τῷ εὐσεβεῖ Κλήρῳ
καὶ τῷ Χριστεπωνύμῳ λαῷ τῆς καθ' ὑμᾶς Θεο-
σώστου Παροικίας τὴν τοιαύτην συναρίθμωσιν
ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἀγίων τῆς Ἐκ-
κλησίας τῶν ἐν ἔτει 1922 ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ μαρ-
τυρησάντων Ἐπισκόπων Χρυσοστόμου Σμύρ-
νης, Γρηγορίου Κυδωνίων, Ἀμβροσίου Μοσχον-
ησίων, Προκοπίου Ἰκονίου, Εὐθυμίου Ζήλων
καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς κληρικῶν τε καὶ λαϊκῶν,
προτρέψητε δὲ τοὺς πιστοὺς ἵνα κατὰ τὴν ἐ-
πέτειον τῆς μνήμης αὐτῶν κατακλύζωσι τοὺς
Ἱεροὺς Ναοὺς ἀναπέμποντες δεήσεις πρὸς
τὸν Ὑψιστον, ἐπικαλούμενοι δ' ἅμα τὴν πρε-
σβείαν αὐτῶν πρὸς ἀγιασμόν ψυχῆς τε καὶ
σώματος.

- † Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος
- † Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
- † Ὁ Δημητριάδος καὶ Ἀλμυροῦ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ
- † Ὁ Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
- † Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων
ΚΛΕΟΠΑΣ
- † Ὁ Παροναξίας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ
- † Ὁ Νέας Σμύρνης ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ
- † Ὁ Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
- † Ὁ Καστορίας ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
- † Ὁ Κίτρους καὶ Κατερίνης ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ
- † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ
- † Ὁ Μυτιλήνης, Ἐρεσσοῦ καὶ Πλωμαρίου
ΙΑΚΩΒΟΣ
- † Ὁ Λήμνου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς
Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸς Καρπαθάκης

Ο ΑΤΤΙΚΗΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ (1910 - † 2.7.1993)*

«Ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγέλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν Αὐτόν»
(1ακ. α' 12).

Μακαριώτατε Δέσποτα,
Σεβασμία τῶν Ἱεραρχῶν χορεία,
Λαὸ τοῦ Κυρίου ἡγιασμένε,

Εἶναι βαθεῖα ἡ ὁδὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁδὴ τῆς Ὑμετέρας σεπτῆς Κορυφῆς, τῆς κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος σεβασμίας Ἱεραρχίας καὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Ἀττικῆς περιουσίῳ λαοῦ, ἐπὶ τῇ αἰφνιδίᾳ τελευτῇ τοῦ γηραιοῦ καὶ γεραροῦ καὶ πολυτείου Ἱεράρχου, τοῦ Ἀττικῆς Δωροθέου. Διότι ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κοιμηθέντος στερεῖται ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης ἐνὸς πιστοῦ καὶ

Τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. **Δαμασκηνοῦ Καρπαθάκη**
Ἀρχιεραγματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ἀξίου συνεργάτου εἰς τὰ μεγάλα Αὐτῆς ὑπὲρ τῆς Ἀγίας Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ἔργα, στερεῖται ἡ Ἱεραρχία ἐνὸς πεπνυμένου μέλους τῆς, ἡ Ἐκκλησία ἐνὸς τιμημένου μύστου, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ἀττικῆς ἐνὸς δραστηρίου ποιμενάρχου, ὁ ἱερὸς κλῆρος καὶ ὁ μοναχισμὸς ἐνὸς σεμνοῦ προστάτου καὶ τὸ ἔθνος ἐνὸς φλογεροῦ ἀγωνιστοῦ.

Δῶρον Θεοῦ ὁ Ἀττικῆς Δωρόθεος ἀπετέλει ἀστέρα πολὺφωτον ἀκτινοβολοῦντα εἰς τὸ στερέωμα τῆς Ἐκκλησίας. Φρουρὸς ἀκοίμητος τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης, ὑπῆρξε μία μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ προσωπικότης διὰ τε τὴν πολὺπλευρον δρᾶσιν του καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν πνεῦμα του, διὰ τε τὸ κύρος καὶ τὴν πείραν του.

Παρὰ τὸ προκεχωρημένον τῆς ἡλικίας του διέτρηε πάντοτε ἀκμαίως τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, διὰ τῶν ὁποίων περὶ τὰ ἐξήκοντα ὅλα ἔτη ὑπερέτησεν εὐδόκως τὸν Κύριον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ τὸ τέρμα τῆς ἐπιγείου ζωῆς του, τὴν ὁποῖαν μέχρι τῆς σήμερον ἠυδόκησεν νὰ παρατείνει ὁ Θεός, τὸν ἡῦρε μὲ σταδιοδρομίαν οὐ μόνον μακράν, ἀλλὰ καὶ πολυμερῇ καὶ καλλίκαρπον.

Δὲν τολμῶ, Μακαριώτατε, νὰ ἐπιτείνω τὴν ὁδὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ εὐσεβοῦς Πληρώματος μακρηγορῶν. Διὸ ἐπιτραπέιτω μοι ἐνώπιον τῆς πενθίμου ταύτης ὁμηγύρεως, πρὶν ἢ ἡ εὐλογημένη γῆ

τῆς Ἀττικῆς ἀποκρύψῃ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸν προκείμενον σεπτὸν Νεκρόν, νὰ ρίψω σύντομον καὶ ἀπλοῦν μόνον βλέμμα ἐπὶ τῆς σταδιοδρομίας καὶ δράσεως ταύτης τοῦ ἀειμνήστου Ἱεράρχου.

Ἐχοντες λοιπὸν διὰ τελευταίαν φορὰν ἐστραμμένα πρὸς αὐτὸν τὰ βλέμματα ἃς ἀνατείνωμεν ἄνω τῆς ψυχῆς τὰ ὄμματα, ἃς ἐντείνωμεν τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὰς δυνάμεις καὶ ἃς ἴδωμεν ἄνωθεν ἀοράτως παρισταμένην τὴν ζῶσαν ψυχὴν Ἐκείνου, εὐλογοῦσαν ἡμᾶς καὶ δεομένην ὑπὲρ ἡμῶν καὶ πάλιν πρὸς Κύριον. Καὶ αἰσθανόμενοι αὐτὴν συμπαροῦσαν ἡμῖν κατὰ τὴν ὥραν ταύτην καὶ ἀκούοντες τὴν βροντοπαχὴ φωνὴν Ἐκείνου, τὴν εἰρήνην καὶ πάλιν μεταδίδουσιν εἰς ἡμᾶς, ἃς χαιρετίζωμεν αὐτὸν πλεονεκτες, ἀντὶ ἐγκωμίου, τοῦ βίου αὐτοῦ τὴν ἀφήγησιν καὶ ἀντὶ νὰ προσκομίσωμεν στεφάνους ρόδων καὶ ἀνθέων μυροβόλων εἰς τὴν σορὸν αὐτοῦ τὴν ἱερὰν, ἃς δρέψωμεν ἐκ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθώνος τοῦ βίου ἐκείνου ἄνθη τίμια, ἄνθη εὐώδη τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀγάπης, τῆς εὐσεβείας, καί, ἀφοῦ κοσμίσωμεν δι' αὐτῶν τὸν βίον μας, ἃς τιμῶμεν οὕτω τὴν μνήμην ἐνὸς πνευματικοῦ πατρός, ὁ ὁποῖος εἶχε ἔναν καὶ μόνον πόθον· νὰ βλέπῃ τὰ τέκνα του τὰ πνευματικὰ νὰ ἀκτινοβολοῦν ὅπως ἐκεῖνος ἀπὸ πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον.

Ἐληγεν ἡ πρώτη δεκάς καὶ τὸ πρῶτον ἤρχετο τῆς δευτέρας ἔτος τοῦ παρόντος αἰῶνος ὅτε ἐγεννήθη εἰς Κρέσταινα Ὀλυμπίας ὁ μακαριστὸς Ἱεράρχης, κατὰ κόσμον Διονύσιος Γιανναρόπουλος. Πεπροικισμένος μὲ ἐξαιρετικὴν πρὸς τὴν μάθησιν κλίσιν ὁ ἀείμνηστος, διακούσας τὰ ἐγκύκλια γράμματα ἐν τῇ γενετείρᾳ του, ἐνεγράφη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν τὰ μαθήματα τῆς ὁποίας παρηκολούθησεν ἐπὶ τριετίαν. Πλὴν ὁμως ὑπὸ ἐνθέου ἔρωτος πρὸς τὰ ἱερὰ γράμματα συναρπαγείς μετεγράφη εἰς τὴν ἐνταῦθα Θεολογικὴν Σχολὴν πτυχιούχος τῆς ὁποίας καὶ κατέστη, μορφωθείς εἰς τόπον ἱεροπρεπῆ καὶ ἐκκλησιαστικόν, αἱ δὲ τοῦ νοὸς καὶ τῆς ψυχῆς του ἀρεταὶ ἐμορφώθησαν τέλει καὶ ἀνεδείχθησαν ὑπὸ τὴν θερμογόνον ἐπιρροὴν τοῦ ἱεροῦ περιβάλλοντος. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἱερῶν σπουδῶν του ὁ νεαρὸς τότε Διονύσιος Γιανναρόπουλος ἐν ἔτει 1933 περιβάλλεται τὴν κληρικὴν τῆβεννον καὶ τοῦ Διακόνου τὸ ὠράριον μετονομασθεὶς Δωρόθεος καὶ μετὰ πενταετίαν τοῦ Πρεσβυτέρου τὸ ἐπιτραχήλιον διὰ τῶν τιμῶν χειρῶν τοῦ μακαριστοῦ ὡσαύτως Μητροπολίτου Ἡλείας Ἀντωνίου. Τὸ αὐτὸ ἔτος κατατάσσεται εἰς τὸ ἑλληνικὸν στράτευμα ὑπηρετήσας ὡς μόνιμος ἱεροκήρυξ τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, ἐνισχύων πνευματικῶς ἐν δυσχεμέροις καιροῖς τὰ ἀγωνιζόμενα ὑ-

* Λόγος ἐκφωνηθείς, ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, κατὰ τὴν ἐξόδιον Ἀκολουθίαν τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Ἀττικῆς κυροῦ Δωροθέου, ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ Ἀγίου Δημητρίου Κηφισίας, τῇ 5ῃ Ἰουλίου 1993.

πὲρ πίστεως καὶ πατρίδος στρατεύματα, καλλιεργῶν εἰς αὐτὰ ἐλπίδας χρηστὰς καὶ φρόνημα ὑψηλόν, ἰδιαίτεράν ἐπιδεικνύων πάντοτε εὐαισθησίαν διὰ τὰ ἐθνικὰ τῆς πατρίδος θέματα. Τὸ ἔτος 1944 ὁ νεαρὸς ἀρχιμανδρίτης ἔρχεται εἰς Μακεδονίαν καὶ εἶτα εἰς Ἡπειρον, ὡς καθηγητῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως διὰ νὰ διακονήσῃ καὶ ἐκ τῆς ἐπάλλεως ταύτης τὴν καπνίζουσαν ἐτι ὑπὸ τοῦ πυρὸς καὶ αἰμοβαφῇ ὑπὸ τοῦ αἵματος τῶν θυμάτων τῆς κατοχῆς Μητέρας Πατρίδα καὶ τὴν ἐν μέσῳ πολλῶν περιπετειῶν ἀνδρουμένην νεολαίαν τῆς.

Πλὴν ὅμως ἡ εὐαισθησία τοῦ φλογεροῦ κληρικοῦ δὲν ἤμπορεῖ νὰ χαλιναγωγηθῇ εἰς τὰ στενὰ ὅρια τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀλλὰ ἀναπετᾷ εἰς τὴν ἀφρικανικὴν ἠπειρον ὅπου αἱ ἀκμάζουσai τότε ἑλληνικαὶ κοινότητες τῆς Αἰθιοπίας καὶ κατόπιν τῆς Αἰγύπτου εὐρίσκουν ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν καὶ δραστηρίον πάτρωνα, ἀπὸ τὴν περίσσειαν τῆς ἀγάπης καὶ τὸν δυναμισμόν τοῦ εὐέλπιδος ἀρχιμανδρίτου, ὁ ὁποῖος μετ' ἐπιτυχῇ διεκπεραιώσιν ὑπευθύνων ὑποθέσεων τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ἐπανακάμπτει τὸ ἔτος 1957 εἰς τὴν μητέρα γῆν, συναποκομίζων τὸν πόνον τοῦ ἀποδήμου ἑλληνισμοῦ καὶ τὴν πλουσίαν ἐμπειρίαν τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ἱεροῦ του καθήκοντος. Ἀλλὰ καὶ ἡ μετέπειτα δράσις τοῦ ἀειμνήστου ὡς Διευθυντοῦ τῆς ἐν Κορίνθῳ Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς ὑπῆρξε πράγματι ἀξιοσημείωτος καὶ διαπρεπής, ἀναδείξας μαθητὰς ἐξέχοντας μέχρι τῆς παρούσης ἐποχῆς ἐν τοῖς Θεολογικοῖς Γράμμασι καὶ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Ἐκκλησίας.

Εἶχεν ἤδη ὁ ἐκλιπὼν πολὺς ἱεράρχης κεφάλαια καὶ τίτλους δράσεως σοβαρᾶς, καὶ ἡ Ἐκκλησία, ἀμβίβουσα τοὺς τιμίους πόνους τοῦ ἱκανοῦ κληρικοῦ τῆς, ἀνύψωσεν αὐτὸν ἐν ἔτει 1958 εἰς τὸ μέγα τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα, ἐκλέξασα αὐτὸν εἰς τὴν εὐαίσθητον καὶ ἀκριτικὴν Μητρόπολιν Καστορίας ἐνθα εἰργάσθη ἐν καιροῖς χαλεποῖς ἐν μέσῳ ποιμνίου δεινῶς ἐκ τοῦ ἐμφυλίου πειρασμοῦ δοκιμασθέντος, δραστηριοποιηθεὶς εἰς ἔργα φιλανθρωπίας, ἀναστηλώσεως τῶν ἐκ τέφρας ἐρειπίων καὶ πρὸ πάντων ἐθνικῆς ὑπερηφανείας καὶ προβολῆς.

Ἡ δὲ Ὑμετέρα Σεπτῇ Κορυφῇ, Μακαριώτατε Δέσποτα, ἐκδηλοῦσα τὴν βαθεῖαν ἐκτίμησιν Αὐτῆς πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ γεραροῦ ἱεράρχου καὶ ἐπιβραβεύουσα μετὰ τῆς περὶ Αὐτὴν ἱεραρχίας τοὺς μακροὺς καὶ ζηλωτοὺς ὑπὲρ τοῦ κύρους καὶ τῆς δόξης τῆς Ἐκκλησίας ἀγώνας αὐτοῦ, κατέστησεν αὐτὸν εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἀττικῆς ἐν ἔτει 1974. Κατὰ τὴν δεκαεννεαετὴ διακονίαν του ἐν τῇ ἱερᾷ Μητροπόλει Ἀττικῆς ὁ ἀειμνήστος φιλόστοργος πατὴρ καὶ προστάτης ἀνεδείχθη τοῦ ποιμνίου του, τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τῶν μοναστικῶν ἀδελφοτήτων τῆς Θεοσώστου Παροικίας του ἀγαπῶν τοὺς

πάντας καὶ ἀγαπώμενος ὑπὸ πάντων. Ἀξίος δὲ ὁ μακαριστὸς τῶν τιμῶν, τὰς ὁποίας ἐπεδαψίλευσεν εἰς αὐτὸν ἡ Ἐκκλησία, ἡ Πατρίς καὶ τὸ ποιμνίον του παρέσχεν καὶ εἰς τοὺς τρεῖς αὐτοὺς τομεῖς ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας διὰ τῆς βαθείας ἐκκλησιαστικῆς του ἐμπειρίας, τῆς ἐθνικῆς του εὐαισθησίας καὶ τῶν φιλανθρώπων αἰσθημάτων του. Ὀλόκληρος ὁ βίος του ὑπῆρξε μία συνεχὴς καὶ φιλότιμος προσφορά ἐκ τῆς θέσεως ὅπου τυχὸν ἔτασεν αὐτὸν ἡ Ἐκκλησία. Ὅπου προήχθη τὸν ἐκάλεσεν ἡ Ἐκκλησία. Ἀλλὰ καὶ ὅπου τὸν ἐκάλεσεν Αὕτη ἐγνώριζεν ὅτι ἔπρεπε νὰ τὴν τιμήσῃ καὶ τὴν ἐτίμησεν.

Πέραν ὅμως ὅλων αὐτῶν ἡ μακρὰ ζωὴ τοῦ ἐκλιπόντος ἐπιμαρτυρεῖ καὶ μίαν ἄλλην πτυχὴν τῆς ἀρετῆς του, ἡ ὁποία καθιστᾷ αὐτὸν εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας ὄντως μέγαν. Εἶναι δὲ αὕτη ἡ ἀπόλυτος καὶ ἄνευ ὁρῶν ἀφοσίωσις αὐτοῦ εἰς τὴν πειθαρχίαν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὰ κελεύσματα τῆς ὁποίας πάντοτε ὑπήκουσεν λίαν εὐαρέστως, ἄνευ τινὸς γογγυσμοῦ ἢ διαθέσεως προσωπικῆς προβολῆς.

Πανταχοῦ, ὅθεν διήλθεν, τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεώς του ὑπῆρξαν δῶρα Θεοῦ, ὅπως δῶρον Θεοῦ ἦτο καὶ τὸ ὄνομά του. Ὁ Πανάγαθος Θεὸς ἠλόγησε «τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν ὑπομονήν» του. Ἀπὸ τὴν δυνατὴν φυσιογνωμίαν του, ἀπὸ τὴν ἐγρήγορσίν του, ἀπὸ τὴν ζηλωτὴν καὶ γενναίαν δράσιν του ἡ Ἐκκλησία ἠντλησε μεγάλα κεφάλαια. Αφοσιωθείς καὶ διακονήσας τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ γενόμενος «τύπος τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει» (Α' Τιμ. δ' 12) ἀπολαμβάνει ἤδη ὁ ἅγιος ἱεράρχης τὸν στέφανον τῆς αἰωνίου δόξης καὶ μακαριότητος, ὃν ἡ Θεία Δικαιοσύνη ἡτοίμασεν αὐτῷ.

Καὶ ἤδη, ἀφ' ἱκανοῦ μακρηγορήσας, διὰ τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνδρός, ἀσθενῆς στρέφεται ἡ φωνὴ μου πρὸς τὴν μακαρίαν ψυχὴν τοῦ ἀοιδίου καὶ πολιοῦ ἱεράρχου. Αφοῦ μὲ τόσον θερμὴν πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος τὸν μακρὸν τῆς ζωῆς σου δρόμον τετέλεκας, καὶ μὲ τόσοις πόνους καὶ ἀγώνας τὴν καλὴν σου ὁμολογίαν ἐνώπιον τῆς Ἐκκλησίας ὡμολόγησας καὶ δι' ἔργων ἀπέδειξας ἀληθινὴν, ἀναπαύου ἐν εἰρήνῃ. Ἀπεδείχθης δόκιμος ἐν πᾶσι· καὶ εἶναι ἤδη καιρὸς νὰ λάβῃς «τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγέιλαιτο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν» (Ἰακ. 1,12).

Ὑμεῖς δέ, Μακαριώτατε Δέσποτα, ὑψώσατε τὰς χεῖρας καὶ εὐχήθητε ἐτι ἅπαξ, ὅπως ὁ Κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, εἰς τὴν ἱερὰν διακονίαν τοῦ ὁποίου ἀφιέρωσεν ὁ ἀειμνήστος τὴν μακρὰν ζωὴν του, ἀναπαύσῃ τὴν μακαρίαν αὐτοῦ ψυχὴν ὑπὸ τὴν σκίαν τοῦ ξύλου τῆς Ζωῆς, παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ἡ δὲ μνήμη αὐτοῦ ᾗ ἀγῆρως.

Αἰωνία σου ἡ μνήμη ἀοιδίμε ἱεράρχα!

ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ*

Διαφορετικά ή 'Ιερά Σύνοδος δεν μπορούσε να λειτουργήσει ως Συνοδικό Δικαστήριο καταδίκης επισκόπων, αφού διέθετε, αντί 13, μόνο 8 κανονικούς μητροπολίτες και 2 τοποτηρητές μητροπόλεων, των οποίων ή συμμετοχή στις εργασίες της Συνόδου δεν προβλέπεται από τον Καταστατικό Χάρτη, αδιάφορο αν κατά παράδοση λαμβάνουν μέρος στις εργασίες της. Αφού, λοιπόν, ή 'Ορθόδοξη 'Εκκλησία της Βουλγαρίας είχε επισκόπους,

Του κ. ΔΗΜ. Β. ΓΟΝΗ

'Αναπλ. Καθηγητού του Παν/μίου 'Αθηνών

έπρεπε πρώτα να χρησιμοποιήσει τους επισκόπους της για τη συμπλήρωση του αναγκαίου αριθμού επισκόπων για το Συνοδικό Δικαστήριο και μόνο σε περίπτωση αδυναμίας να προσφύγει σε άλλους 'Ορθόδοξες 'Εκκλησίες.

7. Το πρόβλημα της κανονικής ή μη συμμετοχής των τιτουλαρίων επισκόπων στη συγκρότηση του Συνοδικού Δικαστηρίου μένει ανοικτό, όχι επειδή οι τιτουλάριοι επίσκοποι είναι «λιγότεροι» επίσκοποι από τους μητροπολίτες, όπως ισχυρίζεται ο καθηγημένος Καλλίνικος¹⁸¹, αλλά κυρίως γιατί ο θεσμός των τιτουλαρίων επισκόπων δεν έχει ισχυρά έρείσματα στους Κανόνες της αρχαίας 'Εκκλησίας. Είναι ένας θεσμός, ο οποίος καθιερώθηκε εξελικτικά κυρίως στους υστερούς βυζαντινούς χρόνους, στην περίοδο της Τουρκοκρατίας και στα νεώτερα χρόνια σε κάποιες τοπικές 'Εκκλησίες¹⁸². Γι' αυτό και δεν μπορούμε να άντλήσουμε επιχειρήματα από την ιστορία της αρχαίας 'Εκκλησίας για συμμετοχή τιτουλαρίων επισκόπων σε Συνόδους. Στις Συνόδους των τοπικών 'Εκκλησιών έλάμβαναν μέρος πάντοτε επίσκοποι με έπαρχίες. Στην αρχαία όμως 'Εκκλησία μπορεί κανείς να συναντήσει πρόδρομες μορφές του θεσμού αυτού των τιτουλαρίων επισκόπων, τους βοηθούς επισκόπους¹⁸³ και τους χωρεπισκόπους¹⁸⁴. Για τους δευτέρους μάλιστα έχουμε μαρτυρίες ότι

συμμετείχαν όχι μόνο σε τοπικές αλλά και σε Οικουμενικές Συνόδους¹⁸⁵. Αφού λοιπόν οι τιτουλάριοι επίσκοποι στην 'Εκκλησία της Βουλγαρίας αποτελούν θεσμό¹⁸⁶, ή 'Ιερά Σύνοδος της 'Εκκλησίας αυτής κατ' αναλογία και κατ' οικονομίαν για τη συγκεκριμένη περίπτωση θεώρησε ότι μπορούσε να παράσχει σ' αυτούς το δικαίωμα και την υποχρέωση να συμμετάσχουν στη σύνθεση του Συνοδικού Δικαστηρίου. Οι μητροπολίτες της 'Εκκλησίας της Βουλγαρίας, αν και μπορούσαν μόνοι τους να προχωρήσουν στη δίκη των στασιαστών αρχιερέων και του ιερομονάχου Χριστοφόρου (έστω και αν είχαν απομείνει όκτώ έπαρχιοῦχοι και δύο τοποτηρητές), προτίμησαν να καλέσουν όλους τους αρχιερείς της Βουλγαρίας να συμμετάσχουν στο Συνοδικό Δικαστήριο. Και αυτό το έπραξαν στηριζόμενοι όχι τόσο στον Καταστατικό Χάρτη της 'Εκκλησίας τους, όσο στους Κανόνες της 'Ορθόδοξης 'Εκκλησίας που θέλουν στη δίκη επισκόπου να λαμβάνουν μέρος όλοι οι επίσκοποι της τοπικής 'Εκκλησίας, οι οποίοι σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να είναι λιγότεροι από 13. 'Η έπιλογή αυτή δεν υποκρύπτει δόλο, αλλά δείχνει υπευθυνότητα και αγωνία για τη διατήρηση της ενότητας της 'Εκκλησίας.

Εκτός αυτού, οποιαδήποτε λύση και αν επιλεγόταν ως προς τη συγκρότηση του Συνοδικού Δικαστηρίου, οι «άντιπατριαρχικοί» θα έσπευδαν να χαρακτηρίσουν την απόφασή του, δηλαδή την καταδίκη τους, άκυρη και άνυπόστατη:

α) "Αν το Συνοδικό Δικαστήριο το συγκροτούσαν αποκλειστικά και μόνο οι έπαρχιοῦχοι μητροπολίτες, τότε ή άκυρότητα θα στηριζόταν στη συμμετοχή των τριών «έκπτώτων» μητροπολι-

13 (1935) 57-60, 65-66, 73-75 (υπάρχει και σε άνάτυπο). Εύαγγέλου Κ. Μαντζουνέα, Περί του θεσμού τιτουλαρίων επισκόπων εν τη 'Ανατολική 'Ορθόδοξη 'Εκκλησία, 'Αθήναι 1991.

185. Βλ. Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, Περί χωρεπισκόπων, σσ. 12-15 (άνάτυπο). Κ. Τσουβάλη, Οι τιτουλάριοι αρχιερείς, Θεολογία 62 (1991) 852-854, 63 (1992) 156-157. Στη Σύνοδο Νεοκαισαρείας (315) υπέγραψαν τα πρακτικά οι χωρεπίσκοποι Καππαδοκίας Στέφανος και Ρόδων. Στην Α' Οικουμενική Σύνοδο (325) ή συμμετοχή των χωρεπισκόπων ήταν θεματική. Έλαβαν μέρος 28. Στην Γ' Οικουμενική (431) συμμετέχει μόνο ο χωρεπίσκοπος Καισάρειας της πόλεως 'Αλκίης ή 'Αρκίης, ενώ στην Δ' Οικουμενική (451) υπογράφουν τα πρακτικά τέσσερες χωρεπίσκοποι.

186. Οι τιτουλάριοι επίσκοποι στη Βουλγαρία υπηρετούν στην 'Εκκλησία είτε ως βοηθοί επίσκοποι σε μητροπόλεις, είτε ως ήρωμένοι μονών, είτε ως κοσμήτορες στη Θεολογική 'Ακαδημία και την 'Εκκλησιαστική Σχολή. Σήμερα όμως ή Θεολογική 'Ακαδημία δεν ύφίσταται. Μετατράπηκε σε Θεολογική Σχολή και λειτουργεί ως πανεπιστημιακή Σχολή. Έτσι την κοσμητεία της Σχολής δεν την έχει επίσκοπος. Τιτουλάριος επίσκοπος συνήθως είναι και ο άρχιγραμματέας της 'Ιεράς Συνόδου.

Συνέχεια εκ της σελ. 370 του ύπ' άρ. 11 τεύχους.

181. Καλλίνικου (Βράτσης), 'Ανυπόστατη καταδίκη, έφ. «24 casa» της 20.11.1992, σ. 6.

182. Βλ. την πολύ χρήσιμη σχετική εργασία του Χρ. Κ. Τσουβάλη, Οι τιτουλάριοι αρχιερείς εις το Οικουμενικόν Πατριαρχείον, Θεολογία 62 (1991) 838-859, 63 (1992) 156-174, 303-348, 536-556 (συνεχίζεται).

183. Βλ. ένδεικτικά Ν. Μίλας, Τό 'Εκκλησιαστικόν Δίκαιον, σσ. 342, 390.

184. Βλ. Ν. Μίλας, Τό 'Εκκλησιαστικόν Δίκαιον, σσ. 546-548. Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, Περί χωρεπισκόπων και τιτουλαρίων αρχιερέων εν τη 'Ορθόδοξη 'Εκκλησία, 'Εκκλησία

των¹⁸⁷ ή στον μη ικανοποιητικό αριθμό των μελών του (λιγότεροι από 13). β) "Αν στους επάρχους μητροπολίτες προσετίθοντο οι τιτουλάριοι επίσκοποι, ή ακυρότητα της καταδίκης θα στηριζόταν στην παράνομη και αντικανονική συμμετοχή των επισκόπων. γ) Τέλος, αν συνεκροτείτο Μείζων Σύνοδος-Δικαστήριο από 13 μητροπολίτες με τη συμμετοχή μητροπολιτών και από όμορες "Ορθόδοξες Εκκλησίες, τότε ή ακυρότητα της απόφασεως θα άνεζητείτο στην κατάλυση του αυτοκεφάλου της Εκκλησίας της Βουλγαρίας. (Σημειωτέον ότι οι ήγέτες των «άντιπατριαρχικών» θεωρούν επέμβαση στα έσωτερικά της Εκκλησίας της Βουλγαρίας ακόμη και το ότι οι άλλες τοπικές "Ορθόδοξες Εκκλησίες άναγνωρίζουν την κανονική τάξη στην Εκκλησία της Βουλγαρίας και έχουν εκφράσει την αντίθεσή τους στην επέμβαση της Πολιτείας στα έσωτερικά της Εκκλησίας!). Στην τελευταία περίπτωση το χάσμα στους κόλπους της Εκκλησίας της Βουλγαρίας θα διευρυνόταν, αφού το πρόβλημα δέν είναι ή καταδίκη ενός μόνον επισκόπου, αλλά μιās ομάδας έπτά επισκόπων, που διορίστηκαν από την Κυβέρνηση ως κανονική Σύνοδος. Ίσως θα είχαμε άναπαραγωγή των συνεπειών του εκκλησιαστικού σχίσματος στην Κύπρο¹⁸⁸, που χώρισε τότε τους κανονολόγους, τους ιστορικούς και άλλους εκκλησιαστικούς παράγοντες σε δύο στρατόπεδα, σε όπαδους του αυτοκεφάλου¹⁸⁹ και σε" θιασώτες

της Μείζονος Συνόδου με 13 μέλη¹⁹⁰.

Φυσικά, αν ή έπιλογή της Ίερās Συνόδου της Εκκλησίας της Βουλγαρίας ήταν ή όρθότερη και ή κανονικότερη, αυτό θα το κρίνει με νηφαλιότητα ή Ιστορία και θα το άποτιμήσουν οι κανονολόγοι. Ήδη άρχισαν να βλέπουν το φώς της δημοσιότητας κάποιες γνωμοδοτήσεις - κρίσεις για τη συγκεκριμένη καταδίκη¹⁹¹.

8. Έπειδή πρόσφατα (Δεκέμβριος 1992) στη Σόφια άκουσα από το στόμα ενός επισκόπου, και μάλιστα «πατριαρχικού», ότι ή ποινή που έπιβλήθηκε στον Χριστόφορο Σάμπεβ είναι άρκετά άσστηρη και όπωσδήποτε έρχεται σε σύγκρουση με τον κε' κανόνα των Άποστόλων, θεωρώ ύποχρέωσή μου να κλείσω το παρόν κεφάλαιο με κάποιες σκέψεις για το θέμα αυτό. Η άγιογραφική φράση του Ναούμ 1, 9 «Ούκ έκδικήσει (ό Κύριος) δīs έπί το αυτό έν θλίψει», ή όποία σε τρεις κανόνες της Εκκλησίας λαμβάνει τη μορφή «Ούκ έκδικήσεις δīs έπί το αυτό»¹⁹², είναι πραγματικά μια άληθινή πρόκληση και φέρνει εκ νέου στο προσκήνιο το πρόβλημα της διπλής ποινής.

Το πρόβλημα δέν είναι καινούργιο. Άπασχό-

190. Βλ. ένδεικτικά Έπιτροπής Συντονισμού Ένωτικού Άγώνος (Ε.Σ.Ε.Α.), Τό άσυμβίβαστον της συνπαρέξεως άρχιερατικής και κοσμικής έξουσίας, Λευκωσία 1972. Α. Χ. Γαβριηλίδη, Νομοκανονική και πολιτική μελέτη περί καθιέρσεως των επισκόπων έν Κύπρω έν συνδυασμώ προς την ένασχησιν των έθναρχικών των δικαιωμάτων, έν Λευκωσία (Κύπρος) Άύγουστος 1973². Ά. Ν. Μισσίδου, Αί κατά καιρούς γενόμεναι καθαιρέσεις άρχιεπισκόπων και επισκόπων της Κύπρου, Λευκωσία 1973. Γ. Ι. Κονιδάρη, Γνωμοδότησις Περί του Έκκλησιαστικού Ζητήματος έν τη Άυτοκεφάλω Εκκλησία της Κύπρου μετά την Σύνοδον της 5-14.7.1973. Περί άντικανονικότητας και άκυροτήτων και της ανάγκης συγκλήσεως νέας Κανονικής «Μείζονος Συνόδου», έν Άθήναις Σεπτέμβριος - Οκτώβριος 1973. Το ύ αυτό, Περί το πρόβλημα των Κανονικών Δικαστηρίων δι' επισκόπους έν τη Εκκλησία της Κύπρου. (Αί άντικανονικαί και άντιφατικαί διατάξεις του Καταστατικού Χάρτου του 1914 και ή κανονική δεοντολογία). Μελέτη ιστορικοκανονική, συγκριτική και δεοντολογική ως συμβολή εις το Καν. Δίκαιον και την Εκκλησιαστικήν Ιστορίαν Κύπρου, Ελλάδος και Άλεξανδρείας, έν Άθήναις 1972/1974. Το ύ αυτό, Η λύσις του Έκκλησιαστικού Κυπριακού Ζητήματος έν τώ πλαίσίω του έθνικού θέματος και ή Νομοκανονική Γνωμοδότησις. Μετά Πραρτήματος έν τώ Πρακτικά της ως Μείζονος φερομένης Συνόδου της Λευκωσίας της 5ης Ίουλίου 1973, έν Άθήναις 1975. Το ύ αυτό, Άνέκδοτα κείμενα διά το Έκκλησιαστικόν ζήτημα της Κύπρου έν τώ πλαίσίω του έθνικού θέματος (Προληπτική ένέργεια 1973), Παρνασσός 25 (1983) 236-292. Π. Χ. Δημητροπούλου, Η έν Κύπρω εκκλησιαστική κρίσις από ειρηνοποιού σκοπιās θεωρουμένη, Λευκωσία 1974.

191. Άπάντησις στις θέσεις του καθηρημένου Καλλινίκου έδωσε ό Vl. Bak'ard'ziev με τον χαρκτηριστικό τίτλο «Prosti im, Gospodi, makar če znaeha kakvo praviat!» (Άφες αυτοίς, Κύριε, αν και γνώριζαν τί κάνουν), Čarkoven vestnik 94 (1993), τεύχ. 4, σ. 3. Το κείμενο του Bak'ard'ziev κυκλοφορούσε για πολύ καιρό δακτυλογραφημένο.

192. Βλ. την ειδική έργασία Π. Ι. Μπούμη, Οί Κανόνες της Εκκλησίας περί του Κανόνος της Άγ. Γραφής, τόμος δεύτερος: Έμμεσοι μαρτυρία, Άθήναι 1991, σ. 43.

187. Πατριάρχη Μαζίμου, μητροπολιτών Φιλιππουπόλεως Άρσενίου, Άμερικής και Άυστραλίας Ίωσήφ.

188. Ώς γνωστόν, στις 7 Μαρτίου 1973 τρεις μητροπολίτες της Εκκλησίας της Κύπρου, ήτοι ό Πάφου Γεννάδιος, ό Κιτίου Άνθιμος και ό Κυρηνείας Κυπριανός, ως άνώτατη εκκλησιαστική δικαστική άρχή της Εκκλησίας της Κύπρου, καθήρεσαν τόν τότε Άρχιεπίσκοπο Μακάριο, έπειδή «έπεδίωξε, άνέλαβε, ήσκησε και διατηρεϊ κοσμικήν έξουσίαν». Με αίτηση του καθαιρεθέντος Μακαρίου συήλθε στη Λευκωσία από τις 5 έως στις 9 Ίουλίου 1973 ή φερόμενη «ως Μείζων και Ύπερτελής Σύνοδος», ή όποία συνεκροτήθη από άρχιερείς των πατριαρχείων Άλεξανδρείας, Άντιοχείας και Ίερουσολύμων και τόν χωρεπίσκοπο Κωνσταντίας Χρυσόστομο. Τά μέλη της Συνόδου αυτής κήρυξαν άκυρη την πράξη των τριών μητροπολιτών ως προς την καταδίκη του Μακαρίου ως άντιθετη στους Ιερούς Κανόνες και μάλιστα στον ιβ' κανόνα της συνόδου της Καρθαγένης, άποκατέστησαν τόν Μακάριο και καθήρεσαν τους τρεις μητροπολίτες. Μ' αυτόν τόν τρόπο δημιουργήθηκε το εκκλησιαστικό Κυπριακό ζήτημα που ταλάνισε για άρκετά χρόνια την Εκκλησία και σκανδάλισε άριετές συνειδήσεις.

189. Βλ. ένδεικτικά Κ. Δ. Μουρατίδου, Ύπό το φώς της άληθείας. Άντιπεπραγμένα κατά την «Έπταετίαν», Άθήναι 1974, σσ. 25- 32. Έπιφανίου Ί. Θεοδωροπούλου, Η έν Κύπρω «Μείζων Σύνοδος» και τά έργα αυτής, Λευκωσία 1973. Το ύ αυτό, Η έν Κύπρω εκκλησιαστική κρίσις και «ή Μείζων Σύνοδος». (Άπάντησις εις τόν καθηγητήν κ. Παν. Δημητρόπουλον), έν Άθήναις 1974. Σπυρίδωνος Σπ. Μπιλάλη, άρχιμανδρίτου, Ό Παποκαίσαρισμός εις την Εκκλησίαν της Κύπρου. Ιστορικοκανονική θεώρησις του Παποκαίσαρισμού του Μακαρίου, Άθήναι 1974. Η τελευταία έργασία δημοσιεύθηκε σε σειρά άρθρων στην έφημερίδα «Όρθόδοξος Τύπος».

υποτροπῆς ἢ ἐμμονῆς στοὺς παράπτωμα προβλέπουν τὴν ποινὴ τῆς καθαιρέσεως²⁰⁰.

δ) Κανόνες οἱ ὁποῖοι σὲ ὠρισμένες περιπτώσεις ἐπιτρέπουν στοὺς παραβάτες κληρικούς νὰ διατηροῦν τὴν τιμὴ τῆς καθέδρας, τὴν καθέδρα κ.ἄ., ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπουν σ' αὐτοὺς νὰ μετέχουν στὴ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας²⁰¹.

ε) Κανόνες οἱ ὁποῖοι σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς ἀποκλείουν τὴν ἐπιβολὴ τῆς διπλῆς ποινῆς (καθαιρέσεως καὶ ἀφορισμοῦ), ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ κληρικὸς ὑποπέσει σὲ μεγάλα ἁμαρτήματα. Τέτοιος καὶ κλασσικὸ παράδειγμα εἶναι ὁ κε' κανὼνας τῶν Ἀποστόλων: «Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος ἐπὶ πορνείᾳ, ἢ ἐπιουρίᾳ, ἢ κλοπῇ ἁλούς, καθαιρείσθω, καὶ μὴ ἀφοριζέσθω· λέγει γὰρ ἡ γραφή· Οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό. Ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ κληρικοί»²⁰². Τὴν ἀποφῆ αὐτὴ ὑποστηρίζει τὰ μέγιστα καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ μάλιστα σὲ τρεῖς κανόνες του (γ', λβ' καὶ νά'). Στὸν γ' κανόνα ὁ πατὴρ αὐτὸς προτείνει γιὰ τὸ διάκονο, ποὺ ἔπεσε στὸ ἁμάρτημα τῆς πορνείας μετὰ ἀπὸ τὴ χειροτονία του, νὰ καθαιρεθεῖ μὲν, ἀλλὰ ὡς λαϊκὸς νὰ μὴν ἀποκλεισθεῖ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Ὁ ἐκ Καππαδοκίας ἁγιὸς νιώθει τὴν ἀνάγκη νὰ δικαιολογήσῃ τὴ στάση του αὐτὴ ἐναντι τοῦ προβλήματος. Προτείνει τὴν ἐπιβολὴ μόνον τῆς ποινῆς τῆς καθαιρέσεως: Πρῶτον, γιατί αὐτὸν τὸν τρόπο «κολάσεως» προβλέπει κάποιος «ἀρχαῖος κανὼν» ποῦ, κατ' αὐτόν, στηρίζεται στὸ ἀγιογραφικὸ χωρίο «Οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό». Δεύτερον, γιατί ἔτσι ὑπάρχει ἴση μεταχείριση ἀπὸ τοὺς κανόνες τόσο ἐναντι τῶν κληρικῶν, ὅσον καὶ ἐναντι τῶν λαϊκῶν. Οἱ λαϊκοὶ πιστοί, ἂν ἀφορισθοῦν καὶ ἐκ νέου ἐπιστρέψουν στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, γίνονται δεκτοὶ στὸν τόπο ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἐξέπεσαν (τῶν λαϊκῶν), ἐνῶ ὁ διάκονος μὲ τὴν καθάρση ἔχασε μιὰ γιὰ πάντα τὴν ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ. Ἀρκεῖ λοιπὸν ἡ «ἐκδικήσις» (=τιμωρία) αὐτὴ τοῦ διακόνου καὶ δὲν εἶναι ἀναγκαῖο ἡ Ἐκκλησία νὰ τὸν ἀποκλείσει καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία. Τρίτον, γιατί σκοπὸς τῆς τιμωρίας δὲν εἶναι ἡ

ἐξόντωση τοῦ παραβάτη τῶν κανόνων, ἀλλὰ ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἢ, ὅπως λέγει ὁ Βασίλειος, «καθόλου... ἀληθέστερόν ἐστιν ἱάμα ἢ τῆς ἁμαρτίας ἀναχώρησις». Καὶ ὁ φιλόanthropos Βασίλειος καταλήγει στὴν τόσο εὐγλωττὴ προτροπὴ, ποὺ δὲν ἰσχύει μόνον στὴν παρούσα περίπτωσις: «Ἀμφότερα τοῖνυν εἶδέναι ἡμᾶς δεῖ, καὶ τὰ τῆς ἀκριβείας, καὶ τὰ τῆς συνηθείας· ἐπεσθαι δὲ ἐπὶ τῶν μὴ καταδεξαμένων τὴν ἀκρότητα τῷ παραδοθέντι τύπῳ»²⁰³. Στὸν λβ' κανόνα ὁ Μέγας Βασίλειος τὴν ἀνωτέρω φιλόanthropu στᾶσι τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τοῦ διακόνου τὴν ἀνάγει σὲ κανόνα, ποὺ ἰσχύει γιὰ ὅλους τοὺς κληρικούς καὶ γιὰ «τὴν ἁμαρτίαν πρὸς θάνατον»: «Οἱ τὴν πρὸς θάνατον ἁμαρτίαν ἁμαρτάνοντες κληρικοί, τοῦ βαθμοῦ μὲν κατὰγονται, τῆς κοινωνίας δὲ τῶν λαϊκῶν οὐκ ἐξείργονται. Οὐ γὰρ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό»²⁰⁴. Στὸν νά' κανόνα ὁ Μέγας Βασίλειος τὴν τιμωρία μὲ μόνον τὴν ποινὴ τῆς καθαιρέσεως τὴν ἐπεκτείνει ἀκόμη καὶ στοὺς ἀχειροθέτητους κληρικούς: «Τὸ κατὰ τοὺς κληρικούς, ἀδιορίστως οἱ κανόνες ἐξέθεντο, κελεύσαντες μίαν ἐπὶ τοῖς παραπεσοῦσιν ὀρίζεσθαι τιμωρίαν, τὴν ἐκπτωσιν τῆς ὑπηρεσίας, εἴτε ἐν βαθμῷ τυγχάνοιεν, εἴτε καὶ ἀχειροθετήτῳ ὑπηρεσίᾳ προσκαρτεροῖεν»²⁰⁵. Τέλος ὁ δ' κανόνας τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐπιβεβαιώνει τουλάχιστον ὠρισμένους ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω κανόνες, ἀφοῦ προβλέπει μόνον τὴν ποινὴ τῆς καθαιρέσεως γιὰ οἰονδήποτε κληρικὸ ποῦ θὰ ἔχει σαρκικὴ μίση ἀκόμη καὶ μὲ γυναίκα ἀφιερωμένη στὸ Θεό²⁰⁶.

Μετὰ τὰ ὅσα ἐλέχθησαν ἀνωτέρω γεννᾶται τὸ ἐρώτημα, ἂν καὶ κατὰ πόσον οἱ κανόνες ποῦ ἀποκλείουν τὴν ἐπιβολὴ τῆς ἀνωτέρω διπλῆς ποινῆς ἔχουν γενικὸ καὶ ἀπόλυτο χαρακτήρα. Ἡ ἀπάντησις στὸ ἐρώτημα αὐτὸ εἶναι ἀρνητικὴ. Στὸ συμπέρασμα αὐτὸ μᾶς ὁδηγεῖ μιὰ σειρὰ κανόνων, οἱ ὁποῖοι γιὰ ὠρισμένα ἐκκλησιαστικὰ παραπτώματα σαφῶς προβλέπουν τὴ διπλὴ αὐτὴ ποινὴ. Οἱ κανόνες αὗτοι εἶναι οἱ ἐξῆς: πς' τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου²⁰⁷, γ' καὶ ε' τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου²⁰⁸, κθ', λ', νά' καὶ ξδ' τῶν Ἀποστόλων²⁰⁹, α' τῆς Νεοκαισαρείας²¹⁰, ια' τῆς

200. Βλ. τοὺς ἱεροὺς Κανόνες τῆς Α' Οἰκουμενικῆς ἐς' καὶ ιη', τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς γ', τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς ιη', τῶν Ἀποστόλων ε', νά', νη', νθ', πα'. Στους κανόνες αὐτοὺς θὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ ἄλλοι ποῦ δίνουν ἐναλλακτικὴ λύση στὴν ποινὴ, «ἢ πνεύσασθω ἢ καθαιρεῖσθω» (Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς θ', ι' καὶ κδ', Ζ' Οἰκουμενικῆς ι' καὶ ιθ', Ἀποστόλων μβ', μγ' καὶ μδ').

201. Βλ. τοὺς ἱεροὺς Κανόνες τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς γ' καὶ κς', τῆς Ἀγκύρας α' καὶ β', Νεοκαισαρείας θ' καὶ ι', Μ. Βασιλείου σ'.

202. Γ. Α. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τ. 2, Ἀθήνησι 1852, σσ. 32-33.

203. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 4, Ἀθήνησι 1854, σσ. 99-101.

204. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 4, σσ. 173-175.

205. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 4, σσ. 206-207.

206. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 2, σσ. 315-317.

207. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 2, σσ. 503-505.

208. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 2, σσ. 564-566 καὶ 572-577.

209. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 2, σσ. 37, 37-39, 67-68 καὶ 81-83.

210. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 3, Ἀθήνησι 1853, σσ. 73-74.

Άντιοχείας²¹¹, α' και β' της Σαρδικής²¹², και ό ια' της Κερθαγένης²¹³. Τά έκκλησιαστικά έγκλήματα, τά όποια ύποχρεώνουν τήν Έκκλησία νά επιβάλλει στους παραβάτες και τίς δύο ποινές συγχρόνως, επί τής βάσει τών άνωτέρω κανόνων, θά μπορούσε κανείς νά τά περιγράψει ώς έξής: Έπέμβαση κοσμικοῦ άρχοντα γιά τήν έκλογή κληρικοῦ και έγκατάσταση σέ έπισκοπή (λ' Άποστόλων, γ' της Ζ' Οίκουμενικής), σιμωνία (κθ' Άποστόλων, ε' της Ζ' Οίκουμενικής), βδελυγμός γάμου, οίνου, κρέατος (να' Άποστόλων), συμπροσευχή σέ συναγωγή Ιουδαίων ή αίρετικῶν (ξδ' Άποστόλων), πορνεία ή μοιχεία πρεσβυτέρου (α' Νεοκαισαρείας)²¹⁴, προσφυγή κληρικοῦ στον αὐτοκράτορα χωρίς τή συγκατάθεση και συστατικά γράμματα τών έπισκόπων της έπαρχίας και του μητροπολίτη (Άντιοχείας ια'). μετάθεση έπισκόπου (α' και β' Σαρδικής), σχίσμα κληρικοῦ (ια' Κερθαγένης) και πορνοβοσκία (πς' Πενθέκτης Οίκουμενικής). Η πρακτική αὐτή της Έκκλησίας δέν κλονίζεται, άκόμη και όταν διαπιστώσει κανείς ότι κάποιος παράλληλοι με τους άνωτέρω κανόνες γιά όμοια ή αντίστοιχα έγκλήματα προβλέπουν μικρότερη ποινή (ήτοι τήν ποινή της καθαιρέσεως), διότι τελικά ή Έκκλησία είναι εκείνη που αποφάσισε, αποφασίζει και θά αποφασίζει πότε θά είναι φιλανθρωπότερη και πότε αὐστηρότερη έναντι τών παραβατῶν τών κανόνων. Αρχεῖ τό κριτήριο γιά τήν έπιβολή της ποινής, άκόμη και της αὐστηρής, νά μὴν είναι ή έξόντωση του «άντιπάλου», αλλά τό συμφέρον του άμαρτήσαντος (συναίσθηση της πτώσεως και μεάνοια) και ή διατήρηση της ένότητας στο σώμα της Έκκλησίας. Τοῦτο έξάλλου μάς ύπαγορεύουν και οι βυζαντινοί σχολιαστές τών κανόνων στα σχόλιά τους στους κανόνες και τών δύο άνωτέρω ομάδων²¹⁵ (κατά ή ύπέρ της διπλῆς ποινής).

Συνεπώς και τό Συνοδικό Δικαστήριο της Έκκλησίας της Βουλγαρίας είχε τήν ευχέρεια,

στηριζόμενο σέ κανόνες της Όρθόδοξης Έκκλησίας, νά επιβάλλει και στον ιερομόναχο (έπίσκοπο) Χριστοφόρο τήν ποινή της καθαιρέσεως με άφορισμό. Προς αὐτήν τήν κατεύθυνση όδηγοῦσε τά πράγματα και ό Καταστατικός Χάρτης της Έκκλησίας της Βουλγαρίας (άρθρο 189, παράγρ. 12), όπου σημειώνεται ώς ποινή ή «καθαίρεση, χωρίς ή με άφορισμό, προβλεπόμενο από τους Κανόνες»²¹⁶. Έρείσματα τό Συνοδικό Δικαστήριο ήταν σέ θέση νά έπισημάνει και σέ πολλούς ιερούς Κανόνες, αλλά κατ' έξοχήν στον λ' κανόνα τών Άποστόλων, ό όποιος είναι ό πλέον επίκαιρος στην περίπτωση του Χριστοφόρου, διότι αναφέρεται στη χρήση τών κοσμικῶν άρχόντων γιά τήν κυριαρχία μέσα στην Έκκλησία: «Εἴ τις έπίσκοπος κοσμικοῖς άρχουσι χρῆσάμενος, δι' αὐτῶν έγκρατής έκκλησίας γένοιτο, καθαίρεσθω, και άφορίζεσθω και οι κοινωνούντες αὐτῷ πάντες»²¹⁷. Σημειωτέον ότι ό κανόνας αὐτός έπαναλαμβάνεται κατά λέξιν από τον γ' κανόνα της Ζ' Οίκουμενικής Συνόδου, που καταδικάζει τήν έκλογή οίουδήποτε κληρικοῦ από τους κοσμικούς άρχοντες: «Πᾶσαν ψῆφον γινομένην παρά άρχόντων, έπισκόπου, ή πρεσβυτέρου, ή διακόνου, άκυρον μένειν, κατά τον κανόνα τον λέγοντα...»²¹⁸. Αναμφίβολα ό Χριστοφόρος υπέπεσε σέ πολλά και μεγάλα έκκλησιαστικά παραπτώματα, που δυστυχώς όδηγησαν τήν Έκκλησία της Βουλγαρίας στη διάσπαση και άνέκοψαν τήν όμαλή πορεία της γιά τήν πραγματική αναγέννηση. Ίσως αὐτή ή διαπίστωση όδηγησε τό Συνοδικό Δικαστήριο νά του επιβάλλει τήν έσχατη έκκλησιαστική ποινή και νά παραθεωρήσει τή μετριοπάθεια και τήν κατανόηση που ζητούν οι ιεροί Κανόνες σέ ζητήματα έπιβολῆς ποινῶν. Παρά ταῦτα, νομίζω ότι στην έπικείμενη αναθεώρηση του Καταστατικοῦ Χάρτη της Έκκλησίας της Βουλγαρίας²¹⁹ θά πρέπει νά αντιμετωπισθεῖ και τό πρόβλημα της διπλῆς ποινῆς (καθαίρεσεως και άφορισμοῦ). Η προτροπή του Μεγάλου Βασιλείου, που μνημονεύσαμε άνωτέρω, είναι πάντοτε επίκαιρη: «Άμφοτέρα τοίνυν ειδέναι ήμᾶς δεῖ, και τά της άκριβείας, και τά της συνηθείας· έπεσθαι δέ επί τών μὴ καταδεξάμενων τήν άκρότητα τῷ παραδοθέντι τύπῳ»²²⁰. (Πρέπει λοιπόν έμεῖς νά γνωρίζουμε και τά δύο, και τήν κανονική άκρίβεια και τήν κατά συνήθεια πρακτική· σέ εκείνους δέ τους παραβάτες που δέν

211. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 3, σσ. 144-146.

212. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 3, σσ. 228-231 και 231-233.

213. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 3, σσ. 320-321.

214. Οι βυζαντινοί σχολιαστές Ζωναράς και Βαλαμῶν έπισημαίνουν τήν αντίθεση του α' κανόνα της Νεοκαισαρείας προς τους κανόνες λβ' του Μ. Βασιλείου και κζ' της Κερθαγένης, οι όποιοι γιά αντίστοιχο άμάρτημα προβλέπουν τήν ποινή της καθαιρέσεως. Γιά τό λόγο αὐτό και οι δύο σχολιαστές προσπαθοῦν νά άρουν τήν αντίθεση. Ό Ζωναράς ύποστηρίζει ότι οι κανόνες του Μ. Βασιλείου και της Κερθαγένης είναι «έπικρατέστεροι», «ώς μεταγενέστεροι, και ως τῷ άποστολικῷ συμφωνούντες κανόνι» (κς'), ενώ κατά τον Βαλαμῶνα «τά περί τούτων δέ άνηρέθησαν από του κζ' κανόνος της έν Κερθαγένη συνόδου, και από του λβ' κανόνος του Μεγάλου Βασιλείου» (Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 3, σσ. 73-74).

215. Βλ. τίς ύποσημειώσεις ύπ' άριθμ. 202-213, όπου οι παραπομπές αναφέρονται και στα σχόλια τών βυζαντινῶν έρμηνευτῶν τών κανόνων (Ζωναράς, Βαλαμῶνα, Άριστηνοῦ).

216. Καταστατικός Χάρτης, σ. 376.

217. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 2, σ. 37.

218. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 2, σ. 564.

219. Η αναθεώρηση του Καταστατικοῦ Χάρτη της Έκκλησίας της Βουλγαρίας είναι και άναγκαία και αναπόφευκτη, όχι μόνο γιατί είναι δημιούργημα της εποχής του κομμουνισμού, αλλά και γιατί πρέπει νά προσαρμοσθεῖ στη νέα κατάσταση πραγμάτων.

220. Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 4, σ. 100.

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ. ΤΟ ΕΚΛΕΚΤΟΝ ΛΗΜΜΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Ἡ ἀποστολική Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν μετὰ ἰδιαίτερας λαμπρότητος ἐώρασε καὶ ἐφέτος τὴν μνήμην τοῦ ἱδρυτοῦ της καὶ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν Παύλου μὲ ἐπιστέγασμα τῶν ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων τὸν καθιερωμένον ἐσπερινὸν παρὰ τῇ Ἀκροπόλει, ἔνθα ὁ Ἀπόστολος ἐκήρυξεν τὸ πρῶτον τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Τοῦ ἐορταίου ἐσπερινοῦ προέστη κατὰ τὸ εἰωθὸς ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, παρουσία τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος κ. Βαρθολομαίου, Νέας Σμύρνης κ. Ἀγαθαγγέλου, Δωδώνης κ. Χρυσοστόμου, Θεοδορουπόλεως κ. Γερμανοῦ (Οἴκουμ. Πατριαρχείου), Νικαίας κ. Ἰακώβου καὶ τῶν Θεοφιλ. Ἐπισκόπων Εὐρύπου κ. Βασιλείου, Ἀχελώου κ. Εὐθυμίου καὶ Κυρήνης κ. Θεοδώρου (Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας), τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως Θρησκευμάτων κ. Γεωργ. Παπακωνσταντίνου, ὡς ἐκπροσώπου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐκπροσώπων τῶν πολιτικῶν, δημοτικῶν, δικαστικῶν, στρατιωτικῶν καὶ πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν καὶ πλήθους κόσμου, συρρεύσαντος πρὸς τοῦτο. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἐξεφώνησεν ὁ ἐντεταλμένος ὁμιλητὴς πανοσ. Ἀρχιμ. Δαμασκηνὸς Καρπαθάκης, Ἀρχιεραματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Κατωτέρω καταχωρίζεται τὸ κείμενον τῆς ὁμιλίας ἐχούσης οὕτω:

Μακαριώτατε,
Σεβασμιώτατοι,
Ἐντιμότατοι ἐκπρόσωποι τῶν πολιτικῶν, δημοτικῶν, δικαστικῶν, στρατιωτικῶν καὶ πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν,
Σεβαστοὶ πατέρες καὶ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,

Λέγεται ὅτι τὸ σκότος πυκνώνει πρὸ τῆς χαράνης, γεγονὸς προοιωνίζον τὴν ἀνατολήν. Καὶ δυστυχῶς σήμερον ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ζῇ τὸ πυκνὸν

ἀνέχονται τὴν ἀκρότητα, δηλαδή τὴν ἄκρα ἀκρίβεια, πρέπει νὰ ἀκολουθοῦμε τὸν παραδοσιακὸ τύπο, δηλαδή τὴ συνήθειαν²²¹. (Τέλος)

221. Τοῦ δύσκολου αὐτοῦ χωρίου τοῦ Μεγάλου Βασιλείου θαυμάσια ἐρμηνεία μᾶς δίνει ὁ Ἰωάννης Ζωναρᾶς σὲ σχόλιο τοῦ κανόνα αὐτοῦ (Ράλλη - Ποτλῆ, Σύνταγμα..., τ. 4, σσ. 100-101). Νεοελληνικὴ μετάφραση τοῦ κανόνα ἐξεπόνησε καὶ ὁ Π. Κ. Χρήστου (Βασιλείου Καισαρείας τοῦ Μεγάλου Ἄπαντα τὰ ἔργα 1, Ἐπιστολαὶ Α', Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας 1, Θεσσαλονίκη 1972, σσ. 191, 193).

σκότος. Ἡ μεταφυσικὴ ἀνομβροία καὶ ἀνυδρία, ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ξηρασία καὶ ἀποτελμάτωσις, ἐπέφερον τὴν κρίσιν, τὴν ὁποίαν διέρχεται σήμερον ἡ ἀνθρωπότης, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ σημερινὴ ψυχικὴ ρωγμὴ, ἡ ἀποξένωσις καὶ ἀλλοτριώσις τοῦ πνεύματος ἀπὸ κάθε ὑπερβατικῆς κοινωνίας καὶ ὑπεραισθητῆς κίνησιν πρὸς τὸν κόσμον τοῦ ἀπολύτου Πνεύματος, πρὸς τὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ. Τὸ αἶσθημα τῆς ἀποστασίας καὶ ἐνοχῆς, τὸ συναίσθημα τῆς πνευ-

Τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Δαμασκηνοῦ Καρπαθάκη
Ἀρχιεραματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀνταρσίας ἤρχισεν ἤδη ὡς βίωμα καὶ ὑπαρξιακὴ κατάσταση νὰ διαφαίνεται εἰς τοὺς ὀρίζοντας, ὡς ροδοδάκτυλος αὐγὴ καὶ ἐλπιδοφόρος προσδοκία.

Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἓνα εἶδος ἀφηρημένου κενοῦ, μία ψευδὴς καὶ φαύλη διάρκεια. Δὲν πλέει εἰς τὸν ὠκεανὸν τῆς ζωῆς χωρὶς πυξίδα καὶ χωρὶς σημείον ἀναφορᾶς. Ὁ ἄνθρωπος ζῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ζῶμεν ἐν τῷ Θεῷ. Καὶ ὁ Θεὸς ὡς ἐκήρυξεν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, «οὐ μακρὰν ἀπὸ ἐνὸς ἐκάστου ὑπάρχει. Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμεν» (Πράξ. 17,28).

Ναί, ὑπάρχομεν ἐν τῷ Θεῷ καὶ διὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ὀφείλομεν νὰ ζῶμεν κατὰ Θεόν, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον σημαίνει τὴ δυνατότητα προσεγγίσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ὑπερβατικότητα τοῦ Θεοῦ, τὸ δεύτερον τὴν ποιητικὴν αἰτίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ τρίτον τὴν πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐναρμόνισιν τῆς βουλήσεως τοῦ ἀνθρώπου.

Μία τοιαύτη ἀξιολόγησις τῆς πνευματικῆς ὄντολογίας, μία τοιαύτη ἀποτίμησις τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν, σημαίνει συνείδησιν τῆς σημερινῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀποστασίας καὶ ἀρνήσεως, σημαίνει συνείδησιν ἐνοχῆς, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν προϋπόθεσιν πρὸς τελικὴν ἀφύπνισιν ἀπὸ τὴν νάρκην καὶ τὸν λήθαργον διὰ τὴν ὀρθοτομίαν καὶ βίωσιν τῆς ἐσχατολογικῆς σωτηρίας.

Ὁ ἄνθρωπος ὁλοκληροῦται ὅταν συναντήσῃ τὸ Ἀπόλυτον, ὅταν ἀτενίσῃ τὸν Θεὸν ἐντὸς τῆς Ἱστορίας. Ὅταν οἰκειωθῇ τὸ φῶς καὶ τὴν ἀλήθειαν τῆς Θείας ἐπιφανείας, ἐντὸς τοῦ ἱστορικοῦ χώρου καὶ χρόνου, ἐκεῖ ὅπου ἡ Ὑπερβατικότης ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐνσάρκωσις τοῦ Θεοῦ συναντᾶται μὲ τὴν ὑπέρβασιν τοῦ

άνθρώπου, την δυνατότητα δηλαδή την όποίαν έχει ό άνθρωπος νά υπερβή τόν έαυτόν του και νά φθάσει είς τόν τέλειον κόσμον του Θεού. Νά ζήση έν χρόνω την αιώνιότητα και έν χώρω τό άπειρον διάστημα και νά προγεύεται έντεϋθεν της συναντήσεως του Θεού «πρόσωπον πρός πρόσωπον» κατά τόν Άπόστολον Παύλον.

★ ★ ★

Άπογοητευμένη λοιπόν ή άνθρωπότης από τους δογματισμούς και τά ποικιλώνυμα άθεϊστικά και ύλιστικά ρεύματα του παρελθόντος, έναγωνίως άναζητεί την ίασιν της χαινούσης πληγής της έν όψει του έπί θύραις είκοστού πρώτου αιώνος. Καί έδώ έγκειται ή εύθύνη και ή ύποχρέωσις της Όρθοδοξίας. Η Έκκλησία του Χριστού, ή Μία, Άγία, Καθολική και Άποστολική καλείται και πάλιν νά δώση την μαρτυρίαν του καθήκοντος και του ιερού της χρέους έναντι της Ιστορίας. Καλείται νά διακηρύξη την Άλήθειαν της πίστεως είς την ύπερβατικότητα του Θεού και την ύπέρβασιν του ανθρώπου. Καλείται νά διατρανώση την όρθόδοξον πίστιν της, ως όρθοτόμωσιν της Άληθείας είς την οίκουμενικήν αυτής διάστασιν. Καλείται νά ήγηθή της πορείας πρός άνάβασιν είς τά ύψη της τραγικής αυτοσυνειδησίας των συγχρόνων καιρών. Νά καταστή τό φωτεινόν σημεϊόν πρός διάλυσιν του σκότους, τό όποϊόν έδημιούργησεν ό τεχνικός πολιτισμός, ό όποϊός διέσπασε τό άτομον και ήλευθέρωσε την ένέργειαν άλλα καθήλωσε και έδέσμευσε τόν άνθρωπον ως άλλον Προμηθέα Δεσμώτην έπί του Κανάσου.

Καί όπως τότε ό Άπόστολος Παύλος εύρισκόμενος έν Τρωάδι άπεδέχθη την έν όράματι γενομένην πρόσκλησιν του Μακεδόντος πρός εύαγγελισμόν της Εύρώπης, ούτω και σήμερα, ή Όρθοδοξία, τό έκλεκτόν λήμμα του Παύλου, εύρίσκεται πρό της αυτής προσκλήσεως και προκλήσεως, του συγχρόνου αυτήν την φοράν κόσμου διά την διάλυσιν του σκότους και την επανάκτησιν μιās ύπαρξιακής ζωτικότητας και ένός όντολογικού προσανατολισμού υπό τās φλόγας της Πεντηκοστής, την φωτοχυσίαν του Θαβώρ και τās θεικās λάμψεις της πρός Δαμασκόν όδου.

★ ★ ★

Η Όρθόδοξος Έκκλησία είναι ή ίδια Έκκλησία με την Έκκλησίαν των χρόνων των Άποστόλων και των Πατέρων, είναι ή γνησία συνέχεια της αρχαίας καθολικής Έκκλησίας. Με άλλους λόγους δέν είναι μία Έκκλησία αλλά ή Έκκλησία. Έδώ ύπάρχει κάτι περισσότερο από μίαν άπλήν άδιάσπαστον ιστορικήν συνέχειαν, ή όποία είναι πασιφανής. Υπάρχει άπόλυτος πνευματική και όντολογική ταυτότης, ή ίδια πί-

στις, τό ίδιον πνεύμα, τό ίδιον ήθος. Καί τούτο συνιστά τό διακριτικόν γνώρισμα της Όρθοδοξίας, ή όποία στηρίζει την πίστιν της είς τό κήρυγμα των Άποστόλων και τά δόγματα των Πατέρων, ως ταύτα διευπλώθησαν είς τās Οίκουμενικās Συνόδους διατηρήσασα ταύτα μέχρι σήμεραν άσπιλα και άλώβητα μακράν πάσης παρερμηνείας ή δογματικής πλάνης.

Η περίοδος των διωγμών από τους πρώτους αιώνας μέχρι της σήμεραν, έδωσε είς την Όρθοδοξίαν την εύκαιρίαν νά διαπιστώση την ύψηλήν στάθμην του πνευματικού και ήθικου βίου των μελών της και νά καλλιεργήση την συνειδήσιν της ένότητος.

Άκριβολογούσα πάντοτε είς τά ζητήματα της πίστεως έφήρμοσε την οικονομίαν έν πνεύματι αγάπης και εύρύτητος άντιλήψεως εκεί όπου ούτε τό δόγμα ούτε ή πίστις προσεβάλλετο.

Συνεπής είς τās αρχάς της ή Όρθοδοξία προσεπάθησε καθ' όλην την μακραίωνα ίστορίαν της, άν και συνήθως συνδεδεμένη μετά της έκάστοτε Πολιτείας, νά μήν έπιτρέψη ποτέ καισαροπαπικόν καθεστώς και αί έπεμβάσεις της Πολιτείας είς τά έκκλησιαστικά πράγματα νά αποτελούν έξαιρέσιν και όχι κανόνα.

Έν τή Όρθοδοξία ήσκήθη εύσυνειδήτως Έκκλησιαστική διοίκησης σφυρηλατηθείσα διά της συνειδήσεως του ποιμνίου άείποτε συνδεδεμένου μετά της Έκκλησίας διά μιās ζωσης και ενεργού λειτουργικής ζωής.

Διεκήρυξε με όλας της τās δυνάμεις άλλα και με παρησίαν και θάρρος την άλήθειαν του Εύαγγελίου. Έξεχριστιάνισεν έθνη και λαούς δι' ιεραποστολής άπαραιμίλλου είς όργάνωσιν και άποτελεσματικότητα. Έπραξε τούτο ειλικρινώς και αυθορμήτως χωρίς νά αποβλέπη είς πολιτικές, έθνικās ή άλλας ιδιοτελείς σκοπιμότητας, καθιερώσασα εύθως έξ αρχής ως λειτουργικήν γλώσσαν, την γλώσσαν του έκάστοτε έχριστιανισθέντος λαού.

Αί λυπηραί διασπάσεις του πέμπτου και του ένδεκάτου αιώνος δέν έξησθένησαν ούτε την πίστιν, ούτε την έλπίδα της Όρθοδοξίας διά την ένότητα της Έκκλησίας, άντιθέτως έδραίωσαν την πιστότητά της είς την Άποστολικήν παράδοσιν και τās αποφάσεις των Οίκουμενικών Συνόδων, ή δέ άποτυχία των επανειλημμένων άποπειρών πρός ένωσην άποδεικνύει άδι-αμφοιβητήτως την δίψαν της διά την προσδοκίαν της ένώσεως.

★ ★ ★

Συνελόντι είπεϊν, ή Όρθόδοξος Έκκλησία είναι μία ζωντανή παρουσία μιās άδιασπαστου παραδόσεως είς την θεολογικήν σκέψιν και την λατρείαν.

Ἀντιπροσωπεύει ὄχι μίαν ὠρισμένην «ιδιαιτέραν» τοπικὴν παράδοσιν, ἀλλὰ τὴν παράδοσιν τῶν αἰώνων, τὴν παράδοσιν τῆς ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας τὴν ὁποίαν τόσον ἐντόνως ἀναζητεῖ ὁ σύγχρονος χριστιανικὸς κόσμος. Ὑπῆρξε, εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία, ἡ Ἐκκλησία ἡ ὁποία διετήρησε τὴν αὐτοσυνειδησίαν τῆς ἐκκλησιολογικῆς τῆς ἀκεραιότητος καὶ ἐπαρκείας, ὅπως καὶ τὴν μοναδικότητα τῆς ἀληθείας, τὴν ὁποίαν ἐνσαρκώνει, τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, τὴν ὁποίαν βιώνει, τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας τὴν ὁποίαν κατέχει, καὶ τοῦ σωστικοῦ καὶ ἀγιαστικοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον ἐπιτελεῖ. Εἶναι καὶ θὰ εἶναι ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία δὲν θέτει τὸ φῶς τῆς ὑπὸ τὸν μόδιον ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν. Ἐκκλησία ἡ ὁποία ἔχει συνειδησιν τῆς ἀποστολῆς τῆς ὡς ἀναπλαστικῆς δυνάμεως προκειμένου νὰ ἐκκληρωθῇ ἡ τελευταία Ἀρχιερατικὴ προσευχὴ «ἵνα πάντες ἐν ὧν» (Ἰω. 17,26). Ἡ θέσις καὶ ἡ στάσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐντὸς τοῦ συγχρόνου χριστιανικοῦ κόσμου, εἶναι θέσις καὶ στάσις ἡ ὁποία ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὴν ἐνσυνείδητον εὐθύνην διὰ διάλογον, πλὴν ὅμως διάλογον «ἐν ἀλήθειᾳ καὶ ἀγάπῃ».

★ ★ ★

Ἡ Ὁρθοδοξία, ὅμως, πέραν τούτων εἶναι τρόπος ζωῆς, εἶναι βίωμα. Δὲν εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία μία θεωρία ἢ ἰδεολογία ὅπως αἱ αἰρέσεις καὶ θρησκείαι, εἶναι ἡ μυστικὴ συνάντησις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸν ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται διὰ τῶν μυστηρίων Τῆς. Καὶ ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶναι βίωμα συμπορεύεται μὲ τὸ ποίμνιόν τῆς, μὲ τὸν ἄνθρωπον. Συνταυτίζει τὴν εὐθύνην τῆς μὲ τὴν εὐθύνην τῆς ὁλότητος. Καὶ ὡς ὑπεύθυνον Σῶμα καὶ Θεσμός ἀναλαμβάνει τὰς εὐθύνas μέσα εἰς τὸν κόσμον. Καὶ εἶναι ὑπευθύνως παρούσα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ποιμνίου τῆς. Διότι γνωρίζει τὴν εὐθύνην τῆς καὶ τὴν ὑποχρέωσιν τῆς παρουσίας τῆς εἰς τὴν σύγχρονον πορείαν τῆς ἀγωνιώσης ἀνθρωπότητος.

Καὶ πρωτίστως εἰς τὴν προβληματολογίαν τῆς συγχρόνου ζωῆς ἡ Ὁρθοδοξία ἀπευθύνεται εἰς τὰς συνειδήσεις, ἀπευθύνεται εἰς τὴν ψυχὴν, ἀπευθύνεται εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον καθημερινῶς ταλαιπωρεῖ ἡ μία καὶ μοναδικὴ ἁμαρτία ἡ ἔπαρσις καὶ ὁ ἐγωϊσμός. Καὶ ἀντ' αὐτῶν ἡ Ὁρθοδοξία προσφέρει ὑπόδειγμα ζωῆς τὴν ταπείνωσιν, «τὸ δόσιμο στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ» ὅπως ταπεινὴ ἦτο ἡ ζωὴ τοῦ ἱδρυτοῦ Τῆς, ταπεινὴ ἡ ζωὴ τῶν μαρτύρων καὶ ἁγίων Τῆς, ταπεινὴ ἡ πορεία τῆς ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, γεμάτη ἀπὸ σταυροὺς καὶ μαρτύρια, γεμάτη ἀπὸ ἀκανθίνους στεφάνους καὶ ἐμπυσμούς καὶ μαστίγας. Ἡ ὀρθόδοξος, ἡ εἰλικρινής, ἡ ἀνευ ὑποκρίσεως ταπείνωσις εἶναι ἡ κάθαρσις. Ἡ κάθαρσις ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὴν γαλή-

νην, τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν, τὴν ἀνάστασιν τῆς ψυχῆς, καθ' ὅσον τὸ πλέγμα τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς ὀδύνης, τὰ παθήματα καὶ ἡ ἀγωνία τοῦ συγχρόνου Ἰωβ, ὁ ἐπιτύμβιος σταυρός, ὁ ὁποῖος ὑψώθη εἰς τοὺς τάφους τῶν νεκρῶν ἐλπίδων καὶ προσδοκιῶν του, εἶναι ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ ἐγωϊσμοῦ καὶ τῆς ἐπάρσεως ἡ ὁποία ἐκαλλιεργήθη ὡς ἡ μόνη ἀλήθεια τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ περιώρισεν αὐτὴν εἰς τὰ στενὰ πλαίσια τοῦ πλανήτου τῆς γῆς μακρὰν πάσης ὑπερβατικῆς ἐνοράσεως, μακρὰν τοῦ ἀπείρου χώρου καὶ τοῦ αἰωνίου χρόνου. Τὸ δράμα καὶ ἡ τραγωδία τοῦ ἀναπήρου πολιτισμοῦ τῆς συγχρόνου τεχνικῆς εἶναι ὅτι ὑπῆρξεν ὑπερτροφικὸς διὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ὕλην καὶ ἀτροφικὸς διὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς μεταφυσικὰς αὐτοῦ ἐφέσεις καὶ διαστάσεις.

Ὁ «ἀλάθητος» ἄνθρωπος καὶ ἀπέναντί του ὁ «παναμαρτωλὸς» ἄνθρωπος ἡ ὑψηλοφροσύνη ἀφ' ἐνὸς καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη ἀφ' ἑτέρου. Αὐτὴ εἶναι ἡ φιλοσοφία τῆς Ὁρθοδόξιας περὶ τῆς ζωῆς, ὥστε ὁ ἴδιος αὐτὸς κόσμος νὰ μεταποιηθῇ εἰς ὁρατὸν σημεῖον τῆς ἀοράτου παρουσίας τοῦ Θεοῦ, πρότυπον καὶ ἀρχέτυπον οὐρανοῦ κάλλους, ἔκτυπος ἰδέα τῆς παρουσίας τοῦ πνεύματος.

★ ★ ★

Ἐκ τῆς ὅλης πνευματικῆς δομῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας συνάγεται ὅτι αὕτη δὲν πολιτεύεται, δὲν ἔχει πολιτικὰ γνώμας καὶ δὲν ἀκολουθεῖ πολιτικὰ προγράμματα καὶ συστήματα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλας χριστιανικὰς ὁμολογίας. Δὲν εἶναι κράτος. Ἀρχὴ τῆς εἶναι «τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» (Ματθ. 22,21). Ἀλλὰ παραλλήλως πρὸς τὸν σαφῆ αὐτὸν διαχωρισμὸν τῆς εὐθύνης εἰς τὸν πολιτικὸν τομέα, ἡ παγκόσμιος τοποθέτησις τῆς Ὁρθοδόξιας οὔτε ἀμφισβητεῖται οὔτε δύναται νὰ ἀγνοηθῇ. Τὰ ἑκατομύρια τῶν ὀρθοδόξων ζοῦν τὰ παγκόσμια προβλήματα καὶ ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει συνειδησιν τοῦ πράγματος τούτου. Ὅταν λοιπὸν ἀνεργάστοι μᾶζαι φέρονται ἐκεῖθεν κἀκεῖσε, ἡ Ὁρθοδοξία διδάσκει εἰς τὰ τέκνα τῆς σύνεσιν, σωφροσύνην, μεσότητα, ἡπιότητα, ἀποχὴν ἀπὸ ἀκρότητας καὶ ὑπερβολάς. Αὐτὴ εἶναι ἡ κοινωνικὴ ἀποστολὴ τῆς, νὰ κηρύξῃ εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀγάπην, τὴν δικαιοσύνην, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀλήθειαν.

Καὶ πόσον λείπουν ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὸν σύγχρονον κόσμον, ὅταν ἡ κοινωνικὴ ἀδικία, ἡ ἀκαταστασία καὶ ὁ πόλεμος προήχθησαν ἀπὸ ἐξαιρέσιν εἰς κανόνα, καὶ καθημερινῶς παριστάμεθα μάρτυρες τῆς βίας καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως; Ὅταν μάλιστα ὁ «ἰσλαμικὸς φανατισμός» καὶ ὁ «λατινικὸς ἱμπεριαλισμός», ὅπως ἀναφέρετε Ὑμεῖς Μακαριώτα-

τε εις επίκαιρον μήνυμά Σας πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, συνύφανον τὴν δόλιον πλεκτάνην των μὲ ἓναν καὶ μόνον σκοπὸν νὰ συρρικνώσουν ἢ ἀκόμη καὶ νὰ ἐξαφανίσουν ὅ,τι ὑγιὲς καὶ ἐλπιδοφόρον ὑπάρχει μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν προσωπειῶν καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῆς κενότητος τῶν «ἐκ βαθέων» διαλογισμῶν των.

★ ★ ★

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ οἱ λόγοι τοῦ οὐρανοβάμονος Παύλου «ἐποίησε ἐξ ἐνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ὀρίσας τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν» (Πράξ. 18,26) ὑπὲρ ποτε καὶ ἄλλοτε σήμερον εἰς τὸν σπαρασσόμενον κόσμον μας καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὴν εὐφλεκτον περιοχὴν τῶν Βαλκανίων μᾶς ὑποχρεώνουν νὰ ἀνατρεξώμεν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων, ἐν πεποιθήσει ὅτι τὸ αἷμα τοῦ Σταυρωθέντος καὶ Ἀναστάντος Χριστοῦ ρέει εἰς τὰς φλέβας πάντων ἡμῶν.

Διότι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἔπαυσε νὰ εἶναι ὁ μοναδικὸς φορεὺς προβολῆς, διακηρύξεως καὶ ἀποδείξεως ὅτι ὄντως ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ κόσμου. Καὶ αὐτὸ καθίσταται πλέον σαφὲς ἐὰν συνειδητοποιήσῃ κανεὶς ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὑπῆρξε ὁ μοναδικὸς συμπαραστάτης τῶν πάντοτε δοκιμαζομένων ὑπὸ πειρασμῶν διαφόρων ὀρθοδόξων λαῶν. Αὕτη διεφύλαξε ἀλώβητον τὴν πίστιν, τὴν παράδοσιν, τὴν ἐθνικότητα, τὸ πολιτιστικὸν παρελθόν, τὰ γράμματα, τὴν παιδείαν, τὴν ἔννοιαν τῆς ἐπιβιώσεως, τὴν ἔννοιαν τῆς θυσίας διὰ τὴν ζωὴν, τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν. Ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξε καὶ εἶναι δι' αὐτοὺς ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἐπιβεβαίωσις τῆς αὐτοσυνειδησίας των, ὅπως ἀπέδειξαν τὰ ἐπακολουθήσαντα τὴν πτώσιν τοῦ ἀθεϊστικοῦ ὕλισμοῦ γεγονότα.

★ ★ ★

Ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ὁ φύλαξ, ὁ ἐνεργὸς καὶ δυναμικὸς, ὁ ὁποῖος ἔχει συλλάβει, ἐρμηνεύσει καὶ διακηρύξει τὴν ἀληθὴ πίστιν καὶ παράδοσιν καὶ δὲν ἀποτελεῖ μέτρον στατικὸν καὶ ἄκαμπτον ἀλλὰ τρόπον ζωῆς ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ τὸν ἄνθρωπον γενικώτερον. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι ἔννοια καὶ πράξις ἀποβλέπουσα εἰς τὴν συντήρησιν τῶν κεκτημένων. Εἶναι ἡ ἀρμονικὴ σύζευξις αὐστηρότητος καὶ φιλανθρωπίας, παραδόσεως καὶ προσαρμογῆς. Εἶναι δημιουργικὴ κίνησις καὶ ζωὴ, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸ παρελθόν ἀλλὰ διαρκὴς καρποφορία αὐτοῦ τοῦ παρελθόντος εἰς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι μόνον παρελθόν ἀλλὰ ἡ δυναμικὴ μεταμόρφωσις τοῦ ἐκάστοτε παρόντος. Καλεῖται μέσα

ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν παράδοσίν της, νὰ πείσῃ τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον διὰ τὴν γνησιότητά της, τὴν μοναδικότητά της, τὴν δυνάμιν της νὰ ἀποκριθῇ μόνη αὐτῇ, εἰς τὰς ἀγωνίας του καὶ νὰ τὸν λυτρώσῃ ἀπὸ τὸ ἄγχος του.

Κάτοχος, αὕτη μόνη, τῆς ἀνοθεύτου εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἔχει ὡς σύμμαχόν της μίαν ἀκατανίκητον δύναμιν, τὴν δύναμιν τῆς ἀληθείας καὶ συνεχίζει τεταμένη πάντοτε τὴν μεγάλην ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολὴν της ἐπιμαρτυροῦσα καθ' ἡμέραν τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου «καὶ πύλαι Ἰδοῦ οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς» (Ματθ. 16,18).

Ἡ Ὁρθοδοξία διατηρεῖ τὸ μεγαλεῖον της ὄχι μόνον εἰς τὸν θρίαμβον ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν θυσίαν της. Ὁ Γολγοθᾶς δὲν τὴν τρομάζει διότι πιστεύει ὅτι ὅπου ὑπάρχει ἀλήθεια ὑπάρχει καὶ Γολγοθᾶς, καὶ χωρὶς αὐτὸν ἡ Ἀνάστασις δὲν θὰ εἶχε ἀξίαν. Ὁ σταυρὸς, ἡ θυσία ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀνάστασις εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἡ καθημερινὴ ἐμπέδωσις αὐτοῦ τοῦ μεγαλείου καὶ αὐτοῦ τοῦ μηνύματος πρὸς τὸν σύγχρονον κόσμον, ὅπου τὸ σκότος ἐπύκνωσεν καὶ ἡ αἰσιοδοξία τῆς ἀνατολῆς ἤδη εὕρισκει εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν τὴν ἔκφρασίν της.

Μακαριώτατε Δέσποτα,

Ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ τούτου βράχου, ἐπανελήφθη μόλις πρὸ ὀλίγου ὑφ' Ὑμῶν τὸ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἐλπιδοφόρον μήνυμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «τοὺς χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς τανῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν». Ἡ τότε γενομένη πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀναγγελία τῆς φωτοφόρου ἐπιφανείας τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἐπαναλαμβανομένη σήμερον μέσα εἰς τὸ πυκνὸν σκότος τῆς ἀποστασίας τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, αὐτὴν τὴν ὥραν τοῦ μεγάλου πειρασμοῦ, καθ' ἣν ἐπλέονασεν ἡ ἁμαρτία, εὐχηθῆτε, Μακαριώτατε Δέσποτα, νὰ μεταποιηθῇ εἰς ἀναγγελίαν τῆς ἐπιφωσκούσης ἡμέρας, καθ' ἣν θὰ ὑπερπερισεύσῃ ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, ἡ πᾶσιν ἀνθρώποις σωτήριος. «Ἡ νῦν προέκοψεν, ἤγγικεν ἡ ἡμέρα» ἡ ἡμέρα καὶ ἡ ὥρα τῆς Ὁρθοδοξίας.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητὲς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνετα κανονικὰ ἡ ἀποστολὴ τῶν Περιοδικῶν.

Τηλ. 72 18 308, 72 51 149. Fax 72 26 597

Τὸ AIDS στὴν προοπτικὴ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου

Ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁμως μεριὰ ἔχουν «δίκαιο» ὅταν ἀρνοῦνται τὶς ὑπηρεσίες τους στοὺς φορεῖς καὶ πάχοντας ἀπὸ AIDS, γιατί, δυστυχῶς, αὐτὸ εἶναι τὸ ἥθος τῆς κοινωνίας μας. Ἀπὸ τὰ μικρὰ μας χρόνια, μέσα ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν οἰκογένεια, τὴν κοινωνία καὶ τὸ σχολεῖο, μαθαίνουμε ὡς τρόπο καὶ φιλοσοφία ζωῆς τὴν φιλαυτία, νὰ ἀγαποῦμε τὸν ἑαυτὸ μας, νὰ περιορίζομαστε στὸ ἄτομό μας, στὴν οἰκογένειά μας καὶ νὰ μὴν βλέπουμε τίποτα πέρα ἀπὸ αὐτὴν. Δὲν ἔχουμε

πέθανε πάμπωχος. Ἐπίσης ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀπέδειξε ὅτι οἱ ἅγιοι ἔδειξαν ἰδιαίτερη φροντίδα στοὺς λεπρούς. Ὁ Μ. Βασίλειος μόνος του περιποιόταν τοὺς λεπρούς καὶ μάλιστα ἀσπάζοταν τὶς πληγές τους. Οἱ ἀσκητὲς ἐπαιρναν λεπρούς στὰ κελιά τους γιὰ νὰ τοὺς περιποιηθοῦν. Ἄπειρα εἶναι τὰ παραδείγματα, ἀλλὰ δὲν θὰ κάνουμε εὐρύτερη ἀνάλυση καὶ ἀνάπτυξη αὐτῶν. Τὸ γεγονός εἶναι ὅτι οἱ ἅγιοι ποὺ ἀγαποῦν τὸν Θεὸ εἶναι τρομερὰ εὐαίσθητοι στὸν ἀνθρώπινο πόνο. Εἶναι ἀδύνατον κανεὶς νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸ καὶ νὰ μὴν ἀγαπᾷ τοὺς ἀδελφούς του, ποὺ εἶναι τέκνα Θεοῦ.

Τοῦ ἀρχιμ. κ. **ΙΕΡΟΘΕΟΥ Σ. ΒΛΑΧΟΥ**, Ἱεροκήρυκος καὶ Δ/τοῦ Νεότητος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

μάθει τὴν ὑπέρβαση τοῦ ἐγωῖσμου, τοῦ ἀτόμου, τὴν θυσία καὶ τὴν προσφορά. Θεοποιήσαμε τὴν υἱεὶα καὶ τὸν ἑαυτὸ μας. Σὲ μιὰ τέτοια κοινωνία πῶς νὰ ἀπαιτήση κανεὶς νὰ ὑπερβαῖν τὸν θάνατο; Πραγματικά, αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα τῆς συγχρόνου ἐποχῆς.

2. Προσωπικὴ εὐαίσθησία

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐκθέτει καὶ τὴν προσωπικὴ του θλίψη γιὰ τὴν στάση τῆς κοινωνίας ἀπέναντι στοὺς λεπρούς. Σὲ μιὰ ἀποστορὴ τοῦ λόγου του λέγει: «Ἐγὼ μὲν οὐδὲ ἀδακρυτὶ φέρω τὸ τούτων πάθος, καὶ τῇ μνήμῃ συγχέομαι». Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ ἀπὸ ἄλλα κείμενά του ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἀρκετὰ εὐαίσθητος ἄνθρωπος. Ἄλλωστε, αὐτὸ εἶναι τὸ ἀληθινὸ γνῶρισμα τῶν ποιμένων. Δὲν μένουν ἀσυγκίνητοι ἀπὸ τὸ δράμα τῶν συνανθρώπων τους. Ἐτοί κλαίει καὶ συγχύζεται ἀπὸ τὴν ἐνθύμηση τῆς καταστάσεως τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν. Προτρέπει δὲ τοὺς ἀκροατὰς του νὰ συμπάσχουν καὶ αὐτοὶ μαζί του.

Ἡ ἀγάπη τοῦ πρὸς τοὺς πάσχοντας τῆς ἐποχῆς του φαίνεται καὶ σὲ ἓνα ἄλλο σημεῖο τοῦ λόγου του. Εὐχεται νὰ μὴ συμβῇ σ' αὐτὸν νὰ πλουτίσῃ, νὰ εἶναι εὐδιάθετος, νὰ ἔχῃ ἀρκετὴ τροφή, προστασία καὶ στέγη, ὅταν δὲν ἀναπαύῃ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀνάγκη. Λέγει πολὺ παραστατικά: «Μὴ μοι γένοιτο, μὴ δὲ πλουτεῖν τούτων ἀπορουμένων' μήτε εὐεκεῖν, εἰ μὴ βοηθοῖν τοῖς τούτων τραύμασι' μὴ τροφῆς ἱκανῶς ἔχειν, μὴ σκέπης, μὴ ὑπὸ στέγην ἀναπαύεσθαι, εἰ μὴ καὶ ἄρτον ὀρέξαιμι, καὶ μεταδοῖν ἐσθῆτος εἰς δύναμιν καὶ ὑπὸ στέγην ἀναπαύσαιμι».

Τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου δὲν εἶναι ρητορικά σχήματα. Ὁ ἴδιος ἔδειξε στὴν ζωὴ του ὅτι ἀγαποῦσε ὑπερβολικὰ τοὺς πτωχοὺς, καὶ γενικὰ τοὺς ἀδελφούς του, διέθεσε σ' αὐτοὺς ὅλη τὴν πατρικὴ περιουσία του,

3. Υἱεὶα καὶ ἀσθένεια

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος μὲ ἀφορμὴ τὴν ὁμιλία του γιὰ τοὺς λεπρούς, βρίσκει τὴν εὐκαιρία νὰ κἀνῃ καὶ μερικὲς ὑπέροχες παρατηρήσεις πάνω στὸ θέμα τῆς υἱεὶας καὶ τῆς ἀσθενείας. Καὶ αὐτὸ γιατί οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς του, ὅπως καὶ οἱ σύγχρονοι, θεοποιοῦσαν τὴν υἱεὶα καὶ περιφρονοῦσαν τὴν ἀσθένεια. Ὅμως τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικά. Ἡ Ἐκκλησία βλέπει τὰ θέματα αὐτὰ μέσα ἀπὸ διαφορετικὴ ὀπτικὴ γωνία.

Σὲ ἓνα σημεῖο τοῦ λόγου του συνοψιὰ: «Διὰ τοῦτο μήτε υἱεὶαν πᾶσαν θαυμάζωμεν, μήτε νόσον διαπτύμεν». Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ θαυμάζῃ ὑπεβολικὰ τὴν υἱεὶα του, οὔτε νὰ περιφρονῇ τὴν ἀσθένειά του. Καὶ αὐτὸ γιατί ὑπάρχει σοβαρὸς πνευματικὸς λόγος. Πολλὲς φορὲς μὲ τὴν υἱεὶα συμπορεύεται ἡ ἁμαρτία. Λόγω τῆς σωματικῆς υἱεὶας ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτάνει καὶ αὐτὸ ἔχει αἰώνιες συνέπειες. Ἐπίσης ὑπάρχουν ἀσθενεῖς ποὺ μὲ τὴν ἀσθένεια ἀνεδείχθησαν νικητὲς ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας, ὅπως ὁ μακάριος Ἰωβ, ὁ ὁποῖος, καίτοι ὑπέφερε ἀπὸ τὴν λέπρα, ἐν τούτοις «πολύ τι τῶν ὑγιαίνοντων αἰδεσιμώτερος», δηλαδὴ ἀπεδείχθη περισσότερο ἀξιοσέβαστος ἀπὸ τοὺς υἱεῖς. Γι' αὐτὸ ὁ ἅγιος Γρηγόριος λέγει ἐπιγραμματικά: «Ἀλλὰ εἰδῶμεν καὶ υἱεὶαν περιφρονεῖν ἀσύνετον, ἥς καρπὸς ἁμαρτία, καὶ νόσον τιμὰν ὁσίαν, αἰδοῦμενοι τοὺς διὰ πάθους νικήσαντας». Στὸν λόγο αὐτὸ φαίνεται ὅτι ὑπάρχει υἱεὶα ἀσύνετη καὶ νόσος ὁσία.

Ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι ὑπέροχος ἂν τὸν προσαρμόσουμε καὶ στὰ σύγχρονα δεδομένα. Ἡ ποιμαντικὴ πείρα ἔχει ἀποδείξει ὅτι εἶναι εὐκολότερο νὰ ὁμιλῇ κανεὶς γιὰ τὸν Θεό, γιὰ τὸν θάνατο καὶ τὴν ὑπέρβασή του, σὲ ἀνθρώπους ποὺ πάσχουν ἀπὸ διάφορες ἀσθενεῖες, παρὰ σὲ υἱεῖς ποὺ ζοῦν σὰν μεθυσμένοι. Ἐχουμε παρατηρήσει ὅτι ὅσοι πάσχουν ἀπὸ AIDS ἔχουν μιὰ τρομερὴ ἀνασφάλεια καὶ γι' αὐτὸ προστρέχουν στὴν Ἐκκλησία καὶ στὸν Θεό. Αὐτὸ εἶναι ἀρκετὰ σημαντικὸ σημεῖο, ἀφοῦ πολλοὶ υἱεῖς ἀδιαφοροῦν καὶ συγχρόνως ἁμαρτάνουν χωρὶς δισταγμό. Τελικὰ οἱ εὐαίσθητοποιημένοι ἄνθρωποι ἔχουν μεγαλύτερη ἀξία γιὰ τὸ Χριστιανισμό. Γι' αὐτὸ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 393 τοῦ ὑπ' ἀρ. 11 τεύχους.

ένας ασθενής του AIDS μπορεί να έχει περισσότερη Χάρη από τον Θεό, να οδηγείται στον θάνατο, έχοντας όμως ξεπεράσει τον θάνατο, και τελικά μπορεί το σώμα του να αγιασθή από την Χάρη του Θεού, παρά την υπάρχουσα ασθένεια, ενώ άλλοι διαθέτουν υγεία και όμως τα σώματά τους είναι κατοικητήρια των δαιμόνων και έδρα των παθών. Τα όσα λέγαμε προηγουμένως συντονίζονται μέσα στο πνεύμα των λόγων του αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου. Γράφει σε ένα σημείο, αναφερόμενος στην πνευματική ασθένεια των ακροατών του: «Τί ταῦτα, ὦ φίλοι καὶ ἀδελφοί; τί νοσοῦμεν καὶ αὐτοὶ τὰς ψυχάς, νόσον πολλὴ τῶν σωμάτων χαλεπωτέραν;». Μιλώντας σε υγιείς ανθρώπους, που δείχνουν ἀσπλαχνία καὶ ἀσυμπάθεια στους λεπρούς, τους χαρακτηρίζει ἀρρώστους κατὰ τὴν ψυχὴ καὶ εἶναι σε χειρότερη κατάσταση ἀπὸ τοὺς ἀρρώστους στὸ σῶμα. Αὐτὸ συμβαίνει γιατί ἡ σωματικὴ ἀσθένεια προέρχεται παρὰ τὴν θέλησή μας, ἐνῶ ἡ ψυχικὴ ἀσθένεια μὲ τὴν ἴδια μας τὴν ἐλεύθερη προαίρεση. Ἡ πρώτη (ἡ σωματικὴ ἀσθένεια) καταλύεται μὲ αὐτὴν τὴν ζωὴ, ἐνῶ ἡ δεύτερη (ἡ ψυχικὴ ἀσθένεια) μᾶς ἀκολουθεῖ καὶ μετὰ τὸν θάνατο. Ἡ πρώτη ἐπισύρει τὸν οἶκτο, ἐνῶ ἡ δεύτερη ἐπισύρει τὸ μῖσος αὐτῶν ποὺ ἔχουν νοῦν.

Αὐτὰ ἰσχύουν καὶ γιὰ τὴν ἀσθένεια τοῦ AIDS. Βέβαια, ὑπάρχει διαφορὰ ἀπὸ τὴν ἄποψη ὅτι ἡ ἀσθένεια τοῦ AIDS δὲν εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴν προσωπικὴ μας ἐλευθερία, ἀφοῦ ὅταν ἐξασκή κανεὶς τὴν ἐγκράτεια, ὅταν στέκεται στὸν φυσικὸ νόμο καὶ σέβεται τὸν γάμο του, δὲν πέφτει σὲ πολλὲς τέτοιες περιπτώσεις. Αὐτὸ λέγεται γιὰ τίς περιπτώσεις ποὺ ὁ ἴσος τοῦ AIDS εἶναι καρπὸς καὶ ἀποτέλεσμα μιᾶς ἀχαλίνωτης σεξουαλικῆς ζωῆς. Δὲν ἰσχύει σὲ ὅλες τίς περιπτώσεις, γιατί γνωρίζουμε ὅτι ὑπάρχουν περιπτώσεις ἀσθενῶν ποὺ ἔχουν μολυνθῇ ἀπὸ μεταγγίσεις αἵματος καὶ ἀπὸ τὴν κνοφορία. Πάντως καὶ σὲ τέτοιες περιπτώσεις, ὅταν ὁ ἄνθρωπος στρέφεται στὸν Θεὸ καὶ ζητᾷ τὴν Χάρη Του, ὅταν ζῇ ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ καὶ ξεπερνᾷ τὸν θάνατο, εἶναι προτιμότερος ἀπὸ τὸν ὑγιὲ κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἀρρωστο κατὰ τὴν ψυχὴ.

4. Ἀντιμετώπιση τῶν λεπτῶν καὶ τῶν φορέων AIDS

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὅπως καὶ κάθε ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἀρκεῖται μόνον στὴν παρουσίαση τῶν «ἐνδείξεων» τῆς ἀσθενείας, ἀλλὰ προχωρεῖ καὶ στὴν θεραπεία τῆς. Αὐτὸ εἶναι πάρα πολὺ σημαντικό, γιατί διαφορετικὰ ὁ λόγος εἶναι θεωρητικὸς καὶ ἀνεφάρμοστος. Θὰ ἐπικεντρώσουμε τὸν λόγο σὲ τρία βασικά σημεία:

Τὸ πρῶτο εἶναι ὅτι πρέπει νὰ θεωροῦμε τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ὡς εἰκόνες Θεοῦ καὶ ἀδελφούς μας. Μᾶς συνδέουν κοινοὶ δεσμοὶ φύσεως, αἵματος, καταγωγῆς, ὄντολογίας. Οἱ λεπροὶ, ὅπως καὶ οἱ φορεῖς ἢ πάσχοντες ἀπὸ AIDS, εἶναι «οἱ κατὰ Θεὸν ἡμῶν ἀδελφοί», «οἱ τὴν αὐτὴν ἡμῖν λαχόντες φύσιν», ἀφοῦ ἔχουμε τὸ ἴδιο σῶμα καὶ τὴν ἴδια ψυχὴ, «οἱ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ λαχόντες ὁ-

μοίως ἡμῖν, καὶ φυλάσσοντες ἴσως ἡμᾶς εἰ καὶ τὰ σώματα διεφθάρησαν». Εἶναι φοβερὸς αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ ἀγίου Γρηγορίου. Δηλαδή οἱ λεπροὶ, παρὰ τὴν διαφθορὰ τῶν σωμάτων τους, ἔχουν τὸ κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καὶ ἴσως τὸ διατηροῦν καθαρότερο ἀπὸ ἡμᾶς. Ἐπίσης, οἱ λεπροὶ ἔχουν ἐνδυθῇ τὸν ἴδιο τὸν Χριστὸ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπο, ἔλαβαν τὸν ἴδιο ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος, μετέχουν τῶν ἰδίων «νόμων, λογίων, διαθηκῶν, συνάξεων, μυστηρίων, ἐλπίδων». Καὶ γι' αὐτοὺς πέθανε ὁ Χριστὸς, εἶναι συγκληρονόμοι τῆς ἁνῶ ζωῆς, καὶ αὐτοὶ συνθάπτονται μὲ τὸν Χριστὸ καὶ ἀναστένονται μαζί Του, ἐὰν βεβαίως συμπάσχουν, ὥστε νὰ συνδοξαστοῦν.

Ὅταν σκεπτόμαστε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, καὶ ὅταν βλέπουμε μέσα ἀπὸ αὐτὸ τὸ πρίσμα τοὺς ἀσθενεῖς τοῦ AIDS, τότε πολὺ διαφορετικὴ θὰ εἶναι ἡ στάση μας ἀπέναντί τους. Θὰ τοὺς ἀγαποῦμε πολὺ καὶ θὰ ἐνδιαφερόμαστε γι' αὐτούς. Δὲν θὰ τὸ κάνουμε ἀνθρωπιστικὰ καὶ οὐμανιστικὰ, ἀλλὰ θεολογικὰ, ἀφοῦ αὐτοὶ εἶναι εἰκόνες τοῦ Θεοῦ καὶ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Μπορεῖ δὲ μὲ τὸν ἀγῶνα ποὺ κάνουν νὰ ἀξιωθοῦν τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, ἐνῶ οἱ μὴ προσβεβλημένοι ἀπὸ τὸ AIDS νὰ τὴν χάσουν.

Τὸ δεύτερο σημεῖο εἶναι ὅτι δὲν πρέπει νὰ φοβόμαστε τὴν μετάδοση, ὅταν αὐτὸς ὁ φόβος μᾶς κάνει νὰ ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὴν κατάστασή τους. Πραγματικά, πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν φόβο τῆς μόλυνσης ἀποφεύγουν νὰ προσφέρουν βοήθεια σὲ τέτοιες περιπτώσεις.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος προτρέπει: «ὄρεξον τροφήν, ὄρεξον ῥάκος, προσένεγκε φάρμακον, κατάδησον τραύματα, ἐρώτησόν τι περὶ τῆς συμφορᾶς, περὶ καρτερίας φιλοσόφησον, θάρσηνον, πρόσελθε». Θὰ πρέπει νὰ πλησιάζουμε τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς βοηθοῦμε, χωρὶς νὰ ὑπολογίσουμε τὴν μόλυνση. Γι' αὐτὸ λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος «οὐ μὴ μεταλάβοις τοῦ πάθους, κἂν οἱ λίαν ἄβροϊ τοῦτο νομίζωσι λόγοις ματαίοις ἡπατημένοι». Δηλαδή, ἔστω κι ἂν οἱ λεπτεπίλεπτοι λέγουν τέτοια ἀπατηλὰ λόγια δὲν μολύνεται κανεὶς. Τὰ λέγει αὐτὰ ὁ ἅγιος Γρηγόριος σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ λέπρα πραγματικὰ ἦταν κολητικὴ καὶ ἀθεράπευτη ἀσθένεια, δὲν ὑπῆρχαν, δηλαδή, φάρμακα. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος στηρίζει τὴν πεποίθηση τῆς μὴ μεταδοτικότητός της στὴν πίστη στὸν Θεό. Γι' αὐτὸ, ἔστω κι ἂν ὑπάρχουν ὑποψίες, πρέπει νὰ βοηθᾷ κανεὶς τοὺς λεπρούς μὲ πίστη στὸν Θεό. «Τῇ πίστει θάρσηνον» νικησάτω τὴν δειλίαν ὁ οἶκτος· ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος τὴν ἀπαλότητα». Πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ λάβῃ θάρρος ἀπὸ τὴν πίστη. Ἡ λύπη γιὰ τὴν ἐλεεινὴν κατάσταση τῶν πασχόντων πρέπει νὰ νικήσῃ τὴν δειλίαν, καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ νὰ νικήσῃ τὴν ἀπαλότητα. Καὶ πάνω ἀπὸ ὅλα «στήτω πρὸ τῶν φιλοσάρκων λογισμῶν ἡ εὐσέβεια».

Φιλόσαρκοι λογισμοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ συνδέονται μὲ τὴν φιλαντία, μὲ τὸν ἀτομισμό, μὲ τὴν ἀτομικὴ μας καλοπέραση. Εἶναι οἱ λογισμοὶ ποὺ κάνουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀποστρέφονται τοὺς ἀσθενεῖς γιὰ νὰ μὴν μολυνθοῦν,

που κάνει μερικούς γιατρούς να θέτουν πιδ πάνω από την αγάπη την φιλαυτία, που κάνει τους ανθρώπους να μη προσφέρουν βοήθεια στους έχοντας ανάγκη. Όλοι αυτοί οι λογισμοί που ενεργούν ως χείμαρροι, ως ποταμοί ισχυροί, ως ποτάμια ρεύματα, πρέπει να σταματήσουν από την ευσέβεια. Πάνω από όλα πρέπει να τεθή η ευσέβεια, που συνιστά την αγάπη προς τον Θεό και τους αδελφούς. Γι' αυτό ο άγιος Γρηγόριος συνιστά: «Μη παρίδης, μη παραδράμης τὸν ἀδελφόν, μη ἀποστραφῇς ὡς ἄγος, ὡς μίσημα».

Τὸ τρίτο εἶναι ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται στοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐγκαταλείπουν ἀβοήθητους τέτοιους ἀνθρώπους. Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ ἅγιος Γρηγόριος παρουσιάζει καὶ ἐλέγχει. Σκιαγραφεῖ μὲ καταπληκτικὲς εἰκόνες καὶ λέξεις τὴν νοοτροπία μερικῶν Χριστιανῶν ποὺ ἤθελαν ὅλα νὰ τὰ συμβιβάζουν στὴν ζωὴ τους. Καὶ νὰ εἶναι Χριστιανοί, μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ νὰ προσέχουν ἐπιμελῶς τὸν ἑαυτὸ τους καὶ τὴν καλοπέρασή τους. Ὅμως δὲν συμβιβάζονται αὐτὰ ὅταν μάλιστα παραβαίνονται οἱ ἐντολὲς τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Οἱ Χριστιανοὶ ἀνῆκουν σὲ ἓνα ἅγιο ἔθνος, εἶναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἐχουν ἀξιοθῆ νὰ ἔχουν μεγάλο ὄνομα. Ἀποτελοῦν «τὸ ἅγιον ἔθνος, τὸ βασιλεῖον ἱεράτευμα», εἶναι «ὁ περιούσιος λαὸς καὶ ἐξαιρετός, ὁ ζηλωτὴς καλῶν ἔργων καὶ σωτηρίων, οἱ Χριστοῦ μαθηταὶ τοῦ πράου καὶ φιλανθρώπου». Ἐπειδὴ ἀνῆκουν σ' αὐτὸν τὸν λαό, γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ παραβλέπουν τοὺς λεπροὺς, οὔτε νὰ τοὺς ἐγκαταλείπουν σὰν νὰ εἶναι νεκροί, μολυσμένοι, σὰν νὰ εἶναι τὰ ἀγριότερα τῶν θηρίων καὶ τῶν ἐρπετῶν. Μιὰ τέτοια διαγωγή δὲν ἀρμόζει στοὺς Χριστιανοὺς ποὺ εἶναι θερέμματα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ Ποιμένου, ἀλλὰ οὔτε καὶ στὴν ἀνθρώπινη φύση ποὺ νομότησε τὴν συμπάθεια.

Ὅμως ἡ πραγματικότητα ἦταν διαφορετικὴ. Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ παρουσιάσουμε μὲ τὴν δική μας γραφίδα τὸν ὠραῖο λόγο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ποὺ ἀναλύει τὴν νοοτροπία τῶν Χριστιανῶν τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐποχῆς μας. Οἱ λεπροὶ ταλαιπωροῦνται στὴν ἔρημο, ἐνῶ οἱ Χριστιανοὶ κατοικοῦν σὲ πολυτελῆ σπίτια, ποὺ εἶναι διακοσμημένα μὲ πολυτελεῖς πέτρες μὲ χρυσάφι, ἀσήμι, ψηφιδωτὰ καὶ ζωγραφικὴ. Οἱ λεπροὶ ὑποφέρουν ἀπὸ τὸ κρύο μὲ τρίχινὰ καὶ ξεσκισμένα ἐνδύματα, ἐνῶ οἱ Χριστιανοὶ φοροῦν μαλακά, λινὰ καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα. Οἱ λεπροὶ δὲν ἔχουν τὴν ἀναγκαῖα τροφὴ γιὰ νὰ κορέσουν τὴν πείνα τους, ἐνῶ οἱ Χριστιανοὶ ζοῦν μὲ τρυφὴ καὶ καλοπερνοῦν, ἀφοῦ ἐπιδιώκουν νὰ ἔχουν τραπέζια φορτωμένα ἀπὸ κρέατα καὶ περιβάλλονται ἀπὸ πολλοὺς περιποιημένους ὑπηρέτας καὶ ἑκλεκτοὺς μαγεῖρους καὶ ὁ ἀγῶνας ἀποβλέπει στὸ «τὴν λίχνην (λαίμαργον) ἡμῖν καὶ ἀχάριστον κολακεύσαι γαστέρα, τὸ βαρὺ φορτίον καὶ ἀρχέκακον, τὸ ἀπληστότατον θηρίον καὶ ἀπιστότατον».

Τὸ ὅλο πνεῦμα καὶ ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα τοῦ λόγου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου εἶναι ὅτι οἱ Χριστιανοὶ

πρέπει νὰ βοηθοῦν τοὺς λεπροὺς καὶ γενικὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκη, νὰ θυσιάζουν τὸν ἑαυτὸ τους ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν πλησίον τους. Ἡ κένωση τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἐνανθρώπησή Του εἶναι τὸ μέτρο τῆς δικῆς μας ἀγάπης. Μόνον ἔτσι θὰ πλουτίσῃ κανεὶς ἀπὸ τὴν θεότητα. Ὅταν δὲν κενώσῃ τὸν ἑαυτὸ του, δὲν μπορεῖ νὰ πλουτίσῃ. Ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς εἶναι τὸ κριτήριον τῆς πνευματικῆς ζωῆς ποὺ ἔχουμε καὶ τὸ μέτρο τῆς πνευματικῆς προκοπῆς.

Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ ποὺ κάναμε στὸν λόγο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου δείχνει τὴν εὐαισθησία τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι στοὺς πάσχοντες. Ὅ,τι λέγει ὁ ἅγιος γιὰ τοὺς λεπροὺς τῆς ἐποχῆς του, ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ φορεῖς τοῦ AIDS τῆς ἐποχῆς μας. Ἐχουν μιὰ καταπληκτικὴ ὁμοιότητα, τόσο ὡς πρὸς τὴν ψυχολογία τῶν ἀσθενῶν ὅσο καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀντιμετώπιση τῆς κοινωνίας. Μὲ αὐτὸ τὸ πρίσμα φαίνεται ὅτι οἱ ἅγιοι εἶναι πάντοτε ἐπίκαιροί καὶ οὐσιαστικοί. Ἀσχολοῦνται μὲ τὰ ὑπερβιακὰ προβλήματα ποὺ βασανίζουν τοὺς ἀνθρώπους, μὲ τὸν τρόπο τῆς θεραπείας τους, μὲ τὴν ὑπόδειξη τῆς ἀληθινῆς πορείας γιὰ τὴν εὐρεση ζωῆς καὶ νοήματος γιὰ τὴν ζωὴ, μὲ τὴν ἀντιμετώπιση κοινωνικῶν προβλημάτων. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κοινωνία πρέπει νὰ διαποτισθῇ ἀπὸ τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων.

Μιλώντας κάπου τώρα τελευταῖα γιὰ τὸ πῶς ἀντιμετώπισε τοὺς λεπροὺς ὁ Μ. Βασίλειος καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, καθὼς ἐπίσης καὶ ἄλλοι ἅγιοι, μοῦ τέθηκε ἡ ἐξῆς ἐρώτηση: «Ἐσεῖς ἂν βρισκόσασταν μπροστὰ σὲ ἓναν πάσχοντα ἀπὸ τὸ AIDS θὰ κάνατε τὸ ἴδιο;»

Μεταξὺ τῶν ἄλλων εἶπα καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Ὅταν ἀναφέρθηκα στοὺς ἁγίους αὐτοὺς ἤθελα νὰ φανερώσω ποῖα εἶναι ἡ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας καὶ ποῖα εἶναι ἡ νοοτροπία τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν φιλόσαρκους λογισμοὺς. Οἱ ἅγιοι ὑποδεικνύουν ἓναν τρόπο ζωῆς ποὺ διαπνέεται ἀπὸ τὴν φιλοθεΐα καὶ τὴν φιλανθρωπία. Ξέρω δὲ ὅτι ὑπάρχουν καὶ σήμερα ποιμένες ποὺ ἔχουν τέτοια εὐαισθησία, καθὼς ἐπίσης καὶ Χριστιανοὶ μὲ ἡρωϊκὸ φρόνημα, ποὺ θυσιάζουν τὴν ζωὴ τους γιὰ τὸ καλὸ τῶν συνανθρώπων τους. Αὐτὸ γιὰ μένα εἶναι σημαντικό, γιατί δείχνει ὅτι ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἐνεργεῖ σὲ κάθε ἐποχῇ. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐκκλησιαστικὸ φρόνημα καὶ τὸ ὁρθόδοξο ἥθος.

»Εὐχομαι, καὶ εὐχηθῆτε καὶ σεῖς γιὰ μένα, ὅταν εὐρεθῶ σὲ παρόμοιες περιπτώσεις νὰ συντονιστῶ σὲ αὐτὴν τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν ὅμως δὲν τὸ κάνω τότε αὐτὸ θὰ εἶναι μεγάλη μου πτώση καὶ θὰ ζητήσω τὸ ἔλεος ἀπὸ τὸν Θεό».

Πραγματικά, ἡ ἀντιμετώπιση τῶν πασχόντων ἀπὸ AIDS πρέπει νὰ γίνεται μέσα σὲ θεολογικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ πλαίσια. Νὰ τοὺς αἰσθανόμαστε ὡς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀδελφοὺς μας καὶ ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν δοῦμε τὰ πράγματα μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν προοπτικὴ, τότε πιστεύω θὰ ἐνεργοῦμε σωστὰ καὶ προπαντὸς ὁλοκληρωμένα. Διαφορετικὰ θὰ ἀντιμετωπίζουμε τὸ θέμα ἀποσπασματικά.

(Τέλος)

ΘΕΟΤΟΚΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ περισυλλογὴ τοῦ ἱ. Δεκαπενταυγούστου μᾶς θέτει, ἐνώπιον τῆς ἀγιωτέρας καὶ προσφιλεστέρας, μετὰ τὸν Θεάνθρωπον Χριστόν, γυναικείας φυσιογνωμίας, τὰ δυσδιήγητα μεγαλεῖα τῆς Ὁποίας, τὴν καθιστοῦν καθ' ἀπάσας τὰς γενεάς, ἀξιομακάριστον!...

Τὰ περὶ τῆς Θεοτόκου, κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ συνεπτυγμένως καὶ φειδωλῶς ἐδιδάσκοντο, ὡς «δόγματα μυστι-

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. **Εὐθυμίου Ἐλ. Ἐλευθεριάδου**
Ὑμνογράφου τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας

κά», ἐν μόνοις τοῖς λόγοις τῶν Πατέρων, στοιχειωδῶς ἀναφερόμενα καὶ ὑπαινισσόμενα, κατὰ τινα γενικὴν ἀπόρρητον ἀπόκρυψιν καὶ τὰ θεμελιούμενα, ἐπὶ τῆς Ἀγ. Γραφῆς καὶ φυλασσόμενα, ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ συνειδήσει τῆς Ἀποστολικῆς καὶ Μεταποστολικῆς Ἐκκλησίας, μέχρι τῆς Πρώτης Ἀγ. Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Νίκαια 325), ἥσαν οὐχί, ὡς κήρυγμα, ἀναφανδὸν καὶ δημοσίως ἐκτιθέμενα, ἵνα μὴ διακωμωδῶνται τὰ λεπτότερα καὶ ἐσώτερα τῆς Πίστεως Μυστήρια, κατὰ τὴν κυριακὴν ἐντολήν «Μὴ δώτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσὶ μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων» (Ματθ. 7,6. Κυρ. Ἱεροσολ. Κατήχ. 1,3. 6,28 17,36). Κατ' ἐξοχὴν δὲ «ἅγιον» καὶ «μαργαρίτης τιμωτάτος» τῆς ἀποκεκαλυμμένης θείας Πίστεως τοῦ Χριστοῦ, ἐθεωρήθη, ἢ ἐκ Παρθένου Σάρκωσις καὶ Ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ Λόγου Μεσσίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ, μετὰ τὴν Γέννησιν τοῦ Θεανθρώπου, ἰσόβιος ἀειπαιδία καὶ ἀειπαρθενία τῆς Μητρὸς Αὐτοῦ, περικρυπτόμενα εἰς τὸ «Μέγα τῆς εὐσεβείας ἡμῶν Μυστήριον» (Α' Τιμ. 3,16).

Οἱ Ἀποστολικοὶ ἄνδρες, οἱ Πατέρες καὶ Διδάσκαλοι, καὶ γενικῶς οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας καὶ παρακαταθηκοφύλακες πάντων τῶν ἐκτεθειμένων καὶ ἀπορρήτων καὶ μυστηρίων, κατὰ τὸ παράδειγμα αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ Εὐαγγελιστῶν, ἀπέφευγον, ἀνεπτυγμένως καὶ μετὰ ρητῆς ἐμφαντικῆς διατυπώσεως, νὰ ὁμιλοῦν, περὶ τῆς, ἐκ Παρθένου Κόρης, καταγωγῆς τοῦ Σωτῆρος καὶ περὶ τῶν θεομητροπρεπῶν «μεγαλειῶν» (Λουκ. 1,49),

τῶν κατὰ τὴν πάναγνον Θεοτόκον Ἀειπάρθενον Μητέρα Αὐτοῦ. Ταύτην οἱ Ἰουδαῖοι ἐξελάμβανον ἀπλῶς σύζυγον τοῦ Ἰωσήφ, καθὼς καὶ τὸν Ἰησοῦν υἱὸν αὐτοῦ (Ματθ. 13,55. Μάρκ. 6,2-3. Παράβαλε Κυρίλλ. Ἱεροσ. Κατήχ. 7,9. 10,19. 12,30-32). Μόλις, μετὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔτι βραδύτερον, ἡρέμα καὶ κατὰ μῆκρόν, προβάλλεται τὸ πρόσωπον τῆς Θεοτόκου. Ἐπισημοποιήθη δὲ τοῦτο, περὶ τὸ 40 μ.Χ., ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, γράψαντος τὰ συγκλονιστικὰ ἐκεῖνα περὶ τῆς ἀπειρογάμου καὶ ἀπειράνδρου καὶ ἀσπόρου Συλλήψεως τοῦ Σωτῆρος, ἐν τῇ γαστρὶ τῆς, μεμνηστευμένης τῷ Ἰωσήφ, Παρθένου Μαρίας: «πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὗρέθη, ἐν γαστρὶ ἔχουσα, ἐκ Πνεύματος Ἁγίου» (Ματθ. 1,18). Τοῦτο ἐπιβεβαιοῖ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς (1,26-38) Κυρ. Ἱεροσολ. Κατήχ. 10,12,19. 12,22-23. 12,31-32. 15,27-28. 17,6-8), εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς, ὀκτακόσια πρὶν ἔτη πρότερον, ἐξενεχθείσης, προφητείας τοῦ Ἡσαΐου, ἣν ἐπικαλεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος (1,21-23), εἰς ἀπόδειξιν ὅτι, ἀπ' ἀρχῆς, οὐδέποτε ἔμενεν ἄγνωστον τὸ πρόσωπον τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου (Παράβαλε Κυρίλλ. Ἱεροσ. Κατήχ. 10,4,12. 11,14-17. 12,4-5. 29-33. 7,9-10). Ὅμως, ἡ τακτικὴ αὕτη τῆς ἀποσιωπῆσεως τῶν ἀποκρύφων ὑψηλῶν, ἐσωτέρων, λεπτῶν δογμάτων τῆς Πίστεως, οὕτως ἐξηγεῖται, καὶ ἀπὸ τὸν Μέγαν Βασίλειον: «Τὰ μὲν δόγματα σιωπᾶται, τὰ δὲ κηρύγματα δημοσιεύεται» (Περὶ τοῦ Ἀγ. Πνεύμ. 25 καὶ 66 καὶ 71 PG 32,78-105) καὶ «Πανταχοῦ τῇ ἱστορίᾳ τὸ δόγμα τῆς Θεολογίας μυστικῶς συμπαρέσπαρται» (Ὁμιλ. Εἰς τὴν Ἑξαήμερον παρ. 2 PG 29,28 ἐξ.) καὶ «... παιδεύοντος ἡμᾶς τοῦ λόγου καὶ διὰ τῆς κτίσεως μὴ κenoπαθεῖν τοῖς περὶ τοῦ δόγματος λόγοις, ὅταν, εἰς τὸ δυσθεώρητον ἐμπεσόντες, πρὸς τὴν τῶν λεγομένων συγκατάθεσιν ἰλιγγιάσωμεν» (Ἐπιστ. 38 Γρηγορίῳ ἀδελφῷ, 5 PG 32,328) καὶ «... καί, ἐπὶ τῶν δογμάτων, ὑποθέσεις τινές εἰσι καὶ πρώται ἀρχαί, οἷς ἐπερειδόμενοι δογματίζουσι, τὰ ἐφεξῆς ἀκολούθως καὶ συναφῶς ταῖς πρώταις ἀρχαῖς συνυφαίνοντες» (Ἐρμηνεία εἰς τὸν Ἡσαΐαν, 152 PG 30,193).

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐξέφρασε ρητὸν τὸν κανόνα, τὸν ρυθμίζοντα ἀπαρεγκλίτως τὴν ἐκ-

κλησιαστικὴν συνειδήσιν καὶ τὸ ἐκκλησιαστικὸν κριτήριον· «χρὴ γὰρ ἀπαράβατον μένειν αἰεὶ τὴν παράδοσιν» (Περὶ τοῦ Ἀγ. Πνεύματος παρ. 28 P.G. 32, 117A).

Πρὸ δὲ τοῦ Μ. Βασιλείου († 379), ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, περὶ τὸ 350, πληροφορῶν, ὅτι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑπάρχουν «στοιχεῖά τινα διδασκαλίας ἀδημοσιεύτου σεσηγημένα καὶ λείποντα τοῖς εὐαγγελισταῖς» ἔγραψεν, ἐν τῷ διασωθέντι τμήματι μεγαλυτέρου ἔργου του «Ἐξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμοὺς», μνημονευομένου ὑπὸ τοῦ Ἱερωνύμου (De script Eccl. C. 87) «Ἐνταῦθα (Ἐβρ. 5,7) Παῦλος, μᾶλλον δέ, ἐν αὐτῷ, λαλῶν Χριστός, καὶ τὰ σεσηγημένα καὶ λείποντα τοῖς Εὐαγγελισταῖς ἡμᾶς ἐδίδαξε» (Εἰς τὸν Ψαλμὸν ΞΗ' στίχ. 16-18 PG 27,900). Ἦδη ὁ Ἀγ. Εἰρηναῖος, Ἐπίσκοπος Λυῶνος, μαρτυρῆσας τῷ 202 μ.Χ. διέστειλε τὴν ὑγιᾶ γνώμην καὶ τὰ σύμφωνα πρὸς τὴν συνειδήσιν τῆς Ἐκκλησίας δόγματα, ἀπὸ τῶν ἀντιθέτων (παρ' Εὐσεβίου Ἐκκλ. Ιστ. 5,20.5 PG 20,484). Οἱ Εἴκοσιν Αἰῶνες τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Βίου, μᾶς ἐφρονιμάτισαν, ἐπὶ τοῦ, ὅτι, λίαν ἀρμόζει, εἰς τὴν ἀγιωτάτην καὶ γλυκυτάτην Μητέρα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Μητέρα τῶν πιστῶν, ὡς ὁ «ἡγαπημένος Ἀπόστολος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης» (Ἰω. 19,26-27), τοῦ, θεοπνεύστου μεγάλου Προφύτου Αὐτῆς, Προφήτου καὶ Βασιλέως Δαβὶδ ἢ εὐλαβῆς καὶ τρυφερᾶ προσφώνησις - διαβεβαίωσις: «Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός Σου, ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ» (Ψ. 44,10-18).

Ὅσον τὴν πλησιάζομεν εὐλαβῶς καὶ μεθ' υἱικῆς φιλοστοργίας, τόσον βυθιζόμεθα εἰς τὸν γνόφον τοῦ Προφητισμοῦ καὶ τῆς Θεογνωσίας, τῶν ὁποίων εἶναι ἔμπλεως! Διότι, συνδέουσα τὴν Γῆν, μὲ τὸν Οὐρανόν, τὴν Παλαιάν, μὲ τὴν Καινὴν Διαθήκην, τὴν κοιλάδα μας τοῦ κλαυθμῶνος, μὲ τὴν μακαριότητα τοῦ Παραδείσου, τὸν ἄλλον, ἀσώματον καὶ ἄσαρκον Θεόν, μὲ τὸν ἀδαμιαῖον ἄνθρωπον, ἀναγνωρίζεται τὸ ἀπαραίτητον θεόδοτον Τηλεσκόπιον, διὰ τὴν κατόπτευσιν τῆς Θεότητος τοῦ Λόγου, ὃν ἐσάρκωσε καὶ ἔτεκεν, ἐννηθροπισμένον, καὶ διὰ τὴν κατόπτευσιν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, ὃν διατελεῖ «νύμφη ἁγία» (Κυρίλλ. Ἱεροσ. Κατήχ. 12,26), ἢ «κεχαριτωμένη Παρθένος Μαρία» (Λουκ. 1,27-56). Μελετώντες τὴν, παρὰ τῆς ἀρχαίας, μεγάλης Βουλῆς τοῦ Ὑψίστου, ἐκλογὴν Τῆς (Γέν. 3,15. Ἦσ. 7,11-14. Ματθ. 1,16-23. Λουκ. 1,30-37. Γαλ. 4,4) ἐκ τῆς ἀβραμιαίας Φυλῆς τοῦ Ἰούδα (Γέν.

49,8-12) καὶ τῆς εὐσταλοῦς Ρίξης τοῦ Ἰεσσαὶ (Ἦσ. 11,1-10) διαπιστοῦμεν ὅτι ἐγένετο, ἵνα συνεργήσῃ, εἰς τὴν Ἀπολύτρωσιν τῆς, ἐν Χριστῷ, Θείας Οἰκονομίας οὐσιωδῶς. Παρακολουθοῦντες τὸν παρεστηκότα, ἐνώπιον τοῦ Θρόνου τοῦ Παντοκράτορος, Ἀρχάγγελον Γαβριήλ, νὰ ἴσταται, μετὰ δέους, ἐνώπιον τοῦ ὕψους τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ χερουβικῆς καὶ σεραφικῆς καθαρότητος καὶ ἀγιότητος Αὐτῆς, καὶ εὐλαβῶς νὰ χαιρετίζῃ Αὐτήν, διὰ τοῦ θεοφθέγκτου «Χαίρε», ἐξιστάμεθα, σὺν αὐτῷ, καὶ περιχαρεῖς γινόμεθα, μακαρίζοντες τὴν πανάμωμον κοιλίαν, τὴν βαστάσασαν καὶ κυοφορήσασαν τὸν ἀσώματον Θεὸν Σωτῆρα ἡμῶν καὶ τοὺς θεοσκιάστους μαστούς, τοὺς γαλακτοτροφήσαντας μητρικῶς (Λουκ. 11,27) τὸν ἐνανθρωπήσαντα ἄπειρον Θεὸν Λόγον, ὅστις ἀπεφάνθη, ὅτι εἶναι ἄξιον καὶ δίκαιον νὰ μακαρίζεται Αὕτη καὶ ὡς Γεννήτρια καὶ Μήτηρ τοῦ Θεανθρώπου Λυτρωτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς πιστὴ μαθήτρια καὶ ἀκριβὴς τηρήτρια τοῦ θείου Αὐτοῦ θελήματος! Ἄλλωστε καὶ ἡ ἰδίᾳ εὐχαρίστως δέχεται τοὺς εὐλαβεῖς μακαρισμοὺς μας, προφητεύσασα, ἐν τῇ θεοπνεύστῳ Ἐνάτῃ Ὡδῇ Αὐτῆς: «Ἴδου γάρ, ἀπὸ τοῦ νῦν, μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαὶ» (Λουκ. 1,48). Ἦδη τὸν 5ον αἰῶνα, Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς (470-546), τὴν Μητέρα τοῦ Κυρίου ἐγνώριζεν, ὡς «τῶν δογμάτων Χριστοῦ τὸ κεφάλαιον», «τῆς Ἐκκλησίας τὸν ἀσάλευτον πύργον», «Κριτοῦ δικαίου δυσώπησιν», «πολλῶν πταιόντων συγχώρησιν». Διαλογιζόμενοι τὰ «μεγαλεῖα» τῆς Παναγίας, ὑμνοῦντες καὶ μεγαλύνοντες Αὐτήν, γινόμεθα φωτισμένοι Τριαδολάτραι καὶ Χριστολάτραι καὶ πληρούμεθα τῆς Χάριτος καὶ τῆς χαρᾶς τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν παρόντα γλυκύπικρον βίον, καὶ εἰς τὸ Ὑπερπέραν...

Μητροπολίτου Πατρῶν ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ
ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ
ΤΟΜΟΣ Α'

Ἀκάθιστος Ὕμνος Ἡ Ὡδὴ τῆς Θεοτόκου Θεομητορικὸν Ἑορτολόγιον (Γενέσιον, Εἰσόδια, Εὐαγγελισμός, Κοίμησις, «Ἀπόδοσις», Συναξίς, Ὑπαπαντή, Ζωοδ. Πηγὴ, Ἀγία Σκέπη, Τιμία Ἑσθὴς, Ἀγία Ζώνη, Ἑορταὶ θανμάτων καὶ Εἰκόνων Τῆς).

Ἐνας ἀνεκτίμητος «πανδέκτης», πραγματικὸ θεσαύρισμα κηρυγμάτων ἐποικοδομητικοῦ περιεχομένου, ποὺ ἀνταποκρίνεται σὺς λειτουργικὰς καὶ εορτολογικὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

ΠΟΙΟ ΗΤΑΝ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΔΙΑΚΟΝΩΝ;

Εἶναι γεγονός ὅτι ἀκόμα ἐπικρατεῖ – ἂν ὄχι ἔντονα καὶ ἐκπεφρασμένα, πάντως χωρὶς ὀριστική καὶ τελεσίδικη ἀπάντηση, παρὰ τὸν ὄγκο τῶν σχετικῶν μονογραφιῶν – κάποια σύγχυση ὄχι μόνο στοὺς ἀκαδημαϊκοὺς κύκλους¹ ἀλλὰ καὶ στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ὅσον ἀφορᾷ τὰ συγκεκριμένα «διακονήματα» – καθήκοντα τῶν ἱεροδιακόνων, τοῦ πρώτου αὐτοῦ βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης². Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ διερευνηθοῦν τὰ σχετικά αἰτία, καθότι

Τοῦ θεολόγου κ. ΣΠΥΡΟΥ Κ. ΤΣΙΤΣΗΓΚΟΥ

μετεκπαιδευθέντος στὸ παν/μιο

Durham Ἀγγλίας

μιὰ ὁλοκληρωμένη ἐρευνητική κάλυψη θὰ ἀπαιτοῦσε εὐρύτερη χρῆση τῆς ὄντως πλούσιας Καινοδιαθηκῆς βιβλιογραφίας, εἰδικότερα μάλιστα τοῦ ρόλου τῶν Ἑλληνιστικῶν καὶ Ἰουδαιοχριστιανικῶν ὁμάδων τῆς πρωτοχριστιανικῆς Ἐκκλησίας - Κοινοτήτας τῶν Ἱεροσολύμων καὶ γενικότερα ὅλης τῆς Παλαιστίνης, πρᾶγμα ποὺ ἀπέχει τῶν προθέσεών μου μέσα στὰ περιορισμένα πλαίσια ἐνὸς σύντομου ποιήματος, ὅπως τὸ παρὸν ἄρθρο, ἀλλὰ ποὺ ὡστόσο θὰ εὐχόμεουν νὰ ἀναλαμβάνονταν ἀπὸ ἐξειδικευμένους συναδέλφους.

Ὅπως εὐκόλα γίνεται κατανοητό, οἱ σχετικὲς δυσκολίες ἐγείρονται τόσο ἀπὸ τὴν ἱστορική συσχέτιση τοῦ θεσμοῦ τῶν Ἑπτὰ Διακόνων μὲ τὴ δογματικο-λειτουργική λειτουργία - διακονία³ τῶν σημερινῶν διακόνων, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴ διατήρηση τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως⁴ εἴτε ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξιας⁵ εἴτε ἐκτὸς αὐτῆς καὶ σὲ σχέση πρὸς τὶς ἄλλες χριστιανικὲς ὁμολογίες⁶. Πάντως ἐδῶ ἀπλῶς ἐπιχείρησα μιὰ πρώτη ἐρωτηματοθετική βασικὰ προσέγγιση τοῦ προβλήματος πάνω σὲ ζητήματα ποὺ ἀνακύπτουν τόσο ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ Δογματικῆς ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς προβληματισμοὺς ποὺ γεννοῦν τὰ σύγχρονα ρεύματα, τὰ ὁποῖα μάλιστα εὐρέως γίνονται ἀντικείμενο τοῦ Διαλόγου τῶν Ἐκκλησιῶν⁷, ὅπως λ.χ. τὸ θέμα τῆς χειροτονίας γυναικῶν⁸.

Οἱ Ἑπτὰ Διάκονοι, ὡς γνωστό, ἦσαν: Στέφανος, Φίλιππος, Πρόχορος, Νικάνωρ, Τίμων, Παρμενᾶς καὶ Νικόλαος.

Ὁ ἀριθμὸς ἑπτὰ (7) ἦταν, βέβαια, ἀνέκαθεν ἱερὸς ἀριθμὸς ἰδίως στοὺς Ἰουδαίους⁹, τῶν ὁποίων ὄχι μόνο οἱ τοπικὲς ἀρχεὲς ἀποτελοῦντο ἀπὸ ἑπτὰ μέλη, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑπῆρέτες τῆς Συναγωγῆς¹⁰. Ἐτσι, μιὰ μίμηση τῆς πρακτικῆς ὁργάνωσης τῶν πρωτοχριστιανικῶν κοινοτήτων τῶν Ἰουδαιοχριστιανῶν φαίνεται πολὺ πιθανή¹¹. Ἄλλωστε καὶ στοὺς μετέ-

πειτα χρόνους ἡ Ἐκκλησία ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὸ ἔθιμο αὐτὸ τῆς ἱ. Παράδοσης διατήρησε, ἂν καὶ δὲν «ἐφαρμόστηκαν παντοῦ καὶ πάντοτε», συνοδικοὺς κανόνες, ποὺ προέβλεπαν, ἀλλὰ γιὰ τοὺς «ἱερατικούς» πιά διακόνους (μὲ τὴν τρέχουσα ἔννοια), τὴ μὴ ὑπέρβαση τοῦ ἀριθμοῦ αὐτοῦ τῶν ἑπτὰ (διακόνων) σὲ ὁποιαδήποτε πόλη¹².

Οἱ «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων»¹³ μᾶς πληροφοροῦν ὅτι οἱ Ἑλληνιστὲς Ἰουδαῖοι διατύπωναν παράπονα ὅτι στὴν καθημερινή ὑπηρεσία κοινωνικῆς περίθαλψης τῆς Ἐκκλησίας παραγκωνίζονταν οἱ χῆρες τῆς κοινότητάς τους. Οἱ Ἀπόστολοι ἀναγνωρίζουν τὴ σοβαρότητα τοῦ προβλήματος, καί, γιὰ νὰ ὑπάρξει μεγαλύτερη δικαιοσύνη ὡς πρὸς τὸ φιланθρωπικὸ ἔργο, συνέστησαν στὴν πρωτοχριστιανικὴ κοινότητα τῶν Ἱεροσολύμων νὰ ἐκλέξει ἑπτὰ μέλη τῆς συνετὰ καὶ φωτισμένα, στὰ ὁποῖα νὰ ἀνατεθεῖ τὸ ἔργο τῆς κοινωνικῆς περίθαλψης. Ἐτσι, δὲ θὰ ἀποσπῶντο ἀπὸ τὸ κηρυκτικὸ τους ἔργο οἱ Ἀπόστολοι, ὑπάρχοντος εἰδικοῦ ὀργάνου ποὺ θὰ φρόντιζε τὰ κοινωνικοοικονομικὰ ζητήματα τῆς κοινότητάς. Πράγματι, ἡ πρωτοχριστιανικὴ Ἐκκλησία ἐξέλεξε Ἑπτὰ, τοὺς ὁποίους καθιέρωσαν οἱ Ἀπόστολοι μὲ «ἐπίθεση» τῶν χειρῶν καὶ προσευχή, μιὰ τυπικὴ διάταξη (λειτουργικὸ Τυπικό), στὴν ὁποία ἀπὸ παλιά ἢ (Ἀρχαία) Ἐκκλησία διείδε μυστηριακὴ χειροτονία¹⁴.

Ἄρα, ὅπως διαπιστώνουμε, τὸ πρῶτιστο ἔργο τῶν Ἑπτὰ Διακόνων ἦταν ἡ ποιμαντικὴ διακονία ὑπὸ τὴν εὐρύτερη πρακτικὰ ἔννοια. Ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ποιμαντικὴ διακονία τῶν τραπεζῶν τῆς Ἀγάπης εὐκόλα μπορεῖ νὰ περάσει κανεὶς στὴ διακονία τοῦ λόγου¹⁵ (κηρύγματος), δεδομένου ὅτι τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ ὅλη λατρεία συνετίθετο βασικὰ ἀπὸ τὴν κλάση τοῦ ἄρτου καὶ τὸ θεῖο κήρυγμα. Παράδειγμα, ὁ Νικόλαος. Αὐτὸς ἦταν προσήλυτος, ἤτοι ἐθνικὸς περιτμημένος, ποὺ ἂν καὶ ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κλήθηκαν πρῶτοι στὴν διακονία¹⁶, ὁμῶς ὑπῆρξε καὶ ὁ ἱδρυτὴς τῆς αἵρέσεως τῶν Νικολαϊτῶν¹⁷. Στὸ «πέραςμα», βέβαια, αὐτὸ ἀρκοῦσε συνήθως τὸ νὰ διέθετε κανεὶς τὸ κατάλληλο χάρισμα, βασικὰ μέσῳ τῆς Παρηγορητικῆς¹⁸ (παραμυθητικῶν λόγων σὲ πενθοῦντες κυρίως, π.χ. τὶς χῆρες τῆς κοινότητάς)¹⁹, ὅπως ἐγινε μὲ τὴν περίπτωση τοῦ πρωτομάρτυρα Στέφανου.

Ἡ τακτικὴ αὕτη ἀκολουθεῖτο στὴν ἱεραποστολή, ἢ ὁποῖα τελοῦσε ὑπὸ τὴν ἄμεση ἐποπτεία τοῦ Ἀγίου Πνεύματος. Τοῦτο ἀκριβῶς συνέβη καὶ στὴν περίπτωση τοῦ Βαρνάβα στὴν Ἀντιόχεια²⁰. Δὲν ἀποκλείεται μάλιστα ὅτι ἀκριβῶς χάρις στὴ διδακτικὴ του αὕτη ικανότητα νὰ ἀπεστάλει ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων στὴν Ἀντιόχεια, ὅπως καὶ γι' αὕτη νὰ μετονο-

μάστηκε «Βαρνάβας», «ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον υἱὸς παρακλήσεως»²¹. Μάλιστα δέ, τὸ ὅτι οἱ Ἑπτὰ ἦσαν Ἑλληνιστές, ἀκριβῶς λόγῳ τῆς ὑπερφαλαγγίσεως τῶν προκληθέντων σχετικῶν παραπόνων ὡς πρὸς τὴ μὴ ἰσότιμη φιλανθρωπικῶς μεταχείριση ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους τῶν ἐκ τῶν Ἑλληνιστικῶν χηρῶν μὲ τίς ἐκ τῶν Ἰουδαϊστῶν, συντέλεσε στὸ νὰ διευκολυνθεῖ τὸ ἀνοιγμα τῆς Ἐκκλησίας στὸν εἰδωλολατρικὸ κόσμο, ὅπως ἀποδείχνει ὅχι μόνο ἡ δράση τοῦ Στέφανου ἀλλὰ καὶ τοῦ «εὐαγγελιστοῦ» Φιλίππου²², γιὰ τοὺς ὁποίους κάνουν ἰδιαίτερο λόγο πάλι οἱ «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων»²³.

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξύ, τὸ ὅτι ἡ ἐκλογή τῶν Ἑπτὰ Διακόνων γιὰ τὴ φροντίδα τῶν κοινῶν συσσιτίων πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἔργο ὅλως παροδικὸ καὶ πρόσκαιρο πρὸς ὑποβοήθηση τῶν Ἀποστόλων καὶ ὄχι ὡς κάποιο μόνιμο καὶ εἰδικὸ ἐκκλησιαστικὸ ἀξίωμα, φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ ἐξῆς: Ὅταν ἡ κοινότητα τῆς Ἀντιόχειας (ἰδιαίτερης πατρίδας τοῦ ἱ. Χρυσόστομου, ὁ ὁποῖος σὲ ὁρισμένους λόγους τοῦ ἐξαίρει αὐτὴ τὴν τιμὴ γιὰ τὴν πόλιν τῶν Ἀντιοχέων καὶ κρατεῖ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως περὶ τῶν διακόνων) ἀποφάσισε νὰ βοηθήσει οἰκονομικὰ τοὺς φτωχοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἰουδαίας, ἔστειλε «εἰς διακονίαν», «διὰ χειρὸς Βαρνάβα καὶ Παύλου», τὸ συλλεγὲν χρηματικὸ ποσό, τὸ ὁποῖο παρέδωσαν αὐτοὶ στὰ χέρια τῶν «πρεσβυτέρων»²⁴ καὶ ὄχι στοὺς Ἑπτὰ, ὅπως θὰ περίμενε κανεὶς²⁵.

Ἡ ἱστορική, ὅπως φαίνεται ἐκ τῶν πραγμάτων, μεταλλαγὴ τοῦ ρόλου τοῦ διακόνου ἀπὸ οἰκονομικοῦ διαχειριστοῦ σὲ δάσκαλο - κατηχητὴ προκαλεῖ ὁρισμένους προβληματισμοὺς πέραν τοῦ ὅτι ἀποδείχνει τὸ πολὺ εὐέλικτο καὶ προσαρμοστικὸ τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας. Τὰ σχετικὰ ἐρωτήματα ἐγείρονται ἀφενὸς μὲν λόγῳ τῶν ἱστορικῶν καὶ πατερικῶν ἀσαφειῶν, ἢ καὶ σὲ μερικὲς περιπτώσεις ἀντιφάσεων μεταξύ τους, ἀφετέρου δὲ λόγῳ τῆς καὶ μετὰ ταῦτα, ἐκ νέου δηλ. πάλι, ἱστορικῆς μεταλλαγῆς τοῦ ρόλου αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ διδακτικοῦ στοῦ ἱερατικοῦ πλέον, ὅπως γιὰ λόγους ἱστορικῆς συνέπειας στὴν Ἀποστολικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ λειτουργικὴ πράξη καὶ Παράδοση τῆς ὀρθόδοξης Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἔχει ἐν πολλοῖς καταντήσῃ νὰ σημαίνεται (θεωρεῖται καὶ πιστεύεται), λίγο - πολὺ αὐτονόητα σήμερα, δηλ. ὡς τὴ φυσικὴ ἐξέλιξη τοῦ νῦν ὑπάρχοντος διακονισμοῦ λειτουργήματος μέσα στὴν Ἐκκλησία, ἐφόσον παραμένει σκοτεινὸ τόσο τὸ ζήτημα τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας ὅσον ἀφορὰ τὴν ὑπὸ αὐστηρὴ ἔννοια καθιερωμένη πιά ἐμφανέστατα στὶς μέρες μας θεολογικὴ δογματικὴ διάκριση μεταξὺ «χειροθετεῖν» καὶ «χειροτονεῖν», ὅσο καὶ ἡ στενὴ σχέση (ταυτότητας²⁶) μεταξύ τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας, δηλ. τοῦ Κυριακοῦ Δείπνου καὶ τῶν «κοινῶν δεύπων» (Tsaburah, «Ἀγάπες»), ὥστε οἱ

Ἑπτὰ εὐκόλα ἀπὸ ὑπηρετές τραπεζῶν²⁷ νὰ μπορούσαν νὰ γίνουν ὑπηρετές «μυστηρίων Ἰησοῦ Χριστοῦ», πιθανόν γιὰ ὁρισμένους ἀντιαιρετικούς λόγους (ἀντικληρικαλισμοῦ τῆς ἐποχῆς καὶ ἐξαρσης τοῦ προφητισμοῦ) ποὺ ὑπαγόρευαν τὴν ἐνίσχυση τοῦ κύρους καὶ τῆς συνοχῆς ὅλων τῶν ἱερατικῶν βαθμῶν σὲ ἀποτελειωμένη πλέον μορφή, κατὰ τὴ γνωστὴ ἐκφραση τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου²⁸.

Ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος²⁹, οἱ συνεστιάσεις αὐτὲς (Ἀγάπες) πραγματοποιοῦντο μετὰ τὴν τέλεση τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἀλλὰ λόγῳ ἐκδηλωθεισῶν σοβαρῶν ἀτασθαλιῶν, καταργήθηκαν σχετικὰ γρήγορα. Τότε, κατὰ πάσα πιθανότητα, οἱ Διάκονοι τῶν τραπεζῶν μετακινήθηκαν στὴ διακονία τῆς τράπεζας τοῦ Χριστοῦ, δηλ. στὴ λατρεία τοῦ μυστηρίου τῆς Θ. Εὐχαριστίας, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ παρέμειναν συνδεδεμένοι³⁰, ἐνῶ ἡ Συμβολικὴ φρόντισε νὰ τοὺς περιβάλει μὲ τὸν ἀντίστοιχο τύπο ποὺ τώρα πιά ἐξέφραζαν μπροστὰ στὸ θυσιαστήριο.

Ὁ 16ος κανόνας τῆς ἐν Τρούλλῳ Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, συμφωνώντας μὲ τὸ 15ο τῆς ἐν Νεοκαισαρείᾳ, καὶ ἀκολουθώντας τὸν ἱ. Χρυσόστομο³¹, δέχεται ὅτι οἱ Ἑπτὰ δὲν ἦσαν (λειτουργικοὶ) διάκονοι μὲ τὴ σημερινὴ ἔννοια, ἀλλὰ ἓνα εἶδος κοινωνικῶν λειτουργῶν³². Κι αὕτη, βέβαια, δὲν εἶναι μόνο ἡ θέση τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας πάνω σ' αὐτὸ, ἀλλὰ, ὡς γνωστὸ, καὶ τοῦ Προτεστάντισμο³³.

Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, τὰ καθήκοντα τῶν Ἑπτὰ, ὅπως εἶδαμε, ὄχι μόνο δὲ φαίνεται ὅτι ἦσαν αὐστηρῶς κοινωνικοοικονομικὰ ἀλλὰ καὶ μετ' ὀλίγο ἀπέβησαν, μπορούμε νὰ ποῦμε, ἐξ ὁλοκλήρου διδακτικά (κηρυκτικά), ἐνῶ σὲ μερικὲς περιπτώσεις μάλιστα ἀγγίζαν τὰ καθαρῶς ἱερατικά³⁴. Αὐτό, βέβαια, μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ πρῶτιστα ἀπὸ τὸ γενικότερο κλίμα τῆς ἐποχῆς, δηλ. τὴ μὴ ὑπαρξὴ σαφῶς καθορισμένων κανόνων λειτουργίας τῶν χαρισμάτων καὶ διακονιῶν μέσα στὴν Ἐκκλησία. Ἐτσι, λ.χ. οἱ Ἀποστολικὲς Διαταγὲς συναριθμοῦν τοὺς Ἑπτὰ μὲ τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους. Ἐπειτα, ἐπειδὴ στὴν Ἐκκλησία κάθε ἐξουσία καὶ λειτουργία πηγάζει ἀπὸ τὸ Χριστὸ (τὴν κεφαλὴ) καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ μέλη τῆς, φαίνεται αὐτονόητο τὸ γεγονὸς ὅτι παρόλο ποὺ ἐπρόκειτο περὶ κοινωνικοῦ ἔργου³⁵, χρειάστηκε ἤδη ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἐκκλησία ἡ χειροθεσία αὐτῶν τῶν Διακόνων μαζί μὲ προσευχή³⁶, παρὰ τὴ μὴ τέλεση τῶν μυστηρίων³⁷. Ὡστόσο, τὸ ὅλο ζήτημα ἀφήνει ἀναπάντητα ἀρκετὰ σημαντικὰ ἐρωτηματικά, ἢ ἀπάντηση τῶν ὁποίων θὰ ἔριχνε ἅπλετο φῶς πάνω σὲ ἐπὶκαιρα θεολογικά (ἱστορικά, ποιμαντικά, λειτουργικά κ.λπ.) θέματα, ὀριοθετώντας συνάμα κάθε ὀρθόδοξο σχετικὸ διάλογο:

1. Ποιά εἶναι ἡ σχέση τῆς πνευματικῆς δωρεᾶς

μέσα από ξεχωριστά άλλ' ωστόσο «ισότιμα» μυστήρια; Υπάρχει διαφορά ουσίας ή μόνο μορφής και έξ υποκειμένου και έξ αντικειμένου;

2. Αποτελούν τελικά οί σημερινοί διάκονοι όργανική συνέχεια των Έπτά ή όχι; Κι αν όχι από ποιά συγκεκριμένη πρωτοχριστιανική «τάξη» ξεπήδησαν οί σημερινοί;

3. Ποιά θα μπορούσε να είναι ή στάση της όρθόδοξης Έκκλησίας σήμερα και ή αντίστοιχη συνάμα δογματική θεμελίωσή της σέ μιá πιθανή επανεμφάνιση Χαρισματούχων και χαρισματικών τάξεων σέ σχέση με τó «όργανωμένο ίερατείο» της;

4. Διατηρεί σήμερα ή Έκκλησία τó θεσμό των Έπτά; Κι αν ναι, υπό ποιά μορφή;

5. Ποιά ήταν ή θεωρητική (δογματικά) και ποιά ή πρακτική «φιλοσοφία», με τίς όποιες στό Βυζάντιο οί Διακόνισσες³⁸ μπορούσαν και συνδύαζαν άρμονικά ποιμαντικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά;

6. Ποιά μπορεί να είναι ή σχέση των καθηκόντων των λαϊκών³⁹ μέσα στην Έκκλησία με άναφορά τούς Έπτά; Είχαν δηλ. τελικά οί Έπτά δεχθεί «χειροθεσία» ή «χειροτονία» με τή σημερινή έννοια, ώστε να τούς χαρακτηρίσουμε άνάλογα ως «λαϊκούς» (κατώτερο κλήρο) ή «κληρικούς»;

7. Πώς τó μυστήριο τού Χρίσματος («έπίθεση χειρών» - χειροθεσία ή χειροτονία;), άποκλειστικό προνόμιο των Αποστόλων και κατ' επέκταση των επiscopών, από πράξη καθολικής μετάδοσης στούς βαπτισμένους Χριστιανούς των χαρισμάτων τού Πνεύματος («θαυματουργείν», «γλωσσολαλείν» κ.λπ.)⁴⁰ μετά τó βάπτισμα, συντέλεσε στην καθιερωμένη τυπικά λειτουργική τάξη χορήγησης της Χάρης της είδικής ίερωσύνης (ως χειροτονίας) υπό τού έχοντος τó προνόμιο αυτό (τού Χρίσματος) επiscopού μέσα σέ ένα άλλο τώρα πιά μυστήριο, τó της Ίερωσύνης; Φαίνεται δηλ. να υπάρχει ιστορική επίδραση τού καθολικού χαρισματικού στοιχείου πάνω στό είδικό ίερατικό υπόύργημα, ένεκα της άποκλειστικότητας τού προνομίου αυτού σέ μόνο τόν επiscopό, θεωρούμενο ως διάδοχο των Αποστόλων;

Στά έρωτήματα αυτά και σέ τυχόν άλλα παρεμφερή, που αυτά δύνανται να όδηγήσουν, καλούνται είδικοί έρευνήτες να καταθέσουν τή μαρτυρία τους. Συμπερασματικά, αυτό που μέχρι τώρα μπορώ να πώ, είναι ή υιοθέτηση και άποδοχή των άπόψεων της έκκλησιαστικής παράδοσης, όπως αυτή φάνηκε τόσο από τίς θέσεις τού ί. Χρυσοστόμου όσο και από τούς σχετικούς συνοδικούς Κανόνες. Άλλωστε, όπως μπορεί να διαπιστώσει εύκολα κανείς, τά έρείσματα της αντίθετης άποψης δείχνουν να είναι σαθρά.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πρβλ. J. N. Collins, *Diakonia. Re-interpreting the Ancient Sources*, New York: Oxford University Press, 1990.

2. Οί συμβουλές και οί συστάσεις πρós τούς διακόνους προϋποθέτουν κάποια άποκρυσταλλωμένη αντίληψη γιά τόν αντίστοιχο ρόλο τους. Βλ. ως πρόχειρο παράδειγμα Φ. Ζερβάκου, «Πρós διάκονον», στό περιοδ. «Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ», τ.30 (1981), σ.194.

3. Πρβλ. «Contemporary Understandings of Diakonia, Report of a consultation. Geneva 1982, WCC Geneva 1983», Δ. Λ. Δρίτσα, «Διακονία», Ύδρια, τ. 20, σ. 367., Α. Κ. Παπαδερού, «Λειτουργική διακονία», στό όμώνυμο περιοδικό, σσ. 23-83., Ν. Zabolotsky, «Μετοχή στή διακονία», στό ίδιο, σσ. 85-92.

4. Γιά μιá γενικότερη θεώρηση της διακονίας μέσα στην όλη έκκλησιαστική παράδοση, βλ. «Έκκλησία και Διακονία», (Διεθνής διάσκεψις με θέμα: «Έκκλησία και Διακονία», στην Κρήτη, στό περ. «Επίσκεψις», 9(1978), τ. 200, σσ. 4-6.

5. Πρβλ. Π. Κ. Άθάνατου, «Όρθόδοξος Διακονία, εν Άθήναις 1977.

6. «In their authentically modern way churches are increasingly speaking of a common call to ministry that does not depend on ordination» (J. N. Collins, Zp.p.s. 258).

7. *Diakonia has become a buzz-word in ecumenical circles*» (K.Grayston, pA: The Journal of Theological Studies, April 1992, vol. 43, part 1, p. 199).

8. Γιά τó γενικότερο ζήτημα της γυναίκας στό Χριστιανισμό υπάρχει πλουσιότατη βιβλιογραφία. Έμείς εδώ θα παραθέσουμε ένδεικτικά μόνο ένα θεωρητικό και πρακτικό έργο όσον άφορά τó θέμα μας: K. Aspegren, *The Male Woman. A Feminine Ideal in the Early Church*, Stockholm: Almqvist and Wiksell, 1990 και Μεθόδιου Θυατείρων, «Διάκονοι και διακόνισσαι εν τή άρχαία Έκκλησία», Θεολογικά Ιστορικά Μελέται τ. 3, σσ. 81-129.

9. Γεν. 21,28., Ήσ. 11,2., Άποκ. 1,4.

10. M. L. Duchesne, *Christian Worship*, London 1923, p. 10.

11. «Η περίπτωση των επτά διακόνων δύναται κατά βάσιν να θεωρηθή ως άπομίμησης παλαιάς συνθηείας των κατοίκων των Ιουδαϊκών πόλεων της Παλαιστίνης, καθ' ήν ούτοι εξέλεγον επτά εξέχοντα πρόσωπα πρós διαχείρισιν κοινών υποθέσεων, ως εκπροσώπους πάντων των κατοίκων» (H. Strack - P. Billerbeck, *Kommentar zum N.T. aus Talmud und Midrasch*, München 1922-28, v. 3, p. 641., E. Meyers, *Ursprung und Anfänge des Christentums*, 2. Stuttgart - Berlin 1921, v. 3, p. 155.

12. Πρβλ. ΙΕ' κανόνα της εν Νεοκαισαρεία Συνόδου και ΙΣΤ' της ΣΤ' Οίκουμενικής. Ό Σωζόμενος (βιβλ. Ζ', κεφ. 19) μαρτυρεί ότι στά χρόνια του ό θεσμός έτηρείτο άπαρέγκλιτα στή Ρώμη. Βλ. και τή συμμαρτυρία επ' αυτού τού Μαξίμου, έρμηνεύοντας τó γ' κεφ. της Έκκλησιαστικής ίεραρχίας τού Διονυσίου (ί. Πηδάλιον, σ.133, ύποσημ.2).

13. Πράξ. 6, 1-7.

14. Είναι άξιοπρόσεκτο ότι ό ί. Χρυσοστόμος, παρόλο που άρνεϊται τήν καθάρως ίερατική ιδιότητα των Έπτά, ένοποιεί τή διοικητική με τήν πνευματική «έξουσία», που άπορρέει από τή «χειροτονία», στή λεγόμενη «χειροτονία της προσευχής»: «όρα πως ούκ έστί περιπτώς ό συγγραφεύς. Ού γάρ λέγει πως, άλλ' άπλώς ότι έχειροτονήθησαν διά προσευχής. Τούτο γάρ ή χειροτονία έστίν» (άπό: Π. Ν. Τρεμπέλα, Ύπόμνημα εις τας Πράξεις των Αποστόλων, Άθήναι 1977, σ. 210). Έπειδή ή προσευχή προηγείτο

της «ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν» (Πρβλ. Λουκ. 11,13), «ἐνταῦθα πληροφορούμεθα, ὅτι διὰ τῆς προσευχῆς οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ ἴδιοι λαμβάνομεν Πνεῦμα Ἅγιον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, ὑπὲρ τῶν ὁποίων προσευχόμεθα» (Τρεμπέλα, ὅπ.π. σ. 271). Ἀλλὰ, προφανῶς, ἔτσι ἔχουμε ἐδῶ ὄχι διοικητικὴ «χειροτονία», ἀλλὰ χαρισματικὴ πέμψη ἐλευθερῆς πνευματικῆς, κοι-νῆ καὶ δυνατῇ γιὰ ὅλους τοὺς πιστοὺς (ὡς εὐλογίας καὶ ἐνισχύσεως).

15. Πρβλ. Ἀνθιμου Ἀλεξανδρουπόλεως, «Διακονία τοῦ λόγου», στὸ περ. «Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ», 29 (1980), 24.

16. Εἰρηναίου, Κατὰ αἰρέσ. III 2,10. IV 15,1.

17. Εἰρηναίου, Κατὰ αἰρέσ. I 26,3., Τερτυλλιανού, De Praescript. 46, Ἐπιφάνιου, Αἰρέσ. 25, Εὐσέβιου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, III, 19, 1. 3, 29., Κλήμη Ἀλεξ., Στρωμ. 3,4. Πρβλ. Ἀποκ. 2, 6,14., Ἄ. Θεοδώρου, Ἱστορία τῶν Δογμάτων, τόμ. Α', Μέρος Α', ἐν Ἀθήναις 1963, σ. 315 ἐξ.

18. Ἔτσι ὀνομάζω συμβατικά, κατὰ τὸ Συμβουλευτικὴ, τὸ κοινωνικὸ λειτουργήμα τῶν Ἑπτὰ Διακόνων, ποὺ περιέρχονταν τὰ σπῆτια τῶν ὀρφανῶν καὶ χειρῶν ἢ κατὰ τὶς κοινὲς ἐστιάσεις καὶ ἐνίσχυαν ψυχολογικὰ τοὺς ἀδελφούς στὰ ποικίλα προβλήματα τῆς ζωῆς. Στὴν Κ.Δ. ὁ ὅρος «παράκλησις» ἰσοῦται πρὸς τὴ νοθεσία σὲ συνδυασμὸ πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν ἀσκηση ποιμαντικοῦ ἔργου (O.Schmitz, «παρακαλέω - παράκλησις», στὸ Th.D.N.T., p. 793-799).

19. Σ' αὐτὸ ὁδηγεῖ ἀλλωστε καὶ ἡ σχετικὴ παρατήρηση τοῦ καθηγητῆ Π. Τρεμπέλα, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία «ἡ διακονία αὐτῶν ἐπέβαλλεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς οἴκους πολλῶν ἐκ τῶν πιστῶν καὶ νὰ ἀναστρέφονται ὡς ἀπεσταλμένοι τοῦ ἐπισκόπου καὶ ἐκτελοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ "μεταξὺ τοῦ λαοῦ τοῦ ἁγίου" (πρβλ. Ἰακ. 1,27)» (Π. Ν. Τρεμπέλα, Οἱ λειτουργικοὶ τύποι Αἰγύπτου καὶ Ἀνατολῆς, Ἀθήναι 1961, σ. 40-41. Πρβλ. Ε. Θεοδώρου, Μαθήματα Λειτουργικῆς, τεύχ. Α', ἐν Ἀθήναις 1979, σ. 214, ὑποσημ. 2).

20. Πράξ. 11, 23-24.

21. Πράξ. 4,36. Τὸ καθαυτὸ ὄνομά του ἦταν Ἰωσήφ (Πρβλ. Χ. Σ. Βούλγαρη, «Τὸ Μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης κατὰ τὴν Ἀγ. Γραφήν», στή «Θεολογία», 62 (1991), τεύχ. 4, σ. 690.

22. Πράξ. 21,8.

23. Πράξ. 6,8.

24. Οἱ Πρεσβύτεροι παραλληλίζονται πρὸς τοὺς Ἀποστόλους στὴ «Διδασκαλία τῶν Ἀποστόλων»: «Presbyteri etiam in typum apostolorum spectentur a vobis...» (F. X. Funk, Didascalia et Constitutiones Apostolorum, t. Al. I, Paderborn 1905, ss. 104). Ὁ καθηγητὴς Π. Τρεμπέλας παρατηρεῖ σχετικὰ: «Ἡ Διδασκαλία ὁμιλεῖ περὶ τῶν πρεσβυτέρων, καθημένων μὲν περὶ τὸν θρόνον τοῦ ἐπισκόπου, μὴ ἐπιτελούντων δὲ οὐδὲν ἱερατικὸν λειτουργήμα καὶ μὴ διακονούντων εἰς τὰ μυστήρια, μηδὲ κηρυττόντων. Ἐνῶ δὲ οἱ διάκονοι συγκρίνονται πρὸς τὸν Μεσσίαν καὶ αἱ διακονίαι πρὸς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, οἱ πρεσβύτεροι συγκρίνονται μὲ τοὺς ἀποστόλους καὶ δὲν φαίνεται νὰ ἔχουν καθωρισμένον τι δικαίωμα εἰς τὰς προσφορὰς. Οἱ διάκονοι ἀντιθέτως ὑπηρετοῦν τὸν ἐπίσκοπον, ἐπιτηροῦν τὴν εἰσοδὸν καὶ τὴν τάξιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς λειτουργίας, διακονοῦν εἰς τὸ θυσιαστήριον, κατὰ τὸ βάπτισμα χρίουν τοὺς φωτιζομένους, ἐπισκέπτονται τοὺς ἀσθενεῖς καθ' ἐκάστην, κομίζουν τὰς προσφορὰς τῶν πιστῶν εἰς τὸν ἐπίσκοπον καὶ τὰς ἐλεημοσύνας τοῦ ἐπισκόπου εἰς τοὺς πτωχοὺς» (Ἀρχαὶ καὶ χαρακτὴρ τῆς χριστιανικῆς λατρείας, Ἀθήναι 1962, σ. 210). Ἐδῶ ὅμως στὴ Διδαχὴ ἔχει ἡδὴ ἀποκρυσταλλωθεῖ, ὅπως γίνεται φανερό, ἡ διάκρισις τῶν Ἑπτὰ ἀπὸ τοὺς σημερινούς διακόνους. Παρόλα αὐτὰ διατηρεῖ

τὴν ἀξία του τὸ ἔργο σὰν πρωτοχριστιανικὴ πηγὴ πολὺ ἐγγὺς μὲ τοὺς ζητούμενους χρόνους γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη τοῦ θεσμοῦ τῶν Διακόνων.

25. Πράξ. 11, 29-30. Πρβλ. Δ. Ν. Μωραΐτη, «Διακονία», στή Θ.Η.Ε., τ. 4, σ. 1139.

26. Πρβλ. Β. Φειδᾶ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθήναι 1978, τ. 1, σ. 19.

27. Στὸν Ἀπόστολο Παῦλο ἡ ἐννοία τῆς διακονίας καὶ τῶν διακόνων φαίνεται νὰ συγκλίνει μὲ τὴν ἀντίστοιχη τοῦ Ἀρχαιοελληνισμοῦ, ὅπως αὐτὴ γνωρίζεται, γιὰ παράδειγμα, μέσα ἀπὸ τὰ κείμενα τῶν: Ἀριστοφάνη, Σοφοκλή, Πλάτωνα, Λουκιανὸ καὶ τοῦ Ἰώσηπου. Σύμφωνα μὲ αὐτὴ, διάκονος, λέξη σχετιζομένη στενὰ καὶ μὲ τὴ λέξη δοῦλος (βλ. Μάρκ. 10, 43-44, Β' Κορ. 4, 1-5), θὰ μπορούσε νὰ εἶναι κάποιος ποὺ ὑπηρετεῖ εἴτε στὴν κουζίνα σερβίροντας τὸ φαγητὸ στὸ τραπέζι, εἴτε γενικότερα σὰν κλητήρας τοῦ σπιτιοῦ κομίζοντας τὴν ἀλληλογραφία (βλ. Φιλήμ. 13, Κολ. 4,7 κ.ά.) κ.λπ. (Πρβλ. J. N. Collins, ὅπ.π.). Καὶ οἱ δύο αὐτὲς σημασίες ἐνυπῆρχαν στὴν πρωτοχριστιανικὴ Ἐκκλησία, τ.ἐ. καὶ τῆς διακονίας τῶν τραπεζῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς διακονίας τῆς διαμετακόμισης τῶν ἐπιστολῶν. Ἔτσι, οἱ διάκονοι μπορούσαν νὰ παίζουν τὸ ρόλο τῶν ἀγγέλων, μεταφέροντας σὰν τὸν Ἑρμῆ τὶς πληροφορίες (τὰ μηνύματα) ἀπὸ τὸ λαὸ στοὺς Ἀποστόλους ἢ στὸν ἐπίσκοπο, καὶ τὰνάπαλι.

28. Ἐπιστολὴ πρὸς Τραλλιανούς 2,3. Πρβλ. Β. Στεφανίδη, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθήναι 1978, ἐκδ. δ', σ. 44.

29. Α' Κορ. 11, 17-34.

30. βλ. Χ. Σ. Βούλγαρη, ὅπ.π. σ. 683.

31. «...Ὅθεν οὔτε Διακόνων, οὔτε Πρεσβυτέρων, οἶμαι, τὸ ὄνομα εἶναι, δῆλον καὶ φανερόν» (Ἀπό: ἰ. Πηδάλιον, ἐν Ἀθήναις 1841, σ. 132). Πρβλ. Ἰω. Χρυσ., Εἰς τὰς Πράξ., ὁμλ. ΙΔ', MPG 60,116.

32. βλ. ἰ. Παναγόπουλου, Ἡ ἐκκλησία τῶν Προφητῶν, Ἀθήναι 1979, σ. 124. Πρβλ. Mansi, Sacrorum Conciliorum Collectio, t. Al.11, s.949. Bk. ja' A.Lemaire, Les ministeres, 50, Aposgl. 29.

33. Ὅσον ἀφορᾷ, γιὰ παράδειγμα, τὴ γνώμη πάνω σ' αὐτὸ τοῦ Thomas Scott, ἐνὸς παλιοῦ ἀρχηγέτη προτεσταντικῆς παραφυάδας, βλ. J. G. Lorimer, The Deaconship, London, p. 31. Πάντως γιὰ τοὺς Εὐαγγελιστὲς τῆς Γερμανίας ὡς ὀρισμὸς τῆς διακονίας ἰσχύει ἡ περιγραφή ποὺ δίνει ὁ H. W. Beyer (1935) στὸ Λεξικὸ τοῦ Kittel (by H. Krimm, 1966): «the organic, indienne, and unchangeable function of the body of Christ which has to do with the Church's fight against poverty, sickness, and every kind of earthly need».

34. Ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος λ.χ. στὴν πρὸς τοὺς Τραλλιανούς ἐπιστολὴ του (2,3) ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἀρχιδιάκονος Στέφανος συλλειτουργοῦσε μὲ τὸν Ἰάκωβο τὸν Ἀδελφόθεο «λειτουργίαν καθαρὰν καὶ ἁμωμον»: «Οὐ γὰρ βρωμάτων καὶ ποτῶν εἰσι διάκονοι, ἀλλ' ἐκκλησίας Θεοῦ ὑπηρεταί». Ἀπ' αὐτὴ μάλιστα τὴν πληροφορία θὰ πρέπει νὰ ἐμπνεύστηκαν οἱ ἀγιογράφοι, ζωγραφίζοντας τοὺς Ἑπτὰ Διακόνους μὲ στιχάρι, ὀράτιο καὶ θυμιατό. Ὁ Β. Μουστάκης (Θ.Η.Ε., τ. 4, σ. 1159) ἀκολουθεῖ τὴ γνώμη τοῦ ἰ. Χρυσόστομου, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ μᾶς ἐπεξηγήσῃ τί ἐννοεῖ ὑπὸ τὴ φράση «τὸ διακονικὸν ἀξίωμα δὲν ἐπιτρέπει πλήρη τέλεσιν μυστηρίου». Διότι, ὡς γνωστὸ, ἓνα μυστήριον εἶναι εἴτε δὲν εἶναι ἐγκυρο. Ἐδῶ περιπλέκεται καὶ τὸ ἄλλο πρόβλημα περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς πνευματικῆς ὁρωεᾶς τῆς Θ. Χάρης εἴτε διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης (χειροτονία), εἴτε διὰ τῶν μυστηρίων τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Χρίσματος, τὸ δεύτερο ἐκ τῶν ὁποίων ἀντικατέστησε, ὡς γνωστὸ, τὴν «ἐπίθεση τῶν χειρῶν» (χειροθεσία - χειρο-

τονία) κατά τὸ δεύτερο αἰώνα. Ἐν προκειμένῳ θὰ πρέπει πολὺ συνοπτικὰ νὰ σημειώσουμε εἰδικὰ γιὰ τὸ Φίλιππο, ποὺ διαθέτουμε Γραφικὲς μαρτυρίες, ὅτι ὡς διάκονος εἶχε δεχθεῖ χειροτονία, ἀλλὰ στὴ Σαμάρεια ποὺ πῆγε λόγῳ τοῦ ἀκολουθήσαντος τὸ λιθοβολισμό τοῦ Στεφάνου σκληροῦ διωγμοῦ ὁλόκληρης τῆς χριστιανικῆς κοινότητος τῶν Ἱεροσολύμων ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους, προετοιμάζοντας τὴν ἐπίσκεψιν τῶν Πέτρου καὶ Ἰωάννη καὶ ἀναλαμβάνοντας ἐστὶ ἔργο εὐαγγελιστοῦ, ἥτοι ἔργο κυρίως τῶν χαρισματούχων, δὲν ἔλαβε νέα σχετικὴ χειροτονία, παρόλο ποὺ οἱ χαρισματοῦχοι ἦσαν ἀνώτεροι τῶν μονίμων λειτουργῶν.

Ἐντούτοις, ὄχι μόνο κατήχησε, ἀλλὰ καὶ βάπτισε ἕναν μὴ περιτμημένο προσήλυτο στὸν Ἰουδαϊσμό αἰθιοπα ἀξιωματοῦχο τῆς βασιλισσας τῆς Αἰθιοπίας, Κανδάκης, τέλος δέ, κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον στὰ δυτικὰ παράλια τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τὴν Ἀζωτο ἕως τὴν Καισάρεια. Ἔτσι βλέπουμε ὅτι ὁ Φίλιππος ἐδικαιοῦτο μὲν νὰ ἐκχριστιανίζει (κατήχηση καὶ βάπτισμα), δὲν ἐδικαιοῦτο ὅμως νὰ χειροτονεῖ ἄλλους. Γι' αὐτὸ στάλθηκαν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἀποστόλοι Πέτρος καὶ Ἰωάννης, οἱ ὁποῖοι «ἐπέθεσαν τὰς χεῖρας» στοὺς βαπτισμένους ἡδὴ Σαμαρίτες. Ἀντίθετα, οἱ Βαρνάβας καὶ Παῦλος δὲν ἦσαν μὲν ἐκ τῶν Δώδεκα, ὄντας χαρισματοῦχοι εὐαγγελιστές, ἀλλὰ ἦσαν χειροτονημένοι στὴν Ἀντιόχεια ἀπὸ τοὺς «προφῆτες» Συμεὼν, Λούκιον καὶ Μανᾶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιόχειας (Πράξ. 8,5. 14-17. 13,13. Πρβλ. Β. Στεφανίδη, ὅπ.π., σ. 43,44 ὑποσ. 1 καὶ 2., Χ. Σ. Βούλγαρη, ὅπ.π., σ. 691., Ρωμ. 12, 6-8. Α' Κορ. 12, 28-31, 14,1. Ἐφεσ. 2,20. 3,5. 4, 10-12, Ἀποκ. 18,20. Τὴ χειροτονία τοῦ Παύλου τονίζει καὶ ὁ ἱ. Χρυσόστομος, Ὑπόμν. εἰς Πράξ., ὁμ. ΚΖ' 2, PG 60,206. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος μπορούσε νὰ «χειροτονεῖ» ἄλλους: «Καὶ γὰρ ὁ Παῦλος, φησὶν, εὗρε τινας βαπτισθέντας ἐν τῷ βαπτίσματι Ἰωάννου, καὶ λέγει αὐτοῖς. Εἰ Πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; Λέγουσιν αὐτῷ· ἄλλ' οὐδὲ εἰ ἐστὶ Πνεῦμα ἅγιον, ἠκούσαμεν· καὶ εὐθέως ἐκέλευσεν αὐτοὺς βαπτισθῆναι. Καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ Παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἐλάλουν ἅπαντες γλώσσαις», Ἰω. Χρυσ., Εἰς τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν, Α' 463 D).

Οἱ προφῆτες μπορούσαν νὰ χειροτονοῦν ἀκόμα καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ προφητικὸ ἀξίωμα, ζώντων εἰσέτι τῶν Ἀποστόλων (βλ. Χ. Σ. Βούλγαρη, ὅπ.π., σ. 691). Κατὰ τὸν καθηγητὴ Β. Φειδᾶ, ἡ ὑπόθεσις τοῦ K. Holl (Gesammelte Aufsätze, II, 1928, 44 κ.εξ.), ἡ ὁποία ἐν προκειμένῳ συμφωνεῖ μὲ τὴν θέσιν τοῦ ἱ. Χρυσόστομου, ὅτι μόνο οἱ Δώδεκα μετέδιδαν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, δέον νὰ θεωρηθεῖ ἐσφαλμένη (ὅπ.π., σ. 48). Ἀλλὰ ὁ Β. Φειδᾶς (Τὸ Πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ τάξις τῶν Προφητῶν, 70-100 μ.Χ., Ἀθῆναι 1984, σ. 133 κ.εξ.) ὑποστηρίζει ἐπίσης, ἐρχόμενος σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν Χ.Βούλγαρη, ὅτι ζώντων εἰσέτι τῶν Ἀποστόλων, μόνο αὐτοὶ μπορούσαν νὰ χειροτονοῦν στὸ ἀξίωμα τοῦ προφήτη.

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος στὴν ΙΗ' ὁμιλία του στὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων διακρίνει ὡς ἐξῆς τὴ χορήγηση τοῦ Πνεύματος: α) τὴν πνευματικὴ ἐξουσία τοῦ «συγχωρεῖν» («ἀφιέναι ἁμαρτίας»), «θαυματουργεῖν» καὶ «βαπτίζειν» (τὴν ὁποίαν διέθετε ὁ διάκονος Φίλιππος: «Ὅθεν μοι δοκεῖ οὗτος ὁ Φίλιππος τῶν ἐπτὰ εἶναι, ὁ Στεφάνου δεύτερος. Διὸ καὶ βαπτίζων, Πνεῦμα τοῖς βαπτιζομένοις οὐκ ἐδίδου. οὐδὲ γὰρ εἶχε ἐξουσίαν. τοῦτο γὰρ τὸ δῶρον μόνων τῶν δώδεκα ἦν... Οὗτος δὲ οὐχὶ σημείοις μόνον, ἀλλὰ καὶ λόγῳ αὐτοὺς προσήγετο...»), β) τὴ χάρις τῆς μετάδοσης τῆς ὡς ἄνω πνευματικῆς ἐξουσίας γιὰ ἰκάνωση τελέσεως θαυμάτων-«πνεῦμα σημείων» (τὸ ὁποῖο διέθεταν μόνο οἱ Δώδεκα, καὶ τὸ ὁποῖο ταυτίστηκε ἀργότερα μὲ τὸ μυστήριον τοῦ Χρίσματος: «δύναμιν μὲν γὰρ ἔλαβον ποιεῖν σημεία, οὐχὶ δὲ καὶ Πνεῦμα διδόναι ἑτέροις. Ἄρα τοῦτο ἦν τῶν Ἀποστόλων ἐξαίρετον»), καὶ γ) τὸ κοινὸ πνευματικὸ χάρισμα - χάρις τῆς ἀφέσεως τῶν προσωπικῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κάθε βαπτιζομένου Χριστιανοῦ - «πνεῦμα ἀφέσεως» ἢ

«πνεῦμα υἱοθεσίας» (τὸ ὁποῖο λάβαινε χώρα κατὰ τὸ βάπτισμα, καὶ μὲ τὸ ὁποῖο ἦσαν ἐφοδιασμένοι, γιὰ παράδειγμα, οἱ ἐν ταῖς Πράξεσι μνημονευόμενοι Σαμαρίτες: «Πνεῦμα ἔλαβον τὸ τῆς ἀφέσεως, τὸ δὲ τῶν σημείων οὐκ ἦσαν λαβόντες... Οὐ γὰρ ἴσον ἀφέσεως τυχεῖν, καὶ λαβεῖν δύναμιν τοιαύτην»). Ἔτσι ὁ Φίλιππος, καὶ κάθε διάκονος, κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομο, θὰ ἔπρεπε νὰ λάβαινε ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους τὴ χάρις τοῦ «θαυματουργεῖν» ἀλλὰ καὶ τοῦ «βαπτίζειν» (ἀφέσεως ἁμαρτιῶν), χωρὶς ὅμως καὶ νὰ μπορεῖ ὁ ἴδιος νὰ «χρίει» ἄλλους σ' αὐτὰ τὰ ἀξιώματα.

35. Αὐτὸς μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ καὶ ὡς ὁ πρακτικότερος λόγος μεταλλαγῆς τοῦ ρόλου τῶν διακόνων, ἥτοι τῆς ἐξασθένεισης τῆς ὁργανωμένης κοινωνικῆς πρόνοιαις (φιλανθρωπίας) ὑπὸ τῆς Ἀνατολικῆς ἰδίως Ἐκκλησίας, καὶ ἐμφάνεισιν ἐπὶ τὴν κάθετη διάστασις πνευματικότητος. Πάντως ὅπου αὐτὴ ἄκμαζε, ὅπως στὸ Βυζάντιο, ὁ διακονικὸς θεσμὸς ὄχι μόνον ἐξήρето ποιοτικὰ (ἀφενὸς μὲν μιὰ ἐξελικτικὴ ἐμφάνισις παρατηρούμενη στὸ τελετουργικὸ τυπικὸ τῆς χειροτονίας τους, κὶ ἀφετέρου μὲ τὴ δημιουργία εἴτε ὁλόκληρου ἐπικουρικοῦ «κατώτερου κλήρου», εἴτε μιᾶς πληθώρας ὀφφικιαλίων) ἀλλὰ καὶ πλοῦτιζε ποσοτικὰ μὲ τὸ πολυπληθέστατο τάγμα τῶν διακονιστῶν.

36. βλ. Χ. Σ. Βούλγαρη, ὅπ.π., σ. 689. Στὴ Δύση, ὡς γνωστό, ὁ ἐκκλησιαστικὸς Κοινωνισμὸς (Activismus) ἐπισκιάστηκε ἀπὸ εἰδικὲς εὐλογίες παπῶν καὶ ἐπισκόπων μέσα ἀπὸ τὴ μορφή τοῦ Μοναχισμοῦ (βλ. Sally Thompson, Women Religious. The Founding of English Nunneries after the Norman Conquest, Oxford: Clarendon Press, 1991).

37. «Καὶ γὰρ οὔτε διάκονοι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἐπιστεύθησαν τι μυστήριον ἐπιτελεῖν, μόνον διακονεῖν τὰ ἐπιτελούμενα» (Ἐπιφάνιου, Κατὰ αἱρέσεων 79,3, MPG 42, 744-745).

38. Γιὰ μιὰ πληρέστερη ἐνημέρωση καὶ βιβλιογραφία ὅσον ἀφορὰ τὸ θεσμὸ τῶν διακονιστῶν, βλ. Ε. Δ. Θεοδώρου, «Βυζαντινὲς ἐπιδράσεις στὴ γυναικεία διακονία τῆς δύσεως», στὸ περ. «Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ», 30 (1981), σ.149. Τοῦ αὐτοῦ, «Ἡ γυναικεία διακονία κατὰ τὴς Ἀποστολικῆς Διαταγῆς», στὸ περ. «Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ», 32 (1983), σ. 164. Τοῦ αὐτοῦ, «Ὁ θεσμὸς τῶν διακονιστῶν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἡ δυνατότης ἀναβιώσεως αὐτοῦ», στὴ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», 62 (1991), τεύχ. 4, σσ. 621-660. Τοῦ αὐτοῦ, Das Amt der Diakonissen in der kirchlichen Tradition (Übersetzung aus dem Griechischen und Vorbemerkungen von Theodor Nikolaou), Una Sancta 33 (1978), 162-172. Τοῦ αὐτοῦ, Aimé Georges Martimort, Les diaconesses - Essai historique, C.L.V.- Edizioni liturgiche, Roma 1982, στὸ περ. «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», 53 (1982), σσ. 819-821, Χ. Ἀνδρεάδης, «Διακόνισσα», Ὑδρία, τ. 20, σ. 367. Ἀξίζει ἐδῶ νὰ σημειώσουμε ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆ σχετικῆς παρατήρησις τοῦ Ἐπιφάνιου, κατὰ τὴν ὁποία οἱ τέσσαρες θυγατέρες τοῦ εὐαγγελιστῆ Φίλιππου προφήτευαν ἀλλὰ δὲν ἱεουργοῦσαν (Κατὰ αἱρέσ. 79,3, MPG 42,744-745). Ἔτσι, ἐδῶ βλέπουμε καθαρότερα τὴ νοηματοδότησις τῆς διακονίας, ὅσον ἀφορὰ τὸ θεσμὸ τῶν διακονιστῶν, ἐκ τοῦ κηρύγματος (προφητείας).

39. Στὴν τεράστια ξένη καὶ ἐλληνικὴ βιβλιογραφία περὶ τῆς θέσεως τῶν λαϊκῶν ἂς προστεθεῖ καὶ μιὰ πρὸ σύγχρονης μελέτη: π. Θ. Ν. Ζήσης, Οἱ Λαϊκοὶ στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, Θεσσαλονίκη 1989.

40. Ἐρωτᾷ ὁ ἱ. Χρυσόστομος: «διὰ τί τότε γλώσσαις ἐλάλουν πάντες οἱ βαπτιζόμενοι, νῦν δὲ οὐκ ἐτι; Μάθωμεν πρότερον τί τὸ λαλεῖν γλώσσαις, καὶ τότε ἐρούμεν καὶ τὴν αἰτίαν. Τί οὖν ἐστὶ γλώσσαις λαλεῖν; Ὁ βαπτιζόμενος εὐθέως ἐφθέγγετο τῇ τῶν Ἰνδῶν φωνῇ, τῇ τῶν Αἰγυπτίων, τῇ τῶν Περσῶν, τῇ τῶν Σκυθῶν, τῇ τῶν Θρακῶν, καὶ εἰς ἄνθρωπος πολλὰς ἐλάμβανε γλώσσας...» (Ἰω. Χρυσ., Εἰς τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν, Α' 463D).

Η ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Στο Βυζάντιο η σπουδή, διερεύνηση και αποτίμηση της Φιλοσοφίας προσλαμβάνει διαφορετικό χαρακτήρα από τις προηγούμενες περιόδους. Ξεφεύγει από τις λογικοκρατικές προϋποθέσεις της διανόησης της ελληνικής αρχαιότητας ερχόμενη να πλαισιώσει το μεταφυσικό, ηθικό, υπαρξιακό και ανθρωπολογικό οικοδόμημα της 'Ορθόδοξης Χριστιανικής Θεολογίας. Εύστοχα ή καθηγήτρια Άγνη Βασιλικοπούλου - 'Ιωαννί-

χαιότητας, υπό το πρίσμα πάντοτε της 'Ορθοδοξίας, ασκώσα καθοριστική επιρροή στη μεσαιωνική διάνοηση. Πάντως οι Βυζαντινοί δεν εκτιμούσαν μόνο τον Πλάτωνα, άσχετα αν άνετρεχαν κυρίως σέ αυτόν. Μεγάλη ήταν ή συμπάθειά τους και για τόν 'Αριστοτέλη, που βέβαια αποτέλεσε τó επίκεντρο φιλοσοφικών ένδιαφερόντων τών διανοουμένων εκείνης της περιόδους στη Δύση³.

Τού κ. ΝΙΚ. Χ. ΧΑΡΑΚΑΚΟΥ,
θεολόγου - μεταπτυχ. φοιτητού

δου παρατηρεί πώς «...ή αρχαία φιλοσοφία είχε από πολύ πριν παρακμάσει μαζί με τó αρχαίο αντίκρυσμα τού κόσμου, τή λογοκρατία»¹.

'Εστι ή Βυζαντινή Φιλοσοφία άρνεϊται τήν προσήλωση στόν στείρο όρθολογισμό και άρχίζει νά κινείται στή σφαίρα τού υπερβατικού μυστηρίου. Όμως ποιά «έλληνική αρχαιότητα» αποποιείται ή φιλοσοφία τού Βυζαντίου; Πάντως όχι τήν κλασική, που έχει νά παρουσιάσει δυναμικό στοχασμό, ύψηλή φιλοσοφική ένατένιση και δυσθεώρητο βάθος πνευματικών συλλήψεων. 'Η Βυζαντινή Φιλοσοφία αποποιείται τήν περίοδο τής κατάρπτωσης τής αρχαίας έλληνικής διανόησης (Β' - ΣΤ' αϊ.). Δέν μπορεί νά συμβιβαστεί με τήν άπουσία πρωτότυπης και ανθρωποπλαστικής πνευματικότητας, που είναι τó κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα τής έν λόγω περιόδου. Τά έμφανισθέντα αυτή τήν περίοδο ρεύματα στόν χώρο τής Φιλοσοφίας «...δέν είναι παρά ύποπροϊόντα τών μεγάλων φιλοσοφικών εξάρσεων τής κλασικής έποχής»². Δέν συναντάμε φερ' είπειν έντονη τήν αναφορά στόν Πλάτωνα ή στόν 'Αριστοτέλη όσο τή διαμόρφωση τάσεων προσεγγιζουσών τόν στοχασμό τών στωϊκών ή τήν ήδονοθηρία τού 'Επικούρου.

Στό Βυζάντιο παρατηρείται άνθηση τόσο τής 'Ορθόδοξης 'Ανατολικής Θεολογίας όσο και τής πλατωνικής ιδεοκρατίας. 'Ετσι τή Βυζαντινή Φιλοσοφία μπορούμε νά τήν εκλάβουμε ως έπιλεκτική πνευματική αναβίωση τής κλασικής άρ-

'Η άριστοτελική όρθολογιστική θεώρηση τού κόσμου δέν άντιβαίνει πρός τή Δογματική και Χριστιανική 'Ηθική. 'Ετσι ή θεολογική σκέψη τού Βυζαντίου δέν βρίσκεται σέ ούσιαστική και έννοιολογική δυσαρμονία πρός τις λογικές κατηγοριοποιήσεις τού 'Αριστοτέλη. Όπωσδήποτε όμως δέν έπηρεάζεται τόσο πολύ όπως οι Θεολόγοι τής Δύσης, που έφτασαν στό σημείο νά λογικοποιήσουν μέσω τού θωμισμού τόν Χριστιανισμό σέ βαθμό παρορώντα τó άποκαλυπτικό περιεχόμενο τής έν Χριστώ Πίστης. 'Η Θεολογία τής 'Ανατολής εκτιμά τόν μεταφυσικό ρεαλισμό τού 'Αριστοτέλη έχοντας όμως τó βλέμμα τής στραμμένο κατά κύριο λόγο στήν ποιητικότητα τής πλατωνικής Φιλοσοφίας. 'Ακόμα και υπό τó νεοπλατωνικό της περίβλημα ή πλατωνική Φιλοσοφία συνάδει πρός τó υπερβατικό μεγαλείο τής Θεολογίας τών Πατέρων τής 'Εκκλησίας γιατί έμπεριέχει μυστηριακό ύπόβαθρο⁴. Μπορούμε χωρίς ένδοιασμούς νά ισχυριστούμε πώς στήν πατερική Θεολογία, κύρια έκφραση τής Βυζαντινής Φιλοσοφίας, ποίηση και Φιλοσοφία, ως φανερώσεις τού υπερβατικού μυστηρίου, συνυφαίνονται και συνεπιτελούνται.

'Η άπήχηση τής πλατωνικής ιδεοκρατίας φαίνεται καθαρά στό έργο τού 'Αγίου Γρηγορίου Νύσσης⁵. Στά τέλη επίσης τού Ε' μ.Χ. αιώνα φανερή είναι ή επίδραση τού πλατωνισμού στόν Αϊνεία τόν εκ Γάζης⁶. 'Ο πλατωνισμός χρησίμευε για νά δείξει πώς «τó υπερφυσικό, τó θαυμαστό, είναι ή αλήθεια, που μπορεί ό άνθρωπος νά φτάσει χάρη στή συγκατάβαση τού Θεού, με τά μυστήρια, με τή λατρεία, με τή άσκηση»⁷.

Στὸ Βυζάντιο ἐναργῆς προβάλλει ἡ μέριμνα τῆς κατοχύρωσης τῶν Ἑλληνορθοδόξων Ἀξιῶν μέσῳ τῆς Φιλοσοφίας τῆς κλασικῆς ἀρχαιότη-
τας. Ὁ ἅγιος καὶ Μέγας Φώτιος, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρέθας πιστοποιοῦν πῶς στὴ Βυζαντινὴ Φιλο-
σοφία «...εἶχεν... διαμορφωθῇ μία ἰδιαζόντως
χριστιανικὴ θεώρησις πού, εἰς πολλοὺς τομεῖς,
δὲν ἀπηρεῖτο τὴν ἑλληνικὴν κληρονομίαν»⁸.
Ἀκόμη καὶ σὲ ἐπίπεδο Εἰκονογραφίας διαπι-
στώνεται σὲ Βυζαντινοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς ἡ ὑ-
παρξὴ εἰκόνων τοῦ Πλάτωνα καὶ τοῦ Ἀριστοτέ-
λη δίπλα στὶς εἰκόνες τῶν Ἀγίων.

Ἡ διαλεκτικὴ δὲν καλλιεργεῖται συστηματι-
κὰ στὸ Βυζάντιο. Αἶρεται ἡ αὐτοτέλειά της γιατί
χρησιμεύει ὡς ὄργανο διατύπωσης τῶν δογματι-
κῶν Ἀληθειῶν τῆς Ὁρθοδοξίας. Μὲ τὴ διαλε-
κτικὴ πάντως ἀσχολεῖται ὁ Φώτιος ἀντιτιθέμε-
νος τόσο στὴν ὀνοματοκρατία ὅσο καὶ στὴν
πραγματοκρατία καὶ ἐπιθυμώντας νὰ θεμελιώ-
σει τὴ φιλοσοφικὴ προβληματικὴ γιὰ τὰ γένη σὲ
χριστιανικὲς βάσεις. Ἐτεῖ θεωρεῖ καὶ τὰ γένη
καὶ τὰ εἶδη «*corpora incorporea*»⁹.

Ἀκόμη καὶ οἱ ὀνομαζόμενες σήμερον «θετι-
κὲς ἐπιστῆμες» ἔχουν τὴ θέσιν τους στὴ Βυζαντι-
νὴ Φιλοσοφία. Ὁ Λέων ὁ Μαθηματικὸς θεωρεῖ
τὴν ἀριθμητικὴν, τὴ γεωμετρίαν, τὴν ἀστρονομίαν
καὶ τὴ μουσικὴν κλάδους τῆς Φιλοσοφίας. Ὁ
Θεόδωρος Πρόδρομος, ἐξαίρετη μαθηματικὴ
διάνοια, συνδυάζει τὰ μαθηματικὰ μὲ τὴ Φιλο-
σοφία. Στὸν ΙΓ' μ.Χ. αἰῶνα ὁ Γεώργιος Παχυ-
μέρης ἀναπτύσσει ἓνα ἀξιόλογο ἐπιστημολογικὸ
σύστημα, στὸ ὁποῖο ἡ μαθηματικὴ σκέψις θεω-
ρεῖται ἀναγκαία γιὰ τὸν φιλοσοφικὸ στοχασμό.
Στὴν Τετράβιβλό του παρατηρεῖται μία λανθά-
νουσα μορφή «σχολαστικοῦ» ποὺ ὅμως δὲν ἔρ-
χεται σὲ συνάφεια πρὸς τὴ δυτικὴ μεσαιωνικὴ
σχολαστικὴ διανόηση. Ὁ «σχολαστικισμός» τοῦ
Παχυμέρη εἶναι περισσότερο ἀναδρομὴ στὴν
προσωκρατικὴ Φιλοσοφία καὶ εἰδικότερα στὴν
πυθαγορικὴ διανόηση. Ὁ Παχυμέρης, συγκρινό-
μενος πρὸς τὸν Roger Bacon, ποὺ ἄκμασε στὴ
Δύση τὴν ἴδια ἐποχὴ, εἶναι καθαρότερος θετικι-
στής¹⁰. Ὁ θετικισμὸς του ὅμως δὲν τὸν ἀπομα-
κρύνει ἀπὸ τὴν Μεταφυσικὴ καὶ κατ' ἐπέκταση
ἀπὸ τὴν ἐν Χριστῷ Πίστην.

Φιλοσοφικὲς ἀνησυχίες ἀκόμα παρατηροῦν-
ται στὸν Νικηφόρο Γρηγορά, διακεκριμένο στο-
χαστὴ τοῦ ΙΔ' μ.Χ. αἰῶνα, στὸν Γρηγόριο Χιο-
νιάδη, στὸν Θεόδωρο Μελιτινιώτη, στὸν Νικό-
λαο Ραβδά, στὸν Πλήθωνα καὶ στὸν Βησσαρίω-

να. Ὅλοι αὐτοὶ εἶναι μαθηματικοὶ καὶ ἐκπροσω-
ποῦν τὴ θεμελιωθεῖσα ἀπὸ τὸν Φώτιο, τὸν Θ'
μ.Χ. αἰῶνα, Βυζαντινὴ Φιλοσοφικὴ Παράδοση,
ποὺ ἔχει ὡς ἐννοιολογικὸ ἐπίκεντρο τὴ Χριστια-
νικὴ Ἀγάπη.

Ἡ Φιλοσοφία στὸ Βυζάντιο νοσηματοδοτεῖται
ἠθικὰ καὶ ἀνθρωπολογικὰ ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν
Χριστιανικὴ Θεολογία ἀρνούμενη τὴν αἰτιοκρα-
τία.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ἀγνῆς Βασιλικοπούλου - Ἰωαννίδου, Εἰσαγωγή στὴ
Βυζαντινὴ Λογοτεχνία, Ἀθήνα 1984, Ἐκδόσεις Καρδαμίτσα,
42.
2. Ε. Μουτσοπούλου, Φιλοσοφικοὶ προβληματισμοί, Β'
τόμος: Ἀναδρομαὶ καὶ ἀναδομήσεις, Ἀθήναι 1977, Ἐκδό-
σεις Ἐπτάλοφος, 201. Πβ. Ε. Μουτσοπούλου, «Platon et la
philosophie Byzantine», Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν
Σπουδῶν 67 (1969-1970), 76-84.
3. Klaus Oehler, «Aristotle in Byzantium», Greek, Ro-
man and Byzantine Studies 5 (1964) 133-146.
4. E. Hoffmann, Platonismus und christliche Philosophie,
Zürich 1960.
5. J. Danielou, Platonisme et Theologie Mystique - Essai
sur la doctrine spirituelle de saint Gregoire de Nysse, Paris
1944, Audier. Πβ. E. von Ivanka, «Vom Platonismus sur
Theologie der Mystik», Scholastik II (1936) 163-195.
6. Αἰνείου τοῦ Γάζης, Θεόφραστος, ἦτοι Περὶ ἀθανασίας
ψυχῶν καὶ ἀναστάσεως σωμάτων. Πβ. Ε. Μουτσοπούλου,
«Ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας ὡς ἱστορικὴ καὶ μεταϊστορικὴ
ἐπιστήμη», Παρνασσός 8 (1966) 367-387.
7. Ἀγνῆς Βασιλικοπούλου- Ἰωαννίδου, ὁ.π., 43. Πβ. J.
Gouillard, La vie religieuse a Byzance, London 1981.
8. Ε. Μουτσοπούλου, Φιλοσοφικοὶ προβληματισμοί... Πβ.
E. Moutsopoulos, «Arts liberaux et philosophie a Byzance»,
Actes du i ve Congres International de philosophie Medievale,
Montreal 1967, 79-88. E. Moutsopoulos, «Byzance et l'
Hellenisme Medienal», Bulletin de l' Association G. Bude
(1960) 389-396.
9. B. Tatakis, La Philosophie Byzantine, Paris 1949, P. U.
F. 132-133.
10. Στὸ ἴδιο, 240. Πβ. K. Krumbacher, Geschichte der by-
zantinischen Literatur, München 1987.

Πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού,
Ἀναπλ. Καθηγητοῦ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

(ὕπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας)

Ἐνα βιβλίο ποὺ βοηθεῖ τὸν ἀναγνώστη νὰ συνει-
δητοποιήσει τὴ διακονικὴ, μαρτυρικὴ καὶ ἀγωνιστικὴ
πορεία τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερα στὴν ἐποχὴ μας,
ποὺ ἡ πνευματικὴ σύγχυση αὐξάνει ἐπικίνδυνα καὶ ἡ
Ἀλήθεια γίνεται ὅλο καὶ πὺλ δουδιάκριτη.

Γράφατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασιῶν 1, 115 21
Ἀθήνα, τηλ. 722.8008.

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσάνιου 2, Πλατ. Κλαυθμώ-
νος, τηλ. 322.8637.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Συμπαράστασις

εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἀλβανίας

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, κατὰ τὴν ἀδελφικὴν συνάντησίν του μετὰ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου, ἐξέφρασε τὴν συμπαράστασίν του εἰς Αὐτὸν καὶ διετύπωσε τὴν ἀποψιν, ὅτι ἡ ἐν Ἀλβανίᾳ Αὐτοκέφαλος Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πρέπει νὰ καλλιεργήσῃ τὴν συνειδήσιν τῶν Ὁρθοδόξων πιστῶν, νὰ ἀγωνισθῇ διὰ τὴν περιφρούρησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς ἑλληνικῆς μειονότητος καὶ νὰ ἀναδειχθῇ παράγων σταθερότητος καὶ εἰρήνης ἐν τοῖς Βαλκανίοις καὶ ἀλληλοκατανοήσεως καὶ εἰλικρινοῦς συνεργασίας τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ λαῶν.

Καὶ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν μηνύματι συμπαράστασεως πρὸς τὸν Μακ. Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας ἐτόνισε τὰ ἑξῆς:

«Ἐπιθυμοῦμε νὰ τονίσουμε ὅτι τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, πλήρως ὑποστηρίζει τὸ ἔργο πὺν ἀνέλαβε ἡ Μακαριότητά σας, ἔργο ἀναδιοργανώσεως καὶ κυριολεκτικῶς ἀναστάσεως, τῆς Αὐτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, ὥστε ἀπὸ πολλὰς δεκαετίες στερήσεων καὶ διωγμῶν.

»Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν ὑποστηρίζει μὲ ἔμφραση τὸ δικαίωμα τῆς Αὐτοκεφάλου Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας νὰ ἐξασκεῖ, μὲ πλήρη ἐλευθερίαν, τὴν ποιμαντικὴν, πνευματικὴν καὶ κοινωνικὴ διακονίαν τῆς, σύμφωνα μὲ τὴν παγκόσμιαν ἀποδοχὴν ἀρχῆς τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τοῦτο χωρὶς ἐσωτερικὰς ἢ ἐξωτερικὰς παρεμβάσεις.

«Ὑποσχέσεις ὑποστηρίξεως καὶ ἀλληλεγγύης»

Εἰς τὰ ἐν τῇ προηγουμένῃ παρατηρήσει λεχθέντα πρέπει νὰ προστεθῇ, ὅτι καὶ ἡ Διάσκεψις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν ἀπέστειλε πρὸς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιον παρόμοιον εὐγλωττον μῆνυμα, ἐν τῷ ᾧ ὁποῖω τονίζονται τὰ ἑξῆς:

«Στὶς 16 Ἰουνίου μὲ ὀδυνηρὴ ἐκπληξὴ πληροφορηθήκαμε τὴ σύλληψιν καὶ ἀπέλασιν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χρυσόστομου. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μὲ ἀγωνία παρακολουθοῦμε τὴς ἐθνικῆς καὶ διεθνῆς ἐπιπτώσεως τοῦ γεγονότος αὐτοῦ καὶ εἰδικότερα τὴς συνέπειας πὺν ἔχουν γιὰ χιλιάδες ἄτομα καὶ οἰκογένειες, θύματα τῆς κρίσεως μετὰ τὴν Ἀλβανίαν καὶ Ἑλλάδα.

Ἐξετιμήσαμε τὴς δύο δηλώσεις στὶς ὁποῖες προέβητε δημοσίως, μὲ τὴς ὁποῖες κάνετε ἐκκλήσιν νὰ ἀποφύγουν οἱ ὑπεύθυνες ἀρχὲς ὅποιαδήποτε χρῆσιν δυνάμεως ἢ βίας καὶ νὰ προσπαθήσουν νὰ διακανονίσουν εἰρηρικὰ μιὰ ὑπόθεσιν ἀτυχή καὶ ἐπώδυνη.

Χαρακτηριστικῶς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος μῆνυμα κατὰ τὴν ὁδὸν ὡς ἑξῆς:

«Ἡ Διάσκεψις τῶν Εὐρωπαϊκῶν Ἐκκλησιῶν εὐχεται, οἱ ἀρχὲς τῆς τελικῆς πράξεως τοῦ Ἑλσίνκι καὶ οἱ

ὅροι τῶν μεταγενεστέρων συμφωνιῶν τῆς ΔΑΣΕ τῶν σχετικῶν μὲ τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν νὰ γίνουν σεβαστές, ὅπως καὶ ὅλοι οἱ ὅροι τῶν συμβάσεων τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν γιὰ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν. Ἰδιαίτερος εὐχόμεθα νὰ παύσουν ὅλες οἱ παρεμβάσεις καὶ οἱ πιέσεις ἀπὸ ὅπουδήποτε καὶ ἂν προέρχονται, οἱ ὁποῖες θὰ μπορούσαν νὰ ἐπηρεάσουν τὴν ζωὴ καὶ τὴν μαρτυρίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας, πρὸς τὴν ὁποῖαν ἀνανεώνουμε τὴν ὑπόσχεσιν ὑποστηρίξεως καὶ ἀλληλεγγύης».

Ἀναιροῦνται ἐν τῇ πράξει

Ἐντὸς τοῦ Ἰουνίου τρ. ἔ. ἐπραγματοποιήθη ἐν Βαλαμάνδ τοῦ Λιβάνου συνάντησις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς διὰ τὸν Θεολογικὸν Διάλογον μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ τινες ἄλλαι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, εἰς ἑνδείξιν διαμαρτυρίας διὰ τὰς συνεχιζόμενας εἰς βάρος τῆς Ὁρθοδοξίας μεθοδεύσεις τοῦ Βατικανοῦ, ἀπεφάσισαν νὰ μὴ στείλουν τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν εἰς τὴν —οὐχὶ ἐν πλήρει συνθέσει πραγματοποιηθεῖσαν— συνάντησιν ταύτην, ἥτις τὸ προηγούμενον ἔτος εἶχε πλήρως ματαιωθῇ.

Συμφώνως πρὸς τὴν διὰ τοῦ Τύπου μεταδοθεῖσαν εἰδησιν, ὁ Πάπας Ἰωάννης - Παῦλος Β', προαναγγέλλας ἐν ὁμίλᾳ του τὴν ἐν Βαλαμάνδ σύγκλησιν τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς, ὁμίλησεν αἰσιοδόξως καὶ φιλικῶς. Παραθεωρήσας τόσον τὴν ἑλλειψιν πάσης καὶ οὐσιαστικῆς ἐν τῇ πράξει προσπάθειας πρὸς βραχυπρόθεσμον ἀποδυνάμωσιν καὶ μακροπρόθεσμον ἐξάλειψιν τῆς Οὐνίας, ὅσον καὶ τὸ λυπηρὸν γεγονὸς τῆς προσφάτου προβολῆς ἀπαράδεκτων μορφῶν Παπικοῦ Πρωτείου καὶ Παπικῆς Ἐκκλησιολογίας, εἶπεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἑξῆς:

«Σὰς καλῶ νὰ παρακαλέσωμεν μαζί τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ φωτίσῃ τὴν καρδίαν μας, ἵνα ἀναζητήσωμεν μὲ εἰλικρίνειαν τὸν δρόμον ἐκείνης τῆς πλήρους ἐνότητος, τὴν ὁποίαν θέλει ὁ Κύριος διὰ τοὺς πιστοὺς του. Μία εἰλικρινὴς ἀποσαφήνισις τῶν ἱστορικῶν διαφορῶν, μὲ ἐκκλησιαστικὸν πνεῦμα καὶ μὲ ἀπόλυτον ὑπακοὴν εἰς τὴν βούλησιν τοῦ Κυρίου, θὰ βοηθήσῃ νὰ ἐπιταχυνθῇ ὁ θεολογικὸς διάλογος, ἐν ᾧ τῆς πλήρους ταυτίσεως ἀπόψεων, καὶ θὰ ὑποδείξῃ τὸν δρόμον καὶ τοὺς τρόπους διὰ μιάν κοινὴν μαρτυρίαν ἀνιδιοτελοῦς συνεργασίας».

Μετὰ λύτης πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι τὸ ὥραϊον φιλενωτικὸν αὐτὸ περιεχόμενον τῶν λόγων τοῦ Προκαθημένου τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἀπόψεως μερικῶν ἐκλεκτῶν μελῶν τοῦ «Ποντιφικοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν», αἰτινες ὁμως συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως τορπιλλίζονται καὶ ἀναιροῦνται ἐν τῇ πράξει ὑπὸ ἀντορθοδόξων καὶ ἀνθενωτικῶν μεθοδεύσεων καὶ ἐνεργειῶν μερικῶν

συλλογικῶν ὁργάνων τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῆς Διπλωματίας τῆς Γραμματείας τοῦ Κράτους τῆς «Ἀγίας Ἐδρας».

Τὸ IB' Συνέδριον Πατερικῆς Θεολογίας

Ἀληθῆς πνευματικὴ ὁδὸς κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ καύσωνος τοῦ Ἰουλίου ἦτο τὸ IB' Συνέδριον Πατερικῆς Θεολογίας, ὅπερ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος, —μετὰ εἰσήγησιν τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Στυλιανοῦ Παπαδοπούλου, μετὰ θερμὴν συνηγορίαν τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας» πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Πέτρου Δακτυλίδου καὶ μετὰ σχετικὴν ὁμόφωνον ἀπόφασιν τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας»—, ἐφιλοξενήθη ἐν τῇ Αἰθούσῃ τελετῶν αὐτῆς. Ἡ δέουσα προπαρασκευὴ ἐγένετο ὑπὸ Ὁργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἧτις, ἐκτὸς τοῦ Καθηγητοῦ κ. Στ. Παπαδοπούλου, περιελάμβανε ὡς μέλη δύο δραστήρια ἀνώτερα στελέχη τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας», ἦτοι τὸν πανοσ. ἀρχιμ. κ. Νικόλαον Πρωτοπαπᾶν καὶ τὸν αἰδεσ. πρεσβύτερον κ. Λεωνίδην Ψαριανόν.

Ὁ κηρύξας τὴν ἐναρξιν τοῦ Συνεδρίου Γεν. Διευθυντῆς τῆς Ἀπ. Διακονίας πατὴρ Πέτρος Δακτυλίδης καὶ ὁ ἐκπροσωπῶν τὴν Ἱ. Σύνοδον Σεβ. Μητροπολίτης Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς κ. Ἀγαθόνικος διεβίβασαν τὰς εὐχὰς τοῦ —ἐνεκα ἀπροόπτου κωλύματος μὴ παρισταμένου— Μακ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ. Ὁ πατὴρ Πέτρος προσέθεσεν, ὅτι ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία μετὰ χαρᾶς καὶ ἄνευ ἐνδοιασμοῦ διέθεσε τὴν ἀγάπην καὶ τὸ ζῶηδον ἐνδιαφέρον, ὡς καὶ τὰ μέσα καὶ τὸ ἐκλεκτὸν δυναμικὸν τοῦ προσωπικοῦ τῆς πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ προβάλλοντος τὴν Πατερικὴν Θεολογίαν Συνεδρίου, δοθέντος ὅτι ὁ ἐπιτελικὸς πνευματικὸς Ὁργανισμὸς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἔχει πάντοτε συνειδησὶν τῆς ἀνάγκης τῆς πατερικῆς θεμελιώσεώς του. Ὁ Καθηγητὴς κ. Στ. Παπαδόπουλος ἐτόνισεν ὅτι ὁ πνευματικὸς χώρος τῆς Ἀπ. Διακονίας εἶναι ὁ πλέον κατάλληλος διὰ τὴν ἐν αὐτῷ ὁργάνωσιν ἐνὸς Συνεδρίου, ὅπερ ἀποβλέπει εἰς τὴν δημιουργίαν γνησίου ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος διὰ τῆς οἰκειώσεως καὶ ἀξιοποιήσεως τῆς Πατερικῆς σκέψεως καὶ παραδόσεως.

Ἡ πλουσία πνευματικὴ καὶ ὕλική φιλοξενία τῶν Συνεδριῶν ἐκ μέρους τῆς Ἀποστ. Διακονίας καὶ τὸ προσωπικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ καὶ ἡγετικῶν στελεχῶν αὐτῆς πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου δικαίως ἐχαιρετίσθη ὡς ἄριστον δεῖγμα συνεργασίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πανεπιστημιακοῦ θεολογικοῦ δυναμικοῦ, τοῦθ' ὅπερ γεννᾷ τὴν ἐλπίδα, ὅτι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, μερίμνη τῆς Ἀπ. Διακονίας καὶ τῶν Θεολογικῶν μαθ. Σχολῶν, θὰ ὁργανωθῶν καὶ ἄλλα Συνέδρια πρὸς ἐξέτασιν ζητημάτων κοινῶς ἐνδιαφέροντος αὐτῶν.

«Ὁ ἅγιος καὶ ὁ μάρτυρας στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας»

Ἐν συνεχείᾳ δέον νὰ ἐξάρωμεν τὸ θέμα τοῦ IB' Συνεδρίου τῆς Πατερικῆς Θεολογίας: «Ὁ ἅγιος καὶ ὁ μάρτυρας στὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας». Αἱ ὑπὸ πανεπιστημιακῶν διδασκάλων γινόμεναι ἄρισται καὶ ἐμπειροστατωμέναι εἰσηγήσεις, ὡς καὶ αἱ ἐπακολουθήσασαι

συζητήσεις συνετέλεσαν ἀφ' ἐνὸς εἰς τὸ νὰ ἐξαρθοῦν πολλαὶ πτυχαὶ τοῦ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας προβαλλομένου πολυδιαστάτου φαινομένου τῆς χριστιανικῆς ἀγιότητος καὶ τοῦ χριστιανικοῦ μαρτυρίου, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ νὰ τονισθῇ ὁ Χριστοκεντρικὸς ἐν Χάρει δυναμισμὸς τῆς ζωῆς τῶν ἁγίων καὶ τῶν μαρτύρων ὡς «μυμνήσεως τοῦ Χριστοῦ» καὶ τρίτον εἰς τὸ νὰ συσχετισθῇ τὸ στοιχεῖον τῆς ἀγιότητος καὶ τοῦ μαρτυρίου πρὸς τὴν ζῶην παντὸς ἀληθοῦς Χριστιανοῦ.

Εἶναι εὐχάριστον, ὅτι ὁ πατὴρ Πέτρος Δακτυλίδης, ὅστις ἔχει δώσει μεγάλην ὠθὴν εἰς τὸ νὰ παρουσιάσῃ τὸ λαμπρὸν Γραφεῖον Ἐκδόσεων τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἀξιέπαινον δυναμισμόν καὶ ποιικιλίαν ἀξιολόγων πολλῶν ἐκδόσεων, ὑπεσχέθη εἰς τοὺς συνέδρους, ὅτι αἱ εἰσηγήσεις τοῦ Συνεδρίου, αἵτινες μετεδόθησαν καὶ διὰ τοῦ διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ πατρὸς Νικολάου Πρωτοπαπᾶ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἐκδοθῶν ὑπὸ τῆς Ἀποστ. Διακονίας εἰς ἰδιαίτερον τόμον.

Σημειωτέον, ὅτι ἐκτυπούνται ἤδη καὶ δύο τόμοι τῶν Πρακτικῶν τῶν ἐνδεκα προηγουμένων Συνεδρίων Πατερικῆς Θεολογίας, τὰ ὅποια κατέστησαν ἤδη θεομὸς καὶ ἐπεσημάναν τὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀξιόλογον ἐν Ἑλλάδι προώθησιν τῶν πατερικῶν σπουδῶν.

Εἰς τῶν σκαπανέων τῶν σπουδῶν τούτων εἶναι καὶ ὁ ἀξίος συγχαρητηρίων ἐμπνευστὴς καὶ κύριος ὑπεύθυνος ὁργανωτῆς τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος δώδεκα Συνεδρίων Καθηγητῆς κ. Στ. Παπαδόπουλος. Γενικὴ εἶναι ἡ εὐχή, ὅπως εἰς τὰ Συνέδρια ταῦτα γίνῃ μεγαλυτέρα ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τῶν νέων Ἑλλήνων Θεολόγων.

Ἡ Ε' Παγκόσμιος Συνδιάσκεψις «Πίστης καὶ Τάξεως»

Ἀπὸ 3ης μέχρι 15ης Αυγούστου 1993 πραγματοποιεῖται ἐν Santiago de Compostela τῆς Ἰσπανίας ἡ Πέμπτη Παγκόσμιος Συνδιάσκεψις διὰ τὸ Τμήμα «Πίστις καὶ Τάξις» (Faith and Order) τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ θέματος τῆς πορείας τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου «πρὸς τὴν κοινωνίαν ἐν τῇ πίστει, τῇ μαρτυρίᾳ καὶ τῇ διακονίᾳ».

Ἐπειδὴ προσεχῶς θὰ δημοσιεύσωμεν ἐκτενὲς χρονικὸν περὶ τῆς πορείας τῶν ἐργασιῶν καὶ περὶ τῶν τυχόν μηνυμάτων τῆς Συνδιασκέψεως ταύτης πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Οἰκουμένην, περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι, οἵτινες θὰ μετασχηματίζωνται, δέον ἡνωμένοι νὰ ἐπιστημάνουν, ὅτι ὁ σημερινὸς αὐτὸς σταθμὸς τῆς Ἱστορίας τοῦ Τμήματος «Πίστις καὶ Τάξις» εἶναι εὐκαιρία διὰ μίαν αὐτοκριτικὴν αὐτοῦ καὶ ἀνανέωσιν τῆς μεθοδολογίας τοῦ ἔργου του. Τὸ Τμήμα τοῦτο, ὡς καὶ ὁλόκληρον τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ ἐλευθερωθῇ τῆς ἐν τῇ πράξει ἐξαρτήσεως τόσο ἐκ τῆς ἀπαραδέκτου «Θεωρίας τῶν κλάδων» (branch theory), ὅσον καὶ ἐκ τῆς Φιλοσοφίας τοῦ «ὡς ἐάν» («as ob», «as if»), περὶ τῶν ὁποίων θὰ λεχθῶν περισσότερα κατὰ τὴν ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» κριτικὴν ἀξιολόγησιν τῆς Συνδιασκέψεως. Ε. Δ. Θ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

«Αν και με τὸ ὑπ' ἀριθμ. 75 διάταγμα τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς 29.4.1991 ὁρίστηκε ἡ ἐπιστροφή τῆς μοναχικῆς τάξεως καὶ τῆς κινητῆς καὶ ἀκίνητης περιουσίας στὴ μονὴ τῆς Ρίλας, μέχρι τὰ μέσα Μαρτίου 1993 δὲν ἔγινε κάποιο οὐσιαστικό βήμα. Ὑπογράφηκε σχετικὴ συμφωνία στὶς 3.1.1992 ἀπὸ τὴν τότε Ὑπουργὸ Πολιτισμοῦ Elka Konstantinova, ἀλλὰ κάποιοι κύκλοι ποὺ ἐπιθυμοῦσαν νὰ διατηρηθεῖ ἡ μονὴ ὡς μουσεῖο ἀντιδρούσαν στὴν ὑλοποίηση κάθε συμφωνίας. Στὶς 15.3.1993 ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας, Ἐπιστημῶν καὶ Πολιτισμοῦ καθηγητῆς Marin Todorov καὶ ὁ ἐπίσκοπος Δραγοβίτιας Ἰωάννης, ἡγούμενος τῆς μονῆς, ὑπέγραψαν συμφωνία γιὰ τὴν ἐπιστροφή ἀπὸ τὸ Κράτος στὴ μονὴ τῶν μουσειακῶν ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα τὸ πρῶτο τὰ πήρε πρὶν ἀπὸ 30 περίπου χρόνια. Τὴν εὐθύνη ἀπὸ τώρα καὶ ἔξῃς γιὰ τὴ λειτουργία τοῦ μουσεῖου ἀναλαμβάνει ἀποκλειστικά ἡ μονὴ. Ἐλπίζουμε ὅτι σύντομα θὰ ἀρθοῦν οἱ δυσκολίες καὶ οἱ ἀντιρρήσεις τῶν πόλεων Ρίλα καὶ Ντούπνιτσα καὶ θὰ ἐπιστραφοῦν καὶ τὰ ὑπόλοιπα περιουσιακὰ στοιχεῖα τῆς μονῆς.

— Ἡ προτεσταντικὴ προπαγάνδα ἔχει ἀποθρασυνθεῖ στὴ Βουλγαρία. Μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία τῆς ἐκδηλώσεώς τους «Οὐράνια ἔκρηξη» (Nebesna eksplozija) τὴν περασμένη χρονιά στὸ ἐθνικὸ στάδιο «Vasil Levski», ἀποφάσισαν αὐτὴ τὴ χρονιά (1-4 Ἀπριλίου 1993) νὰ ὁργανώσουν «Ἀνατολικοευρωπαϊκὴ Διάσκεψη τῆς πίστεως» στὸ Ἐθνικὸ Μέγαρο τῆς Κουλτούρας στὴ Σόφια. Τὴν πρωτοβουλία τῆς ἐκδηλώσεως εἶχε ἡ σουηδικὴ αἵρεση «Λόγος τῆς ζωῆς». Οἱ βουλγαρικὲς Ἀρχὲς γιὰ πρώτη φορὰ ἀντέδρασαν στὶς δραστηριότητες αὐτές. Δὲν χορήγησαν ἄδεια εἰσόδου στὴ Βουλγαρία στὸν «πάστορα» Ulf Ekman, ποὺ θὰ ἐκφωνοῦσε λόγο στὴ διάσκεψη. Ἀλλὰ καὶ οἱ ὀρθόδοξοι πιστοὶ δὲν ἔμειναν ἀπρακτοί. Μὲ πρωτοβουλία τῶν φοιτητῶν τῆς Θεολ. Σχολῆς τῆς Σόφιας συγκροτήθηκε πορεία στοὺς δρόμους τῆς πρωτεύουσας (2.4.1993). Οἱ συμμετασχόντες (φοιτητές, μαθητὲς τῆς Ἐκκλ. Σχολῆς, ὁ κοσμήτορας τῆς Θεολ. Σχολῆς, καθηγητές, διδάσκαλοι κ.ἄ.) ἔψελναν ἐκκλησιαστικούς ὕμνους, κρατώντας στὰ χέρια τους εἰκόνες, ἀναμμένα κερία καὶ λαμπάδες καὶ πανὸ μὲ συνθήματα ποὺ στρέφονταν κατὰ τῶν ἐπικινδύνων δραστηριοτήτων τῶν ξένων αἱρέσεων στὴ Βουλγαρία (π.χ. «Προφυλάξτε τὰ παιδιά ἀπὸ τὶς αἱρέσεις. Ἐξω οἱ αἱρέσεις ἀπὸ τὴ Βουλγαρία»). Ὁ καθηγητῆς Slavčo Vălcanov ἔκανε ἐκκλήση στοὺς Βουλγάρους νὰ ὑπερασπιστοῦν τὴν Ὁρθόδοξία καὶ νὰ σώσουν τὴ Βουλγαρία ἀπὸ τὶς αἱρέσεις τῆς Εὐρώπης.

— Στὶς ἴδιες ἡμερομηνίες (1-4 Ἀπριλίου 1993) στὸ μοναστήρι τῆς Κλεισούρας «Ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος» ἐκπρόσωποι 34 ὀρθόδοξων ὁργανώσεων νεολαίας τῶν βαλκανικῶν χωρῶν, ὡς φιλοξενούμενοι τοῦ μητροπολίτη Βιδυνίου Δομετιανοῦ καὶ τῆς χριστιανικῆς κινήσεως «Ἅγιος Εὐθύμιος, πατριάρχης Τυρνόβου», συγκεντρώθηκαν γιὰ νὰ προετοιμάσουν τὸ Καταστατικὸ τῆς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας Ὁρθόδοξων Ἐνώσεων Νεολαίων καὶ νὰ καταρτίσουν τὸ πρόγραμμα γιὰ τὸ Συνεδριό τους ποὺ θὰ γίνεῖ τὸν Αὐγούστο (23-30) στὸ Ἱάσιο τῆς Ρουμανίας.

— Στὶς 5.4.1993 ἀφίχθηκε στὴ Βουλγαρία ὁ ἡγούμενος τῆς μονῆς Ζωγράφου Ἁγίου Ὁρους ἀρχιμ. Εὐθύμιος. Πραγματοποίησε ἀρκετὲς ἐπισκέψεις, κυρίως στὴ Σόφια καὶ τὴ Φιλιππούπολη, καὶ συναντήθηκε μὲ κυβερνητικούς καὶ βουλευτικούς παράγοντες, μὲ τοὺς ὁποίους συζήτησε γιὰ τὸ σχέδιο νόμου γιὰ τὴν «Ἐφορεία Ζωγράφου» (ὁργανισμὸς ὑπεύθυνος γιὰ τὴ διαχείριση περιουσιακῶν στοιχείων τῆς μονῆς στὴ Βουλγαρία καὶ τὴν προώθηση βοηθειῶν πρὸς αὐτήν).

— Ἡ ἐπιστημονικοπρακτικὴ διάσκεψη ποὺ ὁργανώθηκε στὴν ὑπ' ἀριθμ. 7 σάλα τοῦ Ἐθνικοῦ Μεγάρου τῆς Κουλτούρας στὴ Σόφια στὶς 8.4.1993 μὲ θέμα «Τὸ σχολεῖο καὶ ἡ θρησκεία» ἀπογοήτευσε πολὺ τοὺς ὀρθόδοξους πιστούς. Ὁ ὁργανωτὴς του, τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, Ἐπιστημῶν καὶ Πολιτισμοῦ, ἐπέτρεψε νὰ κυριαρχήσῃ σ' αὐτὸ τὸ προτεσταντικὸ πνεῦμα καὶ νὰ παραμεριστεῖ ἡ κανονικὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, ἀφοῦ ἐμφανίστηκε ἐπίσημα ἐκπρόσωπος τῆς Ἱ. Συνόδου τῶν «ἀντιπατριαρχικῶν» καὶ ἐξέφρασε τὶς θέσεις της! Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ἐργασιῶν τῆς διαπιστώθηκε ὅτι χρηματοδότης τῆς διασκέψεως καὶ τῆς ἐκδόσεως νέων βιβλίων θρησκευτικῶν εἶναι ἡ ὁργάνωση «Χριστιανικὴ ἐνότητα», ὅτι τὰ βιβλία τῶν θρησκευτικῶν φιλοξενοῦν ἀρκετὲς προτεσταντικὲς θέσεις καὶ ὅτι γιὰ τὸ περιεχόμενο καὶ τὴ σύνταξή τους δὲν ρωτήθηκε κανένας ὀρθόδοξος εἰδικός. Ἀλήθεια, τί παρασύρει τοὺς κυβερνητικούς παράγοντες σὲ τέτοιες ἄστοχες ἐνέργειες; Τὰ χρήματα τῶν Προτεσταντῶν σὲ συνάλλαγμα ἢ ὁ θρησκευτικὸς ἀποπροσανατολισμὸς τῶν Βουλγάρων;

— Οἱ σχισματικοὶ ἐπέλεξαν τὴ Μεγάλῃ Τετάρτῃ (14.4.1993), γιὰ νὰ συνεχίσουν τὸ φθοροποιό τους ἔργο. Γνωστοὶ ἐκκλησιαστικοὶ παράγοντες, συνοδευόμενοι ἀπὸ πληρωμένα ὄργανα (25 άτομα), κατέλαβαν τὸν καθεδρικὸ ναὸ «Ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος» στὴν πόλη Μπουργκάς. Δὲν χάθηκαν ὁμως γιὰ πολὺ τὸ κατόρθωμά τους. Μὲ τὴν ἐπέμβαση τῶν πολιτικῶν Ἀρχῶν καὶ τοῦ μητρ. Σλίβεν Ἰωαννικίου ὁ ναὸς ἐπιστράφηκε στοὺς νόμιμους δικαιούχους του.

— Στο Γκιούργκεβο της Ρουμανίας την ημέρα της εορτής του 'Αγίου Γεωργίου (23.4.1993) ο πατριάρχης της 'Εκκλησίας της Ρουμανίας Θεόκτιστος και εκπρόσωποι των 'Εκκλησιών Σερβίας και Βουλγαρίας (έπισκ. Κρουπνίκιου Ναθαναήλ) με συλλειτουργό διετράνωσαν και εξέφρασαν την ένότητα της 'Ορθοδοξίας. Με την ευκαιρία αυτή ο άγιος Γεώργιος ανακηρύχθηκε προστάτης της πόλεως.

— Ο πατριάρχης Μάξιμος με επιστολή του προς τους εκπροσώπους των 'Ορθοδόξων 'Εκκλησιών τους ενημέρωσε για τις παράνομες και αντικανονικές ενέργειες των σχισματικών, και μετά από την καταδίκη τους. 'Ιδιαίτερα τονίζει ότι οι χειροτονίες τιτουλαριών επισκόπων είναι ανυπόστατες· συνεπώς θα πρέπει να αποφεύγεται ή κοινωνία με αυτούς. Και δεν είναι λίγοι οι νεοχειροτονηθέντες. 'Αν εξαιρέσει κανείς τη χειροτονία του Χριστοφόρου Σάμπετ, θα ανακαλύψει και έπτά νέες χειροτονίες αρχιμανδριτών σε επισκόπους: α) Μπορίς Μπρεγκάλνιτσας (29.7.1992), β) Γαβριήλ Στοβίου (27.8.1992), γ) 'Αβενήρ Γλαβνίτσης (14.9.1992, έδρα Βιέννη), δ) Γεννάδιος Μελενίκου (9.11.1992), ε) Παύλος Τερνοπόλεως (20.12.1992), στ) Ευλόγιος 'Ανδριανουπόλεως (10.2.1993) και ζ) 'Ιννοκέντιος Μαρκιανουπόλεως (21.2.1993). Οι ανωτέρω τοποθετήθηκαν σε μητροπόλεις, όπου υπάρχουν κανονικοί ιεράρχες.

— Ο μητροπολίτης Βάρνας και Πρεσλάβας Κύριλλος σε πρόσφατο δημοσίευμά του (Cărkoven vestnik, 8.4.1993, σ. 2) εκφράζει ενδιαφέρουσες απόψεις για προβλήματα της 'Εκκλησίας της Βουλγαρίας: Διάλογος με τους σχισματικούς θα υπάρξει, όταν αυτοί θα εκφράσουν έμπρακτα τη μετάνοιά τους. 'Η 'Ι. Σύνοδος πρέπει να επανεξετάσει τη συμμετοχή της στο Παγκόσμιο Συμβούλιο 'Εκκλησιών. Τη Σύνοδο πρέπει να την απασχολήσει και το πρόβλημα της μεταρρυθμίσεως του ημερολογίου και να εκδοθεί ή επίσημη θέση της. 'Αφορμή για το τελευταίο αποτελεί ή χειροτονία του Rosen Dimitrov Siromahov σε επίσκοπο (Τριαδίτης Φώτιος) από την «'Ιερά Σύνοδο των 'Ενισταμένων» (με επικεφαλής τον 'Ωρωπού και Φυλής Κυπριανό) στις 17.1.1993. Τέλος ο Σεβασμιώτατος διαπιστώνει ότι ή 'Εκκλησία του δεν μπορεί να προσφέρει στο λαό της Βουλγαρίας αυτό που οφείλει, αν το Κράτος δεν άρει τα αίτια της δημιουργίας του σχίσματος (τις παράνομες ενέργειες και έντολές του πρώην Διευθυντή Θρησκευμάτων Metodi Spasov).

— Μετά από πρόσκληση των Θεολ. Σχολών Σόφιας και Βελίκο Τυρνόβου οι Έλληνες καθηγητές Πανεπιστημίου Γεώργιος Γρατσέας και 'Ιωάννης Γαλάνης έδωσαν από δύο διαλέξεις σε φοιτητές με θέματα «Τα χειρόγραφα του Κουμράν και ή Καινή Διαθήκη», «Δομή και συμβολή της προς 'Εβραίους 'Επιστολής» ο πρώτος, και «'Η σχέση άνδρα και γυναίκας κατά την Καινή Διαθήκη» ο δεύτερος (2-7.5.1993).

Δ. Β. Γ.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

'Αριθ. Πρωτ. Μ.Σ.1220α

ΠΡΑΞΗ

Περί τροποποιήσεως του Κανονισμού του Πνευματικού Κέντρου της 'Ιεράς Μητροπόλεως 'Αττικής εις τόν 'Ιερόν Ναόν 'Αγίου Γεωργίου Καματερού υπό την έπωνυμία «ΕΝΟΡΙΑΚΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ»

'Εχοντες υπόψη: α) τας διατάξεις των άρθρων 1 και 29 του Ν. 590/77 «Περί Καταστατικού Χάρτου της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος», β) τας διατάξεις του άρθρου 20 του υπό αριθμ. 1/69 Κανονισμού της 'Ιεράς Συνόδου «Περί οργανώσεως και διοικήσεως των 'Εκκλησιαστικών Σωμάτων και 'Οργάνων», εν συνδυασμώ προς το άρθρον 67 του Ν. 590/77 γ) τας εκ των 'Ιερών Κανόνων και των Νόμων της Πολιτείας απορρεούσας υποχρεώσεις ήμών δημιουργίας Πνευματικών και Φιλανθρωπικών Έργων προς κάλυψιν των σχετικών αναγκών του Χριστεπωνύμου Πληρώματος, δ) την υπό αριθ. 17/93 Πράξιν του Διοικητικού Συμβουλίου του 'Ενοριακού Πνευματικού Κέντρου του 'Ιερού Ναού 'Αγίου Γεωργίου Καματερού και ε) τόν έγκεκριμένον Κανονισμόν λειτουργίας του εν λόγω Πνευματικού Κέντρου

άποφασίζομεν

την τροποποίησιν αυτού, ως κατωτέρω, έγκρινομένου παρά της 'Ιεράς Συνόδου της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος και δημοσιευομένου εις τόν επίσημον Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» και την 'Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Έν Κηφισιά τή 6η Μαΐου 1993

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ο 'Αττικής ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΚΑΜΑΤΕΡΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Άρθρο 1

Τίτλος - 'Εδρα

Στην 'Ενορία του 'Αγίου Γεωργίου Καματερού, της Ι.Μ. 'Αττικής, συστήνεται 'Εκκλησιαστικό 'Ιδρυμα τού όποιο θα λειτουργεί, σε κτίριο που έχει αναγεργθεί για τού σκοπού αυτό, έμβαδού 1.300 τ.μ. παραπλεύρως τού 'Ι. Ναού, με την έπωνυμία «'Ενοριακό Πνευματικό

Κέντρο» του Ι. Ν. 'Αγίου Γεωργίου Καματερού καὶ θὰ διέπεται ἀπὸ τὸν πιὸ κάτω Κανονισμό.

Ἄρθρο 2

Σκοποὶ τοῦ Κέντρου

Τὸ κέντρο ἔχει ὡς σκοποὺς του:

1) Τὴν ἀναγέννηση τῆς ἐνοριακῆς ζωῆς, τὴν πνευματικὴ καλλιέργεια τῶν ἐνοριτῶν καὶ τὴν ἀναβάθμισή τους.

2) Τὴν προβολὴ τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως, τὴν προστασία τῶν ἐνοριτῶν ἀπὸ αἵρετικὲς ἐπιδρομὲς - διδασκαλίες καὶ πλάνες.

3) Τὴν προσέγγιση τῶν νέων στὴν Ἑλληνορθόδοξη παράδοση, τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ποικίλων προβλημάτων κοινωνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς προαγωγῆς αὐτῶν.

4) Τὴν προστασία τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογένειας καὶ τὴν ὑποστήριξη τῆς μητρότητος μὲ διάφορες ἐκδηλώσεις.

5) Τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πνεύματος ἀγάπης καὶ φιλαδελφίας μὲ τὴν παρότρυνση καὶ ἐνθάρρυνση τῆς αἰμοδοσίας καὶ δωρεᾶς μελῶν σώματος.

6) Τὴν λειτουργία «Ἐργαστηρίων Ἐλευθέρων Σπουδῶν» γιὰ τὴν καλλιέργεια καὶ προαγωγὴ διαφόρων τεχνῶν, προγραμμάτων πληροφορικῆς καὶ παραδοσιακῆς Τέχνης.

7) Τὴν πληρέστερη καὶ ἀρτιότερη ποιμαντικὴ, κοινωνιοπρονοιακὴ καὶ κοινωνικοπολιτικὴ δράση τῆς Ἐνορίας στὰ πλαίσια τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς Παράδοσης.

8) Τὴν δημιουργία Ἀθλητικοῦ Κέντρου καὶ ἀθλητικῶν ἐγκαταστάσεων σὲ ἰδιόκτητο χῶρο μας 150 τ.μ. διὰ τὴν συγκέντρωσιν καὶ ἀθλῆσιν τῶν νέων καὶ νεανίδων μὲ προοπτικὴν τὴν καλλιέργειαν ἀθλητικῶν ἰδεῶν, τὴν διοργάνωσιν διενοριακῶν πρωταθλημάτων ἀρρένων καὶ θηλέων καὶ τὴν δημιουργία πραγματικῆς εὐγενοῦς ἀμιλλας.

Ἄρθρο 3

Μέσα γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν

Ἡ ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ θὰ ἐπιτυγχάνεται μέσῳ τοῦ ἰδιόκτητου κτιρίου τοῦ Ἰδρύματος μὲ τὶς ἄνετες εἴκοσι (20) αἰθουσες καὶ χώρους, ἐμβαδοῦ 1.300 τ.μ. τοῦ ὁποῦ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ δομὴ ἀποτελεῖ τὸ κόσμημα τῆς Ἐνορίας:

1. Μὲ τὴν ἀναζωπύρωση τοῦ Λόγου καὶ τοῦ Πνεύματος, τῆς παράδοσης, τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς τέχνης καὶ τῆς Σωματικῆς Ἀγωγῆς τοῦ ἀτόμου, μέσα ἀπὸ τὰ Τμήματα τῶν «Ἐργαστηρίων Ἐλευθέρων Σπουδῶν», ποὺ λειτουργοῦν εἰς τὸ Ἰδρυμα μὲ τὴν εὐθύνη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν ὑπευθύνων - ἀρμοδίων διδασκάλων ποὺ ἀναφέρονται ἐκτενέστερον σὲ «Ἐντυπο» τοῦ Ἰδρύματος. Ὅπως:

α) Ἐπιμόρφωση Σπουδῆς - Σεμινάρια: Πληροφορι-

κῆς Η/Υ, Ἑλληνικὴ καὶ Ἀγγλικὴ Δακτυλογραφία, Παιδαγωγικά, Ἐπιμορφωτικά, Πολιτιστικά, Βιβλιοθήκη.

β) Παραδοσιακὴ καὶ Εἰκαστικὴ Τέχνη.

γ) Βυζαντινὴ καὶ Εὐρωπαϊκὴ Μουσικὴ.

δ) Ἐνόργανη Εὐρωπαϊκὴ Μουσικὴ: Πιάνο, Ἀρμόνιο, Κιθάρα, Ἀκορτεόν, Μπουζούκι.

ε) Βυζαντινὴ Ἀγιογραφία καὶ Ζωγραφικὴ.

στ) Παραδοσιακοὶ Χοροί.

ζ) Ἐνόργανη Γυμναστικὴ, Ἄρση βαρῶν, Ξιφασκία, Πυγμαχία.

η) Ἐκμάθηση Ξένων Γλωσσῶν.

2. Μὲ τὸν συντονισμό τῶν προσπαθειῶν τοῦ Ἰδρύματος γύρω ἀπὸ τὸν ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ καὶ κατάρτιση τῶν νέων καὶ νεανίδων τῆς Ἐνορίας καὶ τοῦ Δήμου μας ὥστε οἱ νέοι νὰ ἐνταχθοῦν στὴν Κοινωνία μὲ ὑγιᾶ φρονήματα καὶ πνευματικόν, ἐπαγγελματικόν ἐξοπλισμό.

3. Μὲ τὴν ὁργάνωση ψυχαγωγικῶν ἐκδηλώσεων, ἐκθέσεων, κινηματογραφικῶν προβολῶν καὶ θεατρικῶν παραστάσεων.

4. Μὲ τὴν Πνευματικὴ, Λειτουργικὴ, Κατηχητικὴ, Ποιμαντικὴ καὶ Προνοιακὴ Διακονία τῆς Ἐνορίας.

5. Μὲ τὴν ἀνακούφιση καὶ ὑποστήριξη ὑπερηλίκων προσώπων μὲ τὴ λειτουργία στέγης 3ης καὶ 4ης ἡλικίας καὶ τὴ δημιουργία προγραμμάτων δραστηριοποίησής των.

6. Τὴν φιλοξενία καὶ κατάρτιση προσφύγων νέων καθὼς καὶ ἐκπαίδευσή των σὲ πνευματικὰ καὶ τεχνικὰ θέματα γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση κοινωνικῶν προβλημάτων.

7. Τὴν ἐπίτευξη καὶ δημιουργία ἀμοιβαίων σχέσεων μὲ νέους ἄλλων χωρῶν (Διορθοδόξων καὶ Διαχριστιανικῶν κινήσεων) γιὰ τὴν ἀνάπτυξη γνωριμίας, φιλίας, συνεργασίας καὶ τὴν ἀνταλλαγὴ πνευματικῶν ἀγαθῶν, ἰδιαιτέρως εἰς τὰ πλαίσια τῶν προγραμμάτων τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος.

8. Μὲ τὴν χρησιμοποίησιν κάθε δυνατῆς μεθόδου διὰ τὴν εὐδόωσιν τῶν σκοπῶν τοῦ Ἐνοριακοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου.

Ἄρθρο 4

Οἰκονομικοὶ πόροι:

α) Ἐπιχορηγήσεις τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

β) Κρατικὲς ἐπιχορηγήσεις ἢ ἄλλη νόμιμη ἐπιχορήγηση.

γ) Ἐπιχορηγήσεις ἀπὸ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Κοινωτικὸ Ταμεῖο.

δ) Ἀπὸ κάθε φύσεως προαιρετικῆς εἰσφορῆς, δωρεᾶς ἢ κληρονομιᾶς καὶ κληροδοτήματα.

ε) Ἐσοδα ἀπὸ τὶς ἴδιες τοῦ ἐκδηλώσεις, λαχειοφόρους ἀγορῆς - ἐράνους καὶ ἀπὸ προβλεπομένους χορηγούς.

στ) Ἐσοδα ἀπὸ δεξιώσεις μνημοσύνων καὶ διαφορῶν ἐκδηλώσεων.

Άρθρο 5

Διάθεση των πόρων

Οι πόροι του Ένοριακού Πνευματικού Κέντρου διατίθεται για τους σκοπούς του Κέντρου, την εύρυθμη λειτουργία και διασφάλισή του, όπως π.χ.

α) Για τον εξοπλισμό του Κέντρου και τις εγκαταστάσεις του.

β) Για οικονομική συμπαράσταση σε δεινοπαθούντες απόρους.

γ) Για την οργάνωση βιβλιοθήκης, δισκοθήκης, βιντεο - κασσετοθήκης και άλλων επιλέξιμων ή μη δαπανών λειτουργίας των Τμημάτων «Εργαστηρίων Έλευθέρων Σπουδών», καθώς και τμήματος COMPUTERS.

δ) Για τα έξοδα έκτυπωσης διαφόρων απαραίτητων εντύπων για την λειτουργία του Κέντρου και της πληροφορικής.

ε) Για τα έξοδα αγοράς ή κίνησης οχήματος για την εξυπηρέτηση των σκοπών του Ένοριακού Πνευματικού Κέντρου.

στ) Για τις δαπάνες οργάνωσης των υπηρεσιών του Ε.Π.Κ., λειτουργίας φροντιστηρίων, σεμιναρίων, διοργάνωσης εκδηλώσεων, έκδρομων, ψυχαγωγίας, δεξιώσεων, κατασκηνώσεων κ.ά.

ζ) Για την αγορά διαφόρων μουσικών και αθλητικών οργάνων και μέσων και ένοικιαση Ηλεκτρονικών Υπολογιστών.

η) Για μισθοδοσία του Διδακτικού, Διοικητικού και Υπηρεσιακού Προσωπικού.

Άρθρο 6

Το τυχόν χρηματικό πλεόνασμα της διαχείρισεως κατατίθεται σύμφωνα με τα ισχύοντα για τους Ένοριακούς Ί. Ναούς.

Τις τραπεζικές έπιταγές για την ανάληψη των καταθέσεων συνυπογράφουν ο Πρόεδρος και ο Ταμίας του Διοικητικού Συμβουλίου.

Άρθρο 7

Το Ένοριακό Πνευματικό Κέντρο διατηρεί διαχειριστικά βιβλία (Βιβλίο Πρακτικών, Ταμείου και σχετικούς φακέλλους).

Ο ετήσιος προϋπολογισμός και απολογισμός του Ίδρύματος έγκρίνεται από το Μητροπολιτικό Συμβούλιο της Ι.Μ. Αττικής. Τα δε βιβλία και Γραμμάτια εισπράξεων θεωρούνται από την Ι.Μ. Αττικής.

Άρθρο 8

Διοικούσα Έπιτροπή

Η διοίκηση και διαχείριση του Ε.Π.Κ. γίνεται από έπταμελή διοικούσα έπιτροπή (άνδρες ή γυναίκες) και ή οποία τελεί υπό την έποπτεία του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Αττικής και έχει ως πρόεδρο τον έκαστοτε πρόεδρο του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου.

Δύο μέλη του έκαστοτε Εκκλησιαστικού Συμβουλίου, τα οποία εκλέγονται από το ίδιο το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο.

Τέσσερα μέλη λαϊκά (δύο άνδρες, δύο γυναίκες), που διακρίνονται για το ζήλο και την ευσέβειά τους, προτείνονται από το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο και διορίζονται από το Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Αττικής. Η θητεία του Διοικητικού Συμβουλίου όρίζεται τριετής και τα μέλη έχουν το δικαίωμα έπαναδιορισμού.

Το Δ.Σ. του Κέντρου συγκροτείται σε σώμα εκλέγοντας: 1. Αντιπρόεδρο, 2. Γραμματέα, 3. Ταμία, 4. Κοσμητόρα και μέλη.

Άρθρο 9

Άρμοδιότητες του Διοικητικού Συμβουλίου

α) Το Δ.Σ. αποφασίζει για κάθε θέμα που άφορά στην εκπλήρωση των σκοπών του Κέντρου, οργανώνει τα τμήματα και όρίζει τους υπεύθυνους των.

β) Καταρτίζει τον έτήσιο προϋπολογισμό και απολογισμό.

γ) Αποφασίζει για κάθε άλλο θέμα το όποιο δέν προβλέπεται στον παρόντα Κανονισμό.

Οί αποφάσεις του Δ.Σ. παίρνονται με πλειοψηφία, σε περίπτωση δε ίσοψηφίας υπερισχύει ή ψήφος του Προέδρου.

Άρθρο 10

Δικαιώματα και υποχρεώσεις των μελών του Δ.Σ.

1. α) Ο Πρόεδρος έχει την εθύνη κάθε εκδήλωσης του Κέντρου, συντονίζει τα μέλη για την υλοποίηση των σκοπών του Ε.Π.Κ.

β) Ο Πρόεδρος εκπροσωπεί το Κέντρο ενώπιον κάθε Αρχής και σε όλες τις σχέσεις του Κέντρου με άλλα ιδρύματα και οργανισμούς.

γ) Ο Πρόεδρος με την σύμφωνη γνώμη των 3/5 των μελών, ενεργεί στο όνομα του Ε.Π.Κ. κάθε πράξη διάθεσης και διαχείρισης σύμφωνα με τους σκοπούς του Κέντρου.

δ) Ο Πρόεδρος επιλέγει και έρχεται σε έπαφή με τους έπιστημονικούς συνεργάτες του Κέντρου, οργανώνει τις ομάδες εργασίας, συνυπογράφει με τον Ταμία τα διάφορα έγγραφα.

ε) Συγκαλεί το Δ.Σ. σε συνεδριάσεις, προεδρεύει και διευθύνει τις συζητήσεις.

2. Ο Αντιπρόεδρος αναπληρώνει τον Πρόεδρο όταν απουσιάζει, σε όλες του τις αρμοδιότητες και φροντίζει για την πραγματοποίηση των σκοπών του Κέντρου.

3. Ο Γραμματέας συντάσσει και συνυπογράφει με τον Πρόεδρο όλα τα έγγραφα, είναι υπεύθυνος της αλληλογραφίας, φυλάσσει την σφραγίδα του Κέντρου, διευθύνει τα Γραφεία του.

4. Ο Ταμίας εθύνεται για την τήρηση του βιβλίου

ταμείου (ἐσόδων - ἐξόδων), φακέλλου ἀποδείξεων καὶ ἐνταλμάτων, τὴν φύλαξη χρημάτων τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου καὶ συνυπογράφει μὲ τὸν Πρόεδρο ἔγγραφα οἰκονομικῆς διαχείρισης.

5. Ὁ Κοσμήτορας ἐπιμελεῖται τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ Κέντρου, φροντίζει γιὰ τὴν προβολή τους καὶ βοηθούμενος ἀπὸ ἐθελοντὴ Ἐπιμελητὴ συντάσσει τὰ ἀπουσιολόγια καὶ πίνακες τῶν νέων καὶ νεανίδων ποὺ συμμετέχουν στὰ ἐπιμορφωτικὰ τμήματα τοῦ Κέντρου καὶ ἐνημερώνει τὸ ἡμερολόγιο τοῦ Ἑνοριακοῦ Κέντρου.

Ἄρθρο 11

Σφραγίδα, τελικὲς διατάξεις

Τὸ Ἑνοριακὸ Πνευματικὸ Κέντρο φέρει σφραγίδα μὲ τὸν τίτλο «Ι.Μ. ΑΤΤΙΚΗΣ. Ἑνοριακὸ Πνευματικὸ Κέντρο Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Καματεροῦ» ποὺ στὸ κέντρο ἔχει τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἄρθρο 12

Τὸ Ἑνοριακὸ Πνευματικὸ Κέντρο καταργεῖται μὲ ἀπόφαση τοῦ Μ.Σ. τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς, ὅταν δὲν ἐκπληρώνει τὶς ἐκκλησιολογικὲς προϋποθέσεις του. Κάθε κινητὸ καὶ ἀκίνητο περιουσιακὸ τοῦ στοιχείου, ἀκόμη καὶ οἰκονομικὸ, μεταβιβάζεται χωρὶς καμμία ἄλλη ἐνέργεια, στὸν Ἑνοριακὸ Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Καματεροῦ.

Ἄρθρο 13

Ὁ παρὼν Κανονισμὸς ἰσχύει ἀπὸ τότε ποὺ θὰ δημοσιευθεῖ, σύμφωνα μὲ τὸ Νόμο, στὸ ἐπίσημο δελτίο «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

Κάθε τροποποίησή του μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ ἀπόφαση τοῦ Δ.Σ. καὶ ὕστερα ἀπὸ ἔγκριση τοῦ Μητροπολίτη.

Ἄρθρο 14

Κάλυψη δαπάνης

Ἀπὸ τὰς διατάξεις τοῦ Κανονισμοῦ αὐτοῦ προκαλεῖται δαπάνη εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἀττικῆς τὸ ὕψος τῆς ὁποίας δὲν μπορεῖ νὰ προσδιοριστεῖ.

Ἐν Κηφισίᾳ τῇ 6ῃ Μαΐου 1993

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Ἀττικῆς ΔΩΡΟΘΕΟΣ

Στὴ σειρὰ «Φυλλάδια ἐπικαιρότητας»
κυκλοφοροῦν καὶ τὰ τεύχη:

★ ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ Ι. ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ
ὅπως βιώνεται στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία (τοῦ Βασ. Μουστάκη, †).

★ ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ.

★ ΤΟ ΑΛΛΑΘΗΤΟ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ (κριτήριο καὶ βάση ἐνότητος), τοῦ Καθηγ. Παν. Ι. Μπούμη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κεφαλληνίας
Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Γερασίμου

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ
ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΓΙΟΓΡΑΦΗΣΙΝ ΝΕΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ
ΑΓΙΟΥ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ

Τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον τῆς Ἱ. Μονῆς Ἁγίου Γερασίμου Ὁμαλῶν Κεφαλληνίας, κατόπιν ἀποφάσεώς του, ἐγκριθείσης καὶ ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κεφαλληνίας, προσκαλεῖ Ἀγιογράφους, ἐνδιαφερομένους διὰ τὸ ἔργον τοῦτο, νὰ ἐπισκεφθοῦν τώρα τὸ καλοκαίρι τὸν Ἱ. Ναόν, διὰ νὰ λάβουν γνῶσιν τοῦ ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἔργου.

Οἱ Ἀγιογράφοι οἱ ὁποῖοι θὰ ἐκδηλώσουν ἐνδιαφέρον πρέπει νὰ εἶναι μέλη τοῦ Ἐπιμελητηρίου Εἰκαστικῶν Τεχνῶν καὶ ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, νὰ ὑποβάλουν τὰ κάτωθι στοιχεῖα εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κεφαλληνίας.

1. Πινακίδα διαστάσεων 0,50 X 0,65 ἐγχρώμου κεφαλῆς Πλατυτέρας ἢ Παντοκράτορος εἰς φυσικὸν μέγεθος τοιχογραφίας καὶ ὄχι σὲ μουσαμά.

2. Πινακίδα διαστάσεων 0,40 X 1.00 μὲ ἐγχρωμον ἐξεικόνισιν Ἱεράρχου Κόγχης.

3. Φάκελλον ἐσφραγισμένον, ὁ ὁποῖος θὰ περιλαμβάνη:

α) Τὰ στοιχεῖα τοῦ Ἀγιογράφου. Τίτλους σπουδῶν, Βεβαίωσιν Ἐπιμελητηρίου, Ναοὺς εἰς τοὺς ὁποῖους ἔχει ἐργασθεῖ ὡς Ἀγιογράφος, διεύθυνσιν καὶ τηλέφωνον.

β) Ἐτερον Φάκελλον εἰς τὸν ὁποῖον θὰ περιέχεται ἡ προσφορά χωριστὰ δι' Ἀγιογραφίας καὶ χωριστὰ διὰ διακοσμήσεις κατὰ Μ2. Κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς προσφοράς ὁ Ἀγιογράφος θὰ πρέπει νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει του ὅτι, τὰ ἱκρίωματα «ΒΙΟΣΩΛ», ὡς καὶ τὰ φύλλα χρυσοῦ τὰ ὅποια θὰ χρησιμοποιηθοῦν, θὰ παραχωρηθοῦν ἀπὸ τὴν Ἱ. Μονήν.

Ἐπίσης ἡ Ἱ. Μονὴ θὰ παραχωρήσῃ εἰς τὸν Ἀγιογράφων καὶ τοὺς βοηθοὺς του κατάλυμα διαμονῆς δωρεάν.

Διὰ τὸ Ἡγουμενοσυμβούλιον
Ἡ Ἡγουμένη
Μοναχὴ Κασσιανή

Ἱερὰ Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν κατ' ἐξάίρεσιν δι' ἐπιλογῆς – κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5/1978 Κανονισμοῦ «Περὶ Κώδικος Ἐκκλησιαστικῶν Ὑπαλλήλων» – πληρῶσιν τῆς θέσεως Κλητῆρος-ὁδηγοῦ τοῦ Κλάδου ΣΕ ἐπὶ βαθμῶ 12ω-8ω, καλοῦμεν τοὺς ἐνδιαφερομένους, ὅπως ἐντὸς εἰκοσαήμερου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ τὴν Ἐφημερίδα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» ὑποβάλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας σχετικὴν αἴτησιν, μετὰ τῶν κατὰ Νόμον ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν.

Οἱ ὑποψήφιοι διὰ τὴν κατάληψιν τῆς ὡς ἄνω θέσεως δέον, ἵνα ἔχωσι καὶ τὰ λοιπὰ δι' ἐκκλησιαστικὸν ὑπάλληλον προσόντα, ὡς ταῦτα ὀρίζονται ἐν τοῖς ἄρθροις 6 ἕως 13 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5/1978 Κανονισμοῦ.

Ἐν Μεσολογίῳ τῇ 30 Ἰουνίου 1993

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Καρυστίας καὶ Σκύρου

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ ἱερῶν Ναῶν, Ἑνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὁργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν

1) Ἀγίου Νικολάου Αὔλωναρίου, 2) Παμμ. Ταξιαρχῶν Καψάλων, 3) Ἀγίου Κων/νου καὶ Ἑλένης Ν. Στύρων, 4) Ἀγίου Νικολάου Ὁχθωνιάς

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Κύμῃ τῇ 30 Ἰουνίου 1993

† Ὁ Καρυστίας καὶ Σκύρου ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ**ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΑΘΗΤΩΝ**

Ἡ Ριζάρειος Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ προκηρύσσει διαγωνισμό εἰσαγωγῆς κατὰ τὸ σχολ. ἔτος 1993-94 στὴν Α' τάξη τοῦ τετραταξίου Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου, 35 ἐσωτερικῶν μαθητῶν, ὡς ὑποτρόφων τῆς Ριζαρείου περιουσίας.

Ὁ διαγωνισμὸς θὰ διενεργηθεῖ στὴ Σχολὴ στὶς 6 καὶ 7 Σεπτεμβρίου. Δὲν γίνονται δεκτοὶ ὅσοι ἔχουν ἡλικία ἄνω τῶν 20 ἐτῶν.

Δεκτοὶ γίνονται: α) οἱ κάτοχοι ἐνδεικτικοῦ προαγωγῆς Γ' τάξεως Μέσης ἐπταταξίου Ἱερατικῆς Σχολῆς, β) οἱ πτυχιούχοι Μέσου Ἐκκλ. Φροντιστηρίου τριετοῦς φοιτήσεως, γ) οἱ κάτοχοι πτυχίου τῆς τέως Μέσης Νυκτερινῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, δ) οἱ κάτοχοι Ἀπολυτηρίου Ἐκκλ. Γυμνασίου καὶ ε) οἱ κάτοχοι Ἀπολυτηρίου τριταξίου Γυμνασίου.

Οἱ αἰτήσεις μὲ τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ πρέπει νὰ ὑποβληθοῦν μέχρι τῆς 3ης Σεπτεμβρίου 1993.

Ἡ Σχολὴ παρέχει δωρεὰν εἰς τοὺς ὑποτρόφους ἐκπαίδευση, τροφή, οἴκηση, ἐνδυμασία, ὑπόδηση, διδακτικὰ βιβλία, γραφικὴ ὕλη, ἀπογευματινὰ φροντιστήρια, ἰατρικὴ καὶ φαρμακευτικὴ περίθαλψη.

Κριτήριον γιὰ τὴν ἐγκρίση τῆς ἐγγραφῆς τῶν ὑποψηφίων ἱεροσπουδαστῶν εἶναι ὁ ἱερὸς ζήλος καὶ ἡ ἀγάπη τοὺς γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἐκπαίδευσή της, τὸ χριστιανικὸν τοὺς ἦθος, ἡ ἐπίδοσή τοὺς στὰ μαθήματα, ἡ στήριξη τοὺς στὴ συνέντευξη, ἡ πληρότητα τῶν δικαιολογητικῶν καὶ κυρίως ἡ κλίση τοὺς γιὰ τὴν Ἱερωσύνη καὶ τὴ Θεολογία.

Πληροφορίες παρέχονται κάθε ἐργάσιμη μέρα στὰ Γραφεῖα Διοικήσεως τῆς Σχολῆς, Βασ. Σοφίας 24 Ἀθήνα, τηλ. 7242 063 καὶ στὰ Γραφεῖα Διδακτηρίων καθε Πέμπτη τηλ. 6814 048, 6814 126.

Ἀθήνα 30 Ἰουνίου 1993

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

**ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ**

Τηλ. 72.18.308, Fax 72.26.597

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΣΕΡΑΦΕΙΜ
† Ὁ Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
† Ὁ Λήμνου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ**ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Ὁμότ. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν
Ἀρχων Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου
τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, «Ἡ ὑπάτη αὐθεντία» τῆς Ἐκκλησίας.

Μητροπ. Κορίνθου Παντελεήμονος, Θεσσαυρὸς σοφίας.

Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Ἡ ἐν Χριστῷ ἀναγέννησις.

Ἱερᾶς Συνόδου, Ἐγκύκλιος 2556 (περὶ συναριθμήσεως τοῖς Ἀγίοις Χρυσοστόμου Σμύρνης καὶ τῶν σὺν αὐτῷ).

Ἀρχιμ. Δαμ. Καρπαθάκη, Ὁ Ἀττικὴς Δωρόθεος (1910 - 2.7.1993).

Δημ. Β. Γόνη, Τὸ Πατριαρχικὸν στὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βουλγαρίας.

Ἀρχιμ. Δαμ. Καρπαθάκη, Ὁρθοδοξία. Τὸ ἐκλεκτὸν λῆμμα τοῦ Παύλου.

Ἀρχιμ. Γεροθέου Σ. Βλάχου, Τὸ AIDS στὴν προοπτικὴ τῆς διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

Ἀρχιμ. Ε. Ε. Ἐλευθεριάδη, Θεοτόκος καὶ ἀρχαία Ἐκκλησία.

Σπύρου Κ. Τσιτσιγκου, Ποιὸ ἦταν τὸ ἔργο τῶν Ἐπιτὰ Διακόνων;

Νικ. Χ. Χαράκακου, Ἡ ὑπὸ τὸ πρῶμα τῆς Θεολογίας ἠθικὴ καὶ ἀνθρωπολογικὴ θεμελίωσις τῆς Φιλοσοφίας στὸ Βυζάντιον.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά

Πράξεις συστάσεως ἐκκλησιαστικῶν Ἱδρυμάτων.

Παράρτημα.